

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

*The Mind
in the
Making*

The Relation of Intelligence
to Social Reform
The Complete English Version

James Harvey Robinson

James Harvey Robinson

Oluşum Halindeki Akıl: Zekanın Sosyal Reformla İlişkisi

Good Press tarafından yayınlandı, 2022

goodpress@okpublishing.info

EAN 4057664588159

İÇİNDEKİLER

YAPIM AŞAMASINDAKİ ZİHİN

1. BU CILDIN AMACI HAKKINDA
 2. HAYAL KIRIKLIĞINA UĞRAMIŞ ÜÇ REFORM YÖNTEMİ
 3. ÇEŞİTLİ DÜŞÜNCE TÜRLERİ ÜZERİNE
 4. RASYONELLEŞTİRME
 5. YARATICI DÜŞÜNCE DÜNYAYI NASIL DÖNÜŞTÜRÜR?
 6. HAYVAN MİRASIMIZ. UYGARLIĞIN DOĞASI
 7. VAHŞİ ZİHNİMİZ
 8. ELEŞTİREL DÜŞÜNMENİN BAŞLANGICI
 9. PLATON VE ARİSTOTELES'İN ETKİSİ
 10. ORTAÇAĞ MEDENİYETİNİN KÖKENİ
 11. ORTAÇAĞ ENTELEKTÜEL MİRASIMIZ
 12. BİLİMSEL DEVRİM
 13. BİLİMSEL BİLGİNİN YAŞAM KOŞULLARINDA NASIL DEVRİM YARATTIĞI
 14. "EDİNİMCİ BİR TOPLUMUN HASTALIĞI"
 15. GÜVENLİK VE AKIL SAĞLIĞI FELSEFESİ
 16. BASKI FELSEFESİ ÜZERİNE BAZI TARİHSEL DÜŞÜNCELER
 17. NE OLDU?
- EK

I ÖNSÖZ

1. BU CILDIN AMACI HAKKINDA

2. HAYAL KIRIKLIĞINA UĞRAMIŞ ÜÇ REFORM YÖNTEMİ

II

3. ÇEŞİTLİ DÜŞÜNCE TÜRLERİ ÜZERİNE

4. RASYONELLEŞTİRME

5. YARATICI DÜŞÜNCE DÜNYAYI NASIL DÖNÜŞTÜRÜR?

III

6. HAYVAN MİRASIMIZ. UYGARLIĞIN DOĞASI

7. VAHŞİ ZİHNİMİZ

IV

8. ELEŞTİREL DÜŞÜNMENİN BAŞLANGICI

9. PLATON VE ARİSTOTELES'İN ETKİSİ V

10. ORTAÇAĞ UYGARLIĞININ KÖKENİ

11. ORTAÇAĞ ENTELEKTÜEL MİRASIMIZ

VI

12. BİLİMSEL DEVRİM

13. BİLİMSEL BİLGİNİN YAŞAM KOŞULLARINA NASIL ETKİ ETTİĞİ

VII

14. "EDİNİMCİ BİR TOPLUMUN HASTALIĞI"

15. GÜVENLİK VE AKIL SAĞLIĞI FELSEFESİ

VIII

16. BASKI FELSEFESİ ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER

17. NE OLDU?

EK

* * * * *

I.

ÖNSÖZ

Bu, insanoğlunu ilgilendiren tüm meselelerin en önemlisine ilişkin bir denemedir - bir inceleme değil. Her ne kadar yazarına görüldüğünden çok daha fazla düşünce ve emeğe mal olmuş olsa da, yazarın tahminine göre, amansızca acil olan temasının taleplerinin çok altında kalmaktadır. Her bir sayfa kolaylıkla bir cilt haline getirilebilir. Bu kitap, insanların düşüncelerini, belki de her tarafta pusuda bekleyen tehlikelerden bazılarını savuşturmalarını ya da azaltmalarını sağlayabilecek bir düzlüğe çıkarmak için yapılmakta olan başlangıca işaret etmektedir.

J. H. R.

NEW SCHOOL FOR SOCIAL RESEARCH, NEW YORK CITY,
Ağustos, 1921.

YAPIM AŞAMASINDAKİ ZİHİN

1. BU CILDIN AMACI HAKKINDA

Eğer insanların kendilerine ve hemcinslerine bakış açılarında sihirli bir dönüşüm yaratılabilseydi, şu anda toplumu etkileyen kötülüklerin hiç de azımsanmayacak bir kısmı kendiliğinden ortadan kalkacak ya da düzelecekti. Etkili kişilerin çoğunluğu, şu anda pek etkili olmayan birkaç kişinin sahip olduğu görüşlere sahip olsa ve bakış açısını benimsese, örneğin, başka bir büyük savaş olasılığı olmazdı; tüm "emek ve sermaye" sorunu dönüşür ve hafiflerdi; ulusal kibir, ırk düşmanlığı, siyasi yozlaşma ve verimsizlik tehlike noktasının altına indirilirdi. Eski bir Stoacı atasözünün dediği gibi, insanlar şeylerin kendisinden ziyade, şeyler hakkında sahip oldukları fikirler yüzünden eziyet çekerler. Bu, günümüzdeki en kötü sorunlarımızın çoğu için son derece doğrudur. İçinde bulunduğumuz dünyadan çok daha adil bir dünya yaratmak için elimizde bilgi, beceri ve maddi kaynaklar var, ancak çeşitli engeller bunlardan akıllıca yararlanmamızı engelliyor. Bu kitabın amacı, bu önermeyi doğrulamak, böylesine yararlı bir zihin değişikliğinin önündeki muazzam zorlukları tüm açıklığıyla ortaya koymak ve bunların üstesinden gelmek için alınması gereken bazı önlemleri olabildiğince net bir şekilde belirtmektir.

İnsan ilişkilerinin şok edici dengesizliğini düşündüğümüzde Şu anda bizimki de dahil olmak üzere çoğu medeni ülkede hüküm süren bu durum karşısında, en iyi zihinler bile durumu kavrama çabalarında şaşkın ve kararsızdır. Dünya, ertelenmesi tehlikeli, ancak yönlendirilmesi bir yana hayal edilmesi bile henüz imkansız olan ahlaki ve ekonomik bir yenilenme talep ediyor gibi görünüyor. Liderlerimizi işlerin gidişatını belirleyecek ve kontrol edecek bir konuma getirecek olan ön entelektüel yenilenme henüz gerçekleşmemiştir. Başa çıkmamız gereken eşi benzeri görülmemiş koşullar ve yapmamız gereken yeni düzenlemeler var - bundan hiç şüphe yok. Ayrıca büyükbabalarımızın bilmediği ve kullanabileceğimiz büyük bir bilimsel bilgi birikimine sahibiz.

Koşullar o kadar yeni, bilgi o kadar bol ki, çok daha farklı koşullarda yaşayan ve dünya ve kendileri hakkında çok daha az bilgiye sahip olan önceki nesillerin bize aktardığı insan ve onun hemcinsleriyle ilişkileri hakkındaki görüşlerin büyük bir kısmını yeniden gözden geçirmek gibi zorlu bir görevi üstlenmeliyiz. Ancak, öncelikle daha önce benzeri görülmemiş *koşullarla başa çıkmak ve daha önce görülmemiş bilgileri kullanmak için daha önce benzeri görülmemiş bir zihin tutumu* yaratmalıyız. Bu, atılması gereken ön ve en zor adımdır - bu adımı atmak için müzmin doğal eğilimlerin ve uzun süredir devam eden yapay alışkanlıkların üstesinden gelmemiz gerektiğini fark etmeyen birinin tahmin edebileceğinden çok daha zordur. Kendimizi, sadece daha önce hiç düşünmediğimiz değil, aynı zamanda sorgulamaya da en çok isteksiz olduğumuz şeyleri düşünecek bir konuma nasıl getireceğiz? Kısacası, kendimizi düşkün önyargılarımızdan nasıl kurtaracağız ve *zihinlerimizi* nasıl *açacağız*?

Uzun yıllardır özellikle insanın kendisi ve insan ilişkileri hakkında şu anda geçerli olan fikir ve kanaatlere nasıl sahip olduğunu araştıran bir tarih öğrencisi olarak yazar, tarihin en azından mevcut çıkmazlarımıza ve kafa karışıkllığımıza büyük ölçüde ışık tutabileceği sonucuna varmıştır. Tarih derken, birçoğumuzun gençlik yıllarını karartan uzak ve ilgisiz olayların geleneksel tarihçesini kastetmiyorum; daha ziyade, insanın olduğu gibi olmaya ve inandığı gibi inanmaya nasıl geldiğine dair bir çalışmayı kastediyorum.

Şimdiye kadar hiçbir tarihçi tüm hikayeyi çok açık ya da popüler hale getiremedi, ancak bazı hususlar yeterince açıktır ve bir gün bunları popülerleştirmek imkansız olmamalıdır. Tartışılmaz gibi görünen bazı tarihi gerçekler genel olarak bilinse, kabul edilse ve düşüncelerimizde günlük bir rol oynamasına izin verilse, dünyanın şu anda olduğundan çok farklı bir yer haline geleceğini düşünmeye cesaret ediyorum. O zaman ne şimdi yaptığımız gibi kendimizi kandırabilirdik ne de başkalarının ilkel cehaletinden faydalanabilirdik. Tüm tartışmalarımız

sosyal, endüstriyel ve siyasi reformlar daha yüksek bir kavrayış ve verimlilik düzeyine yükseltilecektir.

Bay H. G. Wells'in romanlarını zenginleştirmeye alışkın olduğu o parlak ilahiyatlardan birinde şöyle der:

Bu zamanın entelektüel tarihi yazıldığında, bence hiçbir şey, devam etmekte olan mükemmel ve zengin verimli bilimsel araştırmalar ile toplumun diğer eğitimli kesimlerinin genel düşüncesi arasındaki boş u ç u r u m d a n daha çarpıcı bir şekilde öne çıkmayacaktır. Bilim adamlarının bir bütün olarak, her şeyi insanlığın genelinden daha iyi bir şekilde ele alan ve düşünen bir süpermen sınıfı olduğunu kastetmiyorum, ancak kendi alanlarında, çalışmalarını diğer insan faaliyetleriyle karşılaştıramayacak bir yoğunluğa, bütünlüğe, genişliğe, cesarete, sabra, titizliğe ve sadakate -sadece birkaç sanatçı hariç- sahip olarak düşünüyor ve çalışıyorlar.... Bu belirli yönlerde insan zihni yeni ve daha yüksek bir tavır ve jest kalitesine, bir doğruluğa, bir öz-ayrılığa ve kendini yadsıyan bir eleştiri gücüne ulaşmıştır ki bu da yayılma eğilimindedir ve nihayetinde diğer tüm insani meselelere yayılmalıdır.

Son birkaç yüzyıl boyunca doğa öğrencilerinin başarılarını yüzeysel olarak bile bilen hiç kimse, düşüncelerinin en büyük nebuladan en küçük atoma kadar evren hakkındaki bilgilerimize sürekli olarak katkıda bulunmada şaşırtıcı derecede etkili olduğunu görmezden gelemeyiz; dahası, bu bilgi insan ilişkilerinde neredeyse devrim yaratacak şekilde uygulanmıştır ve hem bilgi hem de uygulamaları, yalnızca aynı tür düşünce aynı sabırlı ve titiz bir şekilde devam ettirilirse, ileride belirsiz vahiylerle umut verici başlangıçlardan başka bir şey gibi görünmemektedir.

Ancak insanın, davranışlarının kaynaklarının, tek başına ya da gruplar halinde hemcinsleriyle ilişkilerinin bilgisi ve bunların isabetli bir şekilde düzenlenmesi

Uyum ve adalet adına insan ilişkileri böyle bir ilerleme kaydetmemiştir. Aristoteles'in astronomi ve fizik üzerine incelemeleri, "oluşum ve çürüme" ve kimyasal süreçlere ilişkin kavramları çoktan unutulup gitmiştir, ancak siyaseti ve ahlakı hala saygı görmektedir. Bu, onun insan bilimlerindeki derinliğinin doğa bilimlerindeki kavrayışını çok aştığı anlamına mı geliyor, yoksa insanlığın bilimsel bilgi ve insan işlerinin düzenlenmesindeki ilerlemesinin iki bin yıldan fazla bir süredir neredeyse sabit kaldığı anlamına mı geliyor? Sanırım ikinci durumun söz konusu olduğu sonucuna rahatlıkla varabiliriz.

Modern bir kimyager ya da fizikçinin dikkatini elektronlar ve onların atomun gizemli çekirdeğiyle olan ilişkisi üzerine yoğunlaştırması ya da bir embriyoloğun döllenmiş yumurtanın ilk kıpırtılarını incelemesine izin vermesi için üç yüzyıllık bilimsel düşünce ve bu düşüncenin geliştirilmesi için ince buluşlar gerekmiştir. Aynı türden bir düşünce insani meselelere henüz nispeten az yansımıştır.

Birleşik Devletler Senatosu'nda Milletler Cemiyeti ile ilgili olarak yapılan tartışmalar ile yol kenarındaki bir tamirhanede bozulan bir arabanın ele alınışını karşılaştırdığımızda ortaya çıkan tezat şok edicidir. Kırsal kesimdeki tamirci bilimsel düşünür; tek amacı arabanın doğası ve işleyişi hakkındaki bilgisinden faydalanarak onu yeniden çalışır hale getirmektir. Öte yandan Senatör, çoğu zaman ulusların doğası ve işleyişi hakkında çok az fikre sahipmiş gibi görünür ve retoriğe güvenir ve belirsiz korkulara ve umutlara ya da sadece partizan düşmanlığa hitap eder. Bilim adamları bir asırdır ulusların *pratik* ilişkilerinde devrim yaratmakla meşguller. Okyanus artık Washington'un zamanında olduğu gibi bir engel değil, tüm niyet ve amaçlar için doğu ve batı kıtalarını güvenli bir şekilde ayırmak yerine yakından bağlayan pürüzsüz bir yoldur. Senatör yine de utanmadan bir asır öncesinin politikalarına başvuracaktır; bu politikalar belki kendi dönemleri için uygun olabilir, ancak artık bir rehber olmaktan ziyade bir uyarı haline gelmiştir. Garaj adamı ise tam tersine, mekanizmasını bulduğu gibi alır ve herhangi bir mistik

gerekli ayarlamalara müdahale etmek için gaz motorunun önceki formlarına saygı gösterin.

Bununla birlikte, salt insani kaygılardan farklı olarak doğal olgularla ilgilenenler, halkın onayını ve saygısını çabucak ya da kolayca kazanamadılar. Doğa bilimlerini hem öğrenenlerin hem de öğrenmeyenlerin mevcut önyargılarından kurtarma süreci uzun ve sancılı olmuştur ve henüz tam olarak tamamlanmamıştır. On yedinci yüzyılın başlarına geri dönecek olursak, işleri her şeyden önce doğa bilimlerinde sağduyuyu ortaya koymak ve savunmak olan üç adam buluruz. Bunlardan en etkili ve ikna edici olanı Lord Bacon'dı. Bir de Cizvit papaz okulundaki eğitiminden Otuz Yıl Savaşları'na giderek kurtulmaya çalışan ve kendisine öğretilen her şeyden bir an için vazgeçerek entelektüel hayatına yeni baştan başlayan genç Descartes vardı. Galileo, fizik problemlerini ana dilinde tartışarak büyük bir suç işlemişti. Yaşlılığında hapsedildi ve Aristoteles'ten, Musa'dan ve teologların öğretilerinden farklı düşündüğü için yedi tövbe ilahisini tekrarlamaya mahkûm edildi. Galileo'nun kaderini duyunca. Descartes, kendisinin de başı belaya girmesin diye yazdığı *Dünya Üzerine adlı* kitabı yaktı.

O zamandan Huxley ve John Fiske'nin günlerine kadar mücadele doğa olaylarını ele alırken entelektüel özgürlük için Üç Yüz Yıl Savaşı devam etti ve hala devam ediyor. Bu savaş, yeni ve eleştirel fikirlere karşı verilen mücadeleyi karakterize eden tüm o akıl almaz küfürler ve acımasız yanlış beyanlarla birlikte, cehalete, geleneğe ve kilise ile üniversitelerdeki çıkarlara karşı verilen bir mücadele olmuştur. Bilimsel keşiflere karşı çıkanlar bunu Tanrı, insan onuru, kutsal din ve ahlak adına yaptılar. Ancak nihayetinde, doğa bilimlerindeki eğitimimiz oldukça özgür hale gelmiştir; yine de biyolojinin daha temel bulgularından bazılarına şiddetle karşı çıkan örgütlü dini inananların büyük bir kısmı hala mevcuttur. Yüzlerce

Papaz Russell'ın Hezekiel ve Kıyamet tefsiri için binlerce okuyucu bulunabilirken, Conklin'in *Kalıtım ve Çevre'sini* ya da Slosson'un *Yaratıcı Kimya'sını okuyan* yüzlerce kişi bulunabilir. Hiçbir yayıncı, insanın hayvan soyu hakkında şu anda sahip olduğumuz bilginin açık bir ifadesine dayanan bir tarih ders kitabını kabul etmeyecektir. Ancak genel olarak, bilim adamlarımız çalışmalarını sürdürmekte ve sonuçlarını din adamları ya da okullar tarafından çok az ya da hiç etkili bir düşmanlık görmeden rapor etmektedirler. Toplumsal yapı onların virüslerine karşı hoşgörölü hale gelmiştir.

Ancak sosyal bilimler için durum böyle değildir. "Sosyal bilim" ifadesini kullanırken insanın midesi biraz bulanıyor, çünkü sanki henüz gerçek bir insan biliminin yakınından bile geçmemişiz gibi görünüyor. Sosyal bilim derken, insanı, onun doğal donanımını ve dürtülerini, hemcinsleriyle olan ilişkilerini, kökeni ve ırkın tarihi ışığında incelemeye yönelik zayıf çabalarımızı kastediyorum.

Bu girişim şimdiye kadar, üç yüz yıl boyunca doğa bilimlerinin ilerlemesini engelleyenlerden çok daha fazla sayıda ve esasen daha engelleyici olan çok sayıda engelle karşılaşmıştır. İnsan ilişkileri kendi içlerinde moleküller ve kromozomlardan çok daha karmaşık ve kafa karıştırıcıdır. Ancak bu durum, moleküller ve kromozomlar hakkındaki faydalı düşüncenin yolunu hazırladığı eleştirel düşünce ve hesaplama türünü insan meselelerine taşımak için yalnızca daha fazla nedendir.

Bir an için bile olsa, kimyasal reaksiyon ve mekanik ayarlama sorunlarında kullandığımız düşünce tarzının aynısını insanlığın çıkmazlarıyla uğraşırken de kullanabileceğimizi iddia etmiyorum. Mekanikte formüle edilebilecek kesin bilimsel sonuçlar elbette söz konusu değildir. Bunları uygulamayı beklemek bilim dışı olacaktır. İnsan ilişkilerini ele almak için herhangi bir özel yöntemi savunmuyorum; daha ziyade, şimdiye kadar insanoğlunun meslektaşları olmayı arzulayanlar arasında çok az gelişmiş olan *genel bir zihin yapısını, eleştirel açık fikirli bir tutumu* savunuyorum.

ister dini, ister siyasi, ister ekonomik, ister akademik olsun. İnsanlığın kaydettiği ilerlemenin çoğu, Wells'in de ifade ettiği gibi, yalnızca "ayak sürüme" şeklinde olmuştur. İnsanoğlunun alışkanlığı, temel ve kalıcı uygunluklarını çok az dikkate alarak kendi yöntemlerini açıklamak ve kutsallaştırmak olmuştur. Son yıllarda on beş milyon gencimizin öldürülmesi ya da sakat bırakılması, hesaplanamaz kayıplar, süregelen düzensizlik ve şaşkınlıkla sonuçlanan bu şaşkınlığın ne anlama gelebileceğinin çarpıcı bir örneğini gördük. Yine de insanlar körü körüne son felaketi yaratan koşulları savunmaya ve sürdürmeye yönelmiş görünüyor.

Bu ya da benzeri bir felaketin tekrarlanmasını istemiyorsak, daha önce de önerdiğim gibi, karşımıza çıkan yeni ve benzeri görülmemiş koşulları karşılamak için yeni ve benzeri görülmemiş bir zihin tutumu yaratmalıyız. *Gerçek insan davranışını ve örgütlenmesini anlamak amacıyla zihnimizin kapsamlı bir şekilde yeniden yapılandırılmasına devam etmeliyiz.* Gözlemlerimizin arkaik felsefe, ekonomi politik ve etik tarafından çarpıtılmasına izin vermek yerine, gerçekleri taze, eleştirel ve tarafsız bir şekilde incelemeli ve ardından felsefemizin bu incelemenin bir sonucu olarak kendini formüle etmesine izin vermeliyiz. Şu anda olduğu gibi, bize önce felsefemiz öğretiliyor ve onun ışığında gerçekleri temellendirmeye çalışıyoruz. Deneysel bilimdeki büyük çalışmayı başlatanların yaptığı gibi bu süreci tersine çevirmeliyiz; önce gerçeklerle yüzleşmeli ve sabırla yeni bir felsefenin ortaya çıkmasını beklemeliyiz.

Toplumun temellerini incelemeye istekli olmak, aceleci bir yeniden düzenlemeyi teşvik etmek ya da buna girişmek anlamına gelmez, ancak böyle bir inceleme yapılmadıkça kesinlikle hiçbir akıllıca ya da gerekli yeniden düzenleme yapılamaz.

O halde, mevcut olguların bu incelemesinde tarihin, mevcut temel inançlarımızın birçoğunun kökenini ortaya koyarak, dürüst düşünmeye izin verecek şekilde zihinlerimizi özgürleştirme eğiliminde olacağı şeklindeki asıl noktaya geri dönüyorum. Ayrıca, hatırlatmayı önerdiğim tarihi gerçeklerin, düşüncelerimizde sürekli bir rol oynamasına izin verildiği takdirde, şu anki büyük aptallık ve körlüğün çok önemli bir kısmını

otomatik olarak ortadan kaldıracağını da belirtmek isterim.

Kamu işlerinde mevcut düşünce ve davranışlarımızı karakterize eder ve insani meselelere yönelik ihtiyaç duyulan bilimsel tutumun geliştirilmesine, başka bir deyişle *zihnin güncelleştirilmesine* büyük katkıda bulunur.

2. HAYAL KIRIKLIĞINA UĞRAMIŞ ÜÇ REFORM YÖNTEMİ

[İçindekiler](#)

Toplumsal iyileşme ve kamusal hastalıkların iyileştirilmesine yönelik planlar geçmişte üç genel biçim almıştır: (I) oyunun kurallarında değişiklikler, (II) ruhani öğütler ve (III) eğitim. Tüm bunlar büyük ölçüde başarısız olmasaydı, dünya şu anda içinde bulunduğu kötü durumda olmazdı.

I. Birçok reformcu "fikirler" olarak adlandırdıkları şeylere şüpheyle yaklaştıklarını kabul etmektedir. Sorunlarımızın, daha uygun yasalar ve akıllıca yönetmeliklerle giderilmesi gereken kusurlu örgütlenmeden kaynaklandığından emindirler. Suistimaller ortadan kaldırılmalı ya da yasaklanarak ya da prosedürün ustaca yeniden düzenlenmesiyle kontrol altına alınmalıdır. Sorumluluk yoğunlaştırılmalı ya da dağıtılmalıdır. Devlet memurlarının görev süreleri uzatılmalı ya da kısaltılmalı; yönetim organlarındaki üye sayısı artırılmalı ya da azaltılmalı; doğrudan ön seçim, referandum, geri çağırma, komisyon tarafından yönetim olmalı; geçmişte çok aşına olunan bariz aksaklıkları gidermek umuduyla yetkiler oraya buraya kaydırılmalıdır. Sanayide ve eğitimde, sürtüşmeleri azaltmak ve verimliliği arttırmak umuduyla idari reformlar sürekli olarak devam etmektedir. Avam Kamarası kısa bir süre önce akranlarıyla yeni anlaşmalar yaptı. Milletler Cemiyeti, Konsey'in ve Meclis'in işlevlerini ve etkilerini şimdiden ayarlamak zorunda kalmıştır.

Hiç kimse insan ilişkilerinde örgütlenmenin kesinlikle gerekli olduğunu sorgulamayacaktır, ancak yeniden örgütlenme, bazen tahsis edilebilir faydalar sağlarken, çoğu zaman mevcut kötülükleri karşılama başarısız olur ve nadiren de olsa yeni ve beklenmedik kötülüklere yol açar. Kısıtlama ve düzenlemeye olan güvenimiz abartılıdır. Genellikle ihtiyacımız olan şey bir *tutum değişikliğidir* ve bu olmadan yeni düzenlemelerimiz çoğu zaman eski durumu değiştirmeden bırakır. Hükümetimizin politikacılar ve iş dünyası lobileri tarafından yönetilmesine izin verdiğimiz sürece, kaç meclis üyemiz olduğu ya da belediye başkanı veya valinin ne kadar süreyle görevde kaldığı pek fark etmez. Bir üniversitede yeni bir dekan ya da üniversite konseyi oluşturarak ya da rektörün veya fakültenin nominal yetkisini arttırarak veya azaltarak işlerin temel akışı büyük ölçüde değiştirilemez. Şimdi ikinci kutsallaştırılmış reform yöntemine, ahlaki iyileştirmeye dönüyoruz.

II. Sadece idari reformlara karşı sabırsız olanlar ya da bu reformlara inanmayanlar, ihtiyacımız olan şeyin kardeş sevgisi olduğunu söylemektedirler. Binlerce vaaz kürsüsü, hepimizin tek bir Cennetteki Babanın çocukları olduğumuzu hatırlamamız ve birbirimizin yükünü kardeşçe bir sabırla taşımamız gerektiği konusunda bizi uyarıyor. Sermaye çok bencildir; Emek, Sermayenin aldığı risklere bakmaksızın kendi dar çıkarlarına yönelmiştir. Hepimiz birbirimize bağımlıyız ve bunun kabulü karşılıklı hoşgörüyü ve memnuniyet verici bir ortak çalışmayı beraberinde getirmelidir. Başkalarının içinde kendimizi unutalım. "Küçük çocuklar, birbirinizi sevin."

Tanrı'nın babalığı on sekiz yüzyıldan fazla bir süredir Hristiyanlar tarafından, insanlığın kardeşliği ise onlardan çok daha önce Stoacılar tarafından vaaz edilmiştir. Bu doktrin kölelik ve serflikle, dini liderler tarafından kutsanan ve nadiren de olsa kışkırtılan savaşlarla ve bugün kınamak için cesur bir din adamı ya da öğretmene ihtiyaç duyulan endüstriyel baskıyla uyumlu olduğunu kanıtlamıştır. Doğru, bazen hemcinslerimiz şefkatli bir merhamet nesnesi haline geldiğinde sempati duyduğumuz anlar olur. Bazı nadir ruhlar dürüstçe genel olarak insanlığı sevdiklerini söyleyerek kendilerini övebilirler, ancak bu

Bırakın ülkesinin ya da kurumlarının düşmanlarını, kendi kişisel düşmanlarını sevdiğini söylemeye cesaret edebilecek çok nadir bir kişi vardır. Hâlâ bir kabile tanrısına tapıyoruz ve "düşman" onun çocukları arasında sayılmıyor. Şüphe ve nefret, bu rekabet ve ortak başarısızlık dünyasında çok açık nedenlerden dolayı, doğalarımıza sevgiden çok daha uygundur. Şüphesiz insanoğlunun içinde, uygun koşullar altında kendini gösterecek doğal bir iyilikseverlik vardır. Ancak deneyimler bunun ahlaki öğütlerle çok az teşvik edildiğini göstermektedir. Burada vurgulanması gereken tek nokta budur. İnsanlığın kardeşliğini ilerletmenin başka bir yolu olup olmadığı ileride ele alınacaktır.

III. Sadece yeniden yapılanmanın etkilerinden hayal kırıklığına uğrayan ve ahlaki öğütlerin gücüne güvenmeyen biri, her şeyden önce ihtiyacımız olan şeyin *eğitim* olduğunu iddia edecektir. İhtiyacımız olan şeyin eğitim olduğu doğrudur, ancak şu anda eğitim olarak geçen şeyden o kadar farklı bir şeydir ki yeni bir isme ihtiyacı vardır.

Eğitimin genellikle kabul ettiğimizden daha çeşitli amaçları vardır ve elbette çeşitli amaçlarının önemine ve bunları elde etmedeki başarısına göre değerlendirilmelidir. Okuma, yazma ve hesaplama sanatlarının gazete ve iş dünyasının temelini oluşturduğunu herkes kabul eder. Bir de teknik bilgi ve kişiyi az çok standartlaştırmış bir lonca ya da meslekte hayatını kazanmaya hazırlayan eğitim vardır. Bu amaçların her ikisine de mevcut eğitim sistemimiz tarafından, çeşitli tasarruflar ve detaylardaki iyileştirmelere tabi olarak, oldukça iyi bir şekilde ulaşılmaktadır. Bir de zevklerimizi geliştirmek, hayal gücümüzü harekete geçirmek ve belki de muhakeme gücümüzü geliştirmek umuduyla genel kültüre ve "zihni eğitmeye" katkıda bulunduğu varsayılan çalışmalar vardır.

Eğitimin bu dalı, az sayıda kişi tarafından çok değerli ve vazgeçilmez olarak görülürken, birçok kişi tarafından hayatın gerçek amaçları ve başarısıyla çok az ilişkisi olan bir eğlence olarak görülmektedir. Temelde son derece geleneksel ve geçmişe dönüktür, eski dillerle, eski ve saygı duyulan dillerle ilgilidir.

kitaplar, yüksek matematik, biraz arkaik felsefe ve tarih ve yakın zamana kadar insanın yanılığa düştüğü yerlerde en iyi yol gösterici olarak ödüllendirilen sonuçsuz mantık biçimi. Bunlara son yıllarda doğa bilimlerinin çeşitli dalları da eklenmiştir.

Bununla birlikte, mevcut liberal eğitim planımızın sonuçları hayal kırıklığı yaratmaktadır. Benim gibi, liberal eğitimin amaçlarına kesinlikle katılan ve kişisel olarak eski kitaplara bu kadar düşkün olan, eski ve modern diller hakkında sahip olduğu bilgiden bu kadar memnun olan, matematiksel düşünebilenlere bu kadar gıpta eden ve doğa bilimlerine bu kadar ilgi duyan bir kişi, liberal eğitim almış olanların nadiren eski kitaplara önem vermesine, nadiren zevk için yabancı dil okumasına, matematiksel düşünmesine, felsefeyi veya tarihi sevmesine ya da hayvanlara, kuşlara, bitkilere ve kayalara herhangi bir akıllı kavrayışla, hatta gerçek bir merakla bakmasına içerliyor olmalıdır. Bu durum, "liberal eğitim" olarak adlandırdığımız eğitimin başarısız olduğu ve görünürdeki amaçlarına ulaşamadığı şüphesini uyandırmaktadır.

Yukarıda sıralanan üç eğitim amacının ortak bir noktası vardır. Hepsi de *kişisel* dünyevi başarı şansını arttırmaya ya da *kişisel* kültürümüzü, entelektüel ve edebi zevkimizi arttırmaya yöneliktir. Amaçları öncelikle bizi sosyal ya da politik iyileşmede rol oynamaya hazırlamak değildir. Ancak son zamanlarda eski hırslara dördüncü bir unsur daha eklenmiştir; bu da kız ve erkek çocukları akıllı seçmenler olmaya hazırlama umududur. Bu ihtiyaç, bir kişinin oyunu diğerinin oyu kadar değerli kılan siyasi demokrasinin gelişile bizi zorladı.

Şimdi vatandaşlık eğitimi, toplumsal örgütlenmemizin gerçek işleyişi hakkında bilgi edinmek, kökeni hakkında bazı aydınlatıcı fikirler edinmek ve kusurları ile bunların görünürdeki kaynaklarının tam olarak farkına varmaktan ibaret gibi görünmektedir. Ancak burada, eski eğitim türlerinde önemsiz olan, ancak daha iyi vatandaşlar yaratma çabalarımızda herhangi bir iyi sonuç için tamamen ölümcül olabilecek bir engelle karşılaşıyoruz. Konuları

Okuma ve yazma, matematik, Latince ve Yunanca, kimya ve fizik, tıp ve hukuk gibi eğitimler oldukça iyi bir şekilde standartlaştırılmış ve geriye dönüktür. Kuşkusuz yöntem ve içerikte önemli bir iç değişim yaşanmaktadır, ancak bu göze batmadan gerçekleşmekte ve dışarıdan gelen eleştirilerin dikkatini çekmemektedir. Öte yandan, siyasi ve sosyal meseleler ve geçerli iş yöntemleri, ırk düşmanlıkları, kamu seçimleri ve hükümet politikasıyla ilgili konular, eğer hayati önem taşıyorlarsa, zorunlu olarak "tartışmalıdır". Okul kurulları ve müfettişleri, kolej ve üniversitelerin mütevelli heyetleri ve başkanları bu gerçeğe karşı duyarlıdır. Kamuya açık bildirilerinde, öğrencilerin kurumlarımızın temelden kusurlu olabileceği ya da şimdiki vatandaş neslinin işlerimizi adaletin değişmez ilkeleri rehberliğinde örnek bir başarıyla yürütmediği gerçeğine herhangi bir şekilde uyandırıldıklarına dair her türlü şüpheyi hevesle reddederler.

Bir öğretmenden, işadamlarının, politikacıların, doktorların, avukatların ve din adamlarının oğullarına ve kızlarına -hepsi de geçim kaynaklarını korumaya söz vermişlerdir- şu anda uygulanan ticari girişimin gerçek doğasını, yasama organlarının ve mahkemelerin geçerli yöntemlerini ve dış ilişkilerin yürütülmesini açıklaması nasıl beklenebilir? Devlet okullarındaki bir öğretmenin, içinde yaşadığı belediye yönetimiyle ilgili daha aydınlatıcı gerçekleri, rüşvet ve işlere gereken dikkati göstererek anlattığını düşünün! Dolayısıyla, hükümet, politik ekonomi, sosyoloji ve etik dersleri kendilerini zararsız genellemeler, zararsız organizasyon detayları ve rutin ahlakın ortak noktalarıyla sınırlar, çünkü ancak bu şekilde tartışmalı olmaktan kurtulabilirler. Öğretmenler sosyal hayatımızı ve onun ön kabullerini çok önemli sonuçlar doğuracak kadar içgörü ve dürüstlikle açıklamaya nadiren muktedir ya da meyillidirler. Temel gerçekleri anlatmak isteseler bile, doğru düşünen herkesin alkışları arasında yerlerini kaybetme korkusuyla bunu yapmaya cesaret edemezler.

Bu önemli konuda ne hissederek hissedelim, hepimiz şu anda tasarlandığı şekliyle vatandaşlık eğitiminin amacının, sosyal ve siyasi hayatımızın şok edici tehlikelerini ve feryat eden adaletsizliklerini ortadan kaldırmakta şimdiye kadar başarısız olan aynı eski vatandaşlığa hazırlık olduğu konusunda hemfikir olmalıyız. Çünkü gelecek nesillere, dünyayı içinde bulunduğumuz duruma getiren aynı yanılsamaları ve mevcut kurumlara ve hakim kavramlara duyulan aynı yersiz güveni titizlikle aşıyoruz. Elimizdekilerin yararlılığını teyit etmek için elimizden geleni yaptığımıza göre, sahip olmadıklarımızı elde etmeye kararlı daha zeki bir nesil yetiştirmeyi pek umamayız. Bunun doğru olduğunu hepimiz biliyoruz; son zamanlarda zihinlerimize zorla empoze edildi. Çoğumuz bunun böyle olmasının doğru ve en iyisi olduğu konusunda hemfikiriz; bazılarımız bunu düşünmekten hiç hoşlanmıyor, ancak birkaçımız bu kitapta yer alan ve bu *çıkılmazdan* bir çıkış yolu gösterebilecek bazı önerileri değerlendirmek için biraz zaman harcamaktan memnun olacaktır[1].

Şimdiye kadar (I) oyunun kurallarını değiştirerek, (II) insanları iyi olmaya ve komşularını kendileri gibi sevmeye teşvik ederek ve (III) vatandaşlık eğitimi vererek işleri daha iyi hale getirmek için beslenen üç ana umudu kısaca ele aldık. Bu umutlar tamamen temelsiz olmayabilir, ancak şimdiye kadar büyük bir hayal kırıklığına uğradıklarını kabul etmek gerekir. Kuşkusuz, saygınlıklarından dolayı bu umutlar beslenmeye devam edecektir.

Yalnızca başarısızlık bir yöntemi gözden düşürmez, çünkü önerilen amaçlara ulaşmadaki başarılarının yanı sıra, kutsallaştırılmış iş yapma biçimlerimizi belirleyen ve sürdüren pek çok şey vardır. Bu her zaman böyle olmasaydı, bugünkü yaşamımız olduğundan çok daha az aptalca yürütülürdü. Ancak bir an için yukarıda sıralanan onaylanmış reform planlarının, en hafif deyişle, uygar toplumun şu anda içinde bulunduğu krizi karşılamakta yetersiz kaldığını kabul edelim. Başka bir umudumuz var mı?

Evet, Zeka var. Bu, insan ilişkilerinin düzenlenmesine uygulanmasında henüz test edilmemiş bir umuttur. Doğa bilimleri alanı dışında büyük ölçekte denenmediği için gözden düşmüş değildir. Orada, herkes itiraf edecektir ki, harikulade sonuçlar vermiştir. Yıldızlar, kayalar, bitkiler ve hayvanlarla ilgili olarak ve mekanik ve kimyasal süreçlerin araştırılmasında kullanıldığında, *insanın kendisi hariç olmak üzere, insanların içinde* yaşadıkları dünya ve sakinleri hakkındaki düşüncelerini tamamen değiştirmiştir. Bu keşifler, alışkanlıklarımızı değiştirmek ve yüz yıl önce kralların ve milyonerlerin bile erişebileceği lüksler olarak hayal edilmeyen günlük ihtiyaçlarımızı karşılamak için kullanıldı.

Ancak çoğumuz geçmiş, zekanın bu uygulaması için ödenmesi gereken cezayı anlayamayacak kadar az biliyoruz. Bu keşiflerin yapılabilmesi ve yaşamın kolaylıklarına ustaca uygulanabilmesi için, *üç yüz yıl öncesine kadar -hatta çok daha yakın zamanlara kadar- insanlığın en iyisi, en bilgisi ve en safi tarafından sahip olunan, dünya ve işleyişine dair neredeyse tüm kutsanmış kavramların bir kenara bırakılması gerekiyordu*. Zeka, insan gibi rutin bir yaratıkta ve bizimki gibi çok az anlaşılmış bir evrende, ilerlemek için sık sık geçmişten cesurca kopmak zorundadır. Tek yapmamız gerekenin, çağların bilgeliği tarafından sağlam bir şekilde atılmış, iyi tasarlanmış temeller üzerine inşa etmek olduğunu varsaymak hoş olurdu. Ancak doğa bilimleri tarihini inceleyenler, Bacon, Galileo ve Descartes'ın böyle bir temel bulamadıkları, ancak inşaatlarına sıfırdan başlamak zorunda kaldıkları konusunda hemfikirdir.

Yukarıda bahsedilen çeşitli reform umutlarının hepsi, şu anda genel kabul gören doğru insan davranışı kavramlarının sorgulanmayacağını varsaymaktadır. Kiliselerimiz ve üniversitelerimiz bu varsayımı savunmaktadır. Editörlerimiz, avukatlarımız ve iş adamlarımızdan daha çok söz sahibi olanlar bu varsayıma bağlı kalmaktadır. Toplumu ve kökenini inceliyormuş gibi yapanlar bile çoğu zaman mülkiyet, devlet, sanayi ve diğer alanlardaki mevcut ideal ve standartlarımızın sorgulanmaması gerektiğine inanıyor görünmektedir.

örgütlenme, cinsiyetler arası ilişkiler ve eğitim pratikte nihaidir ve ayrıntılı olarak olası her türlü iyileştirmenin temelini oluşturmalıdır. Ancak bu böyleyse, Zeka zaten mükemmel işini yapmıştır ve mevcut standartlara göre bile değerlendirildiğinde barış, terbiye ve adalet yolunda sonucun bu kadar hayal kırıklığı yaratmış olmasından sadece yakınabiliriz.

Elbette mevcut ideallerden ve standartlardan Güphe duyan ve hatta bunları reddeden az sayıda kiGi vardır. Ancak şu anda mevcut kötülöklere karşı duydukları kızgınlık, sosyalistlerin ve komünistlerinki gibi az ya da çok dogmatik yeniden yapılanma planları biçimini alıyor ya da ortalama bir "Entelektüel "in belirsiz protestosu ve hata bulma çabasıyla kendini tüketiyor. Ne sosyalist ne de sıradan entelektüel bana doğru yolda görünmüyor. Birincisi doktrinlerinde daha kesin ve kehanetlerinde insanlığın ve yollarının bilimsel bir incelemesinin haklı çıkarabileceğinden daha emin; diğeri ise olması gerekenden daha belirsiz.

Eğer Zeka, insanın doğası ve olanakları hakkında yeni ve değerli bilgiler biriktirmek için gerekli olan hareket özgürlüğüne sahip olacaksa, ki bu bilgiler nihayetinde yollarımızı ıslah etmek için kullanılabilir, kendisini şu anda sınırlayan bağlardan kurtulmalıdır. İlkel lanet hala geçerlidir: "Bahçedeki her ağaçtan serbestçe yiyebilirsin; ama iyiyle kötüyü bilme ağacından yemeyeceksin; çünkü onu yediğın gün kesinlikle ölürsün." Çok az insan bilgiden korktuğunu itiraf eder, ancak üniversite rektörleri, bakanlar ve editörler, "gerçeğın korkusuzca peşinden gitmek" olarak adlandırdıkları şeyi en sık ve alenen överken, kamu ahlakı ve düzeni adına, yasak ağacın meyvesine pervasızca düşkünlüğü caydırmak zorunda hissederler, çünkü deneyimsizler olgunlaşmamış bir elmayı seçebilir ve bunun sonucunda kolikten muzdarip olabilirler. "Rusya'ya bir bakın!" Her zaman en iyisi, kilisenin "yanlış adlandırılmış bilim" olarak adlandırdığı riske girmek yerine, doğru adlandırılmış cehalete geri dönmektir. Zekanın dünyanın ışığı ve insanın başlıca görkemi olduğunu kimse inkar etmez, ancak Bertrand Russell'in dediğı gibi, ondan korkarız

Saygın görüşlere ve çağların denenmiş bilgeliği olarak gördüğümüz şeylere karşı kayıtsızlık. "İnsanları geride tutan şey," diyor içtenlikle, "korkudur; değer verdikleri inançlarının zararlı çıkmasından korkarlar, kendilerinin sandıklarından daha az saygıya layık olduklarını kanıtlamaktan korkarlar. 'İşçiler mülkiyet hakkında özgürce düşünmeli mi? O zaman biz zenginlere ne olacak? Genç erkekler ve kadınlar seks hakkında özgürce düşünmeli mi? O zaman ahlaka ne olacak? Askerler savaş hakkında özgürce düşünmeli mi? O zaman askeri disiplin ne olacak?'"

Bu korku doğal ve kaçınılmazdır, ancak daha az tehlikeli ve itibarsız değildir. İnsani düzenlemeler artık, dünyanın şimdikinden çok daha yavaş hareket ettiği bir zamanlar olduğu kadar kusursuz değildir. Bu nedenle düşünce üzerindeki çeşitli kısıtlamalardan herhangi birini kaldırmak ya da hafifletmek iyi bir davranış olacaktır. Geçmişe olan saygımızı azaltmanın kolay ve nispeten acısız bir yolu olduğuna inanıyorum, böylece artık çağların bilgeliğini reformlarımızın temeli olarak almak zorunda hissetmeyeceğiz. Başkan Butler'ın "insanlığın bulguları" olarak adlandırdığı şeye olan güvenim kayboldu ve bunun hangi süreçte kaybolduğu ilerledikçe ortaya çıkacak. İlk ve en önemli reform olan İstihbaratın özgürleştirilmesi dışında önereceğim bir reform yok. Son birkaç yıldır zihinlerimiz ve onların işleyişiyle ilgili olarak ortaya çıkan bazı yeni fikirleri giriş mahiyetinde gözden geçirmeyi öneriyorum. Daha sonra kitabın ana teması olan insan zekâsının nasıl ortaya çıktığına dair bir taslağa geçeceğiz. Hikayeyi makul bir sempati ve sabırla takip edecek olan herkes, birçoğunu başka bağlantılardan bildiğine şüphe olmayan iyi kanıtlanmış gerçekleri bir araya getirerek, insanlığın şu anda içinde bulunduğu tehlikeli ikilemi ve kendilerine sunulan kaçış yollarını daha iyi anlamayı umabilir.

Dipnot

[1] George Bernard Shaw da Britanya Adaları'ndaki eğitim üzerine düşünürken benzer bir sonuca varır. "Okullarda vatandaşlık ve siyaset bilimi öğretmeliyiz. Ama öğretmeli miyiz? Bu konuda bir zorunluluk yok, acı gerçek şu ki okulda siyaset bilimi ya da vatandaşlık öğretmemeliyiz. Buna teşebbüs eden bir okul müdürü, sömürücülere karşı ayaklanma suçlamasıyla şatafatlı bir şekilde kaleme alınmış bir iddianameyle sanık sandalyesinde olmasa bile, kısa süre içinde kendini öğrencisiz ve beş parasız bir şekilde sokaklarda bulacaktır. Okullarımız ticaretle yozlaşmış feodalizmin ahlakını öğretiyor ve askeri fatihi, soyguncu baronu ve vurguncuyu şanlı ve başarılı model olarak gösteriyor."-*Back to Methuselah*, xii.

* * * * *

II

Sağduyu, insanlar arasında her şey arasında en eşit dağıtılmış olanıdır; çünkü herkes kendini bu nitelikten o kadar bolca nasiplenmiş sayar ki, başka her şeyde tatmin edilmesi en zor olanlar bile genellikle bu niteliğin zaten sahip olduklarından daha fazlasını istemezler.-DESCARTES

Günümüz insanının, statüsünün açık ve cesurca tanınması, biyolojik geçmişine uysalca dikkat edilmesi, geleceğinin güvenliği ve kalıcılığı önünde hiçbir şeyin durmasına izin vermeme kararlılığı yerine, yalnızca ırkın güvenliğini ve mutluluğunu sağlayabilecek olan, kaderine körü körüne güven, evrenin ahlaki kurallarına karşı esasen saygılı tutumuna olan bulanık olmayan inanç ve daha az sağlam olmayan bir inancın yerini aldığını görüyoruz.

Gelenekler, yasalar ve kurumlar zorunlu olarak gerçeğin kalıcı niteliklerini içerir."-WILLIAM TROTTER

3. ÇEŞİTLİ DÜŞÜNCE TÜRLERİ ÜZERİNE

İçindekiler

Zeka üzerine en gerçekçi ve en derin gözlemler geçmişte şairler ve son zamanlarda da öykü yazarları tarafından yapılmıştır. Onlar keskin gözlemciler ve kayıtçılar olmuş, duyguları ve hisleri özgürce hesaba katmışlardır. Öte yandan filozofların çoğu, insan yaşamına dair grotesk bir cehalet sergilemiş ve ayrıntılı ve heybetli, ancak gerçek insan ilişkileriyle oldukça ilgisiz sistemler inşa etmişlerdir. Düşüncenin gerçek sürecini neredeyse sürekli olarak ihmal etmişler ve zihni kendi başına incelenmesi gereken ayrı bir şey olarak ortaya koymuşlardır. *Ancak bedensel süreçlerden, hayvani dürtülerden, vahşi geleneklerden, çocuksu izlenimlerden, geleneksel tepkilerden ve geleneksel bilgilerden muaf böyle bir zihin, en soyut metafizikçiler söz konusu olduğunda bile, hiçbir zaman var olmamıştır.* Kant büyük eserine *Saf Aklın Eleştirisi* adını vermiştir. Ancak modern akıl öğrencisine saf akıl, göksel şehrin döşendiği cam kadar şeffaf saf altın kadar efsanevi görünür.

Eskiden filozoflar zihnin yalnızca bilinçli düşünceyle ilgili olduğunu düşünürlerdi. İnsanın içinde algılayan, hatırlayan, yargılayan, muhakeme eden, anlayan, inanan, irade eden şeydi. Ancak son zamanlarda, algıladığımız, hatırladığımız, irade ettiğimiz ve çıkarsadığımız şeylerin büyük bir kısmının farkında olmadığımız ve farkında olduğumuz düşüncenin büyük bir kısmının bilincinde olmadığımız şey tarafından belirlendiği gösterilmiştir. Gerçekten de

bilinçdışı psişik yaşamımızın bilincimizden çok daha üstün olduğunu göstermiştir. Bu durum, aşağıdaki gerçekleri göz önünde bulunduran herkes için son derece doğal görünmektedir:

Zihin ve beden arasındaki keskin ayırım, göreceğimiz gibi, çok eski ve kendiliğinden oluşan eleştirel olmayan vahşi bir önyargıdır. "Zihin" olarak düşündüğümüz şey, "beden" dediğimiz şeyle o kadar yakından ilişkilidir ki, birinin diğeri olmadan anlaşılamayacağını fark etmeye başlıyoruz. Her düşünce bedende yankılanır ve diğer yandan fiziksel durumumuzdaki değişiklikler tüm zihinsel tutumumuzu etkiler. Sindirimin kötü ve çürütücü ürünlerinin yetersiz bir şekilde ortadan kaldırılması bizi derin bir melankoliye sürükleyebilirken, azot monoksitin birkaç kokusu bizi sonsuz bilginin ve tanrısal rahatlığın yedinci cennetine yükseltebilir. Ve tam tersi, ani bir kelime ya da düşünce kalbimizin yerinden fırlamasına, nefes alış verişimizin kontrolden çıkmasına ya da dizlerimizin su gibi olmasına neden olabilir. Bedensel salgılarımızın ve kas gerginliklerimizin etkilerini ve bunların duygularımız ve düşüncelerimizle olan ilişkilerini inceleyen yepyeni bir literatür gelişmektedir.

Bir de gizli dürtüler, arzular ve gizli özlemler vardır ki bunları ancak büyük zorluklarla hesaba katabiliriz. Bunlar bilinçli düşüncelerimizi en şaşırtıcı şekilde etkiler. Bu bilinçdışı etkilerin birçoğu çok erken yaşlarımızdan kaynaklanıyor gibi görünmektedir. Eski filozoflar kendilerinin bile en etkilenmeye açık yaşlarında bebek ve çocuk olduklarını ve bunu hiçbir zaman atlatamadıklarını unutmuş görünmektedirler.

Modern psikoloji eserlerini okuyan herkesin artık çok aşına olduğu "bilinçdışı" terimi, geçmişin bazı taraftarlarını rahatsız etmektedir. Bununla birlikte, bu konuda özel bir gizem olmamalıdır. Bu yeni bir animistik soyutlama değil, sadece farkına varamadığımız tüm fizyolojik değişimleri, hatırlayamasak bile arzularımızı, düşüncelerimizi ve davranışlarımızı etkilemeye devam eden geçmişin tüm unutulmuş deneyimlerini ve izlenimlerini içeren kolektif bir kelimedir. Hatırlayabildiklerimiz

Herhangi bir zamanda hatırladıklarımız, başımıza gelenlerin gerçekten de sonsuz küçük bir parçasıdır. Neredeyse her şeyi unutmadığımız sürece hiçbir şeyi hatırlayamayız. Bergson'un dediği gibi, beyin hafızanın olduğu kadar unutkanlığın da organıdır. Dahası, alışkanlık bizi onların varlığına karşı körleştirdiği için, tamamen alışkın olduğumuz şeylerden elbette habersiz olma eğilimindeyizdir. Dolayısıyla unutulmuş ve alışılmış olan, "bilinçdışı" denilen şeyin büyük bir bölümünü oluşturur.

Eğer insanı, davranışlarını ve muhakemesini anlayacaksak ve onun yaşamını ve hemcinsleriyle ilişkilerini şimdiye kadar olduğundan daha mutlu bir şekilde yönlendirmeyi öğrenmek istiyorsak, yukarıda kısaca belirtilen büyük keşifleri ihmal edemeyiz. Kendimizi zihnin yeni ve devrimci kavramlarıyla uzlaştırmalıyız, çünkü eserleri hala mevcut görüşlerimizi belirleyen eski filozofların ele aldıkları konu hakkında çok yüzeysel bir fikre sahip oldukları açıktır. Ancak bizim amaçlarımız doğrultusunda, az önce söylenenleri ve zorunlu olarak söylenmeden bırakılan pek çok şeyi göz önünde bulundurarak (ve ilk başta karşı çıkma eğiliminde olacak olanların hoşgörüsüyle), *zihni esas olarak bilinçli bilgi ve zeka olarak, bildiklerimiz ve onlara karşı tutumumuz -bilgimizi artırma, sınıflandırma, eleştirme ve uygulama eğilimimiz- olarak ele alacağız.*

Düşünme hakkında yeterince düşünmüyoruz ve kafa karışıklığımızın büyük bir kısmı bu konudaki mevcut yanılsamaların sonucudur. Filozoflardan edindiğimiz izlenimleri bir an için unutalım ve kendimizde neler olduğunu görelim. Fark ettiğimiz ilk şey, düşüncemizin o kadar inanılmaz bir hızla hareket ettiğidir ki, herhangi bir örneğini ona bakacak kadar uzun süre durdurmak neredeyse imkansızdır. Düşüncelerimiz için bir peni teklif edildiğinde, her zaman yakın zamanda aklımızda o kadar çok şey olduğunu görürüz ki, bizi çok çıplak bir şekilde tehlikeye atmayacak bir seçimi kolayca yapabiliriz. İncelediğimizde, spontane düşüncelerimizin büyük bir kısmından düpedüz utanmasak bile, bunların bir kısmından daha fazlasını açığa vurmamıza izin vermeyecek kadar mahrem, kişisel, alçakça ya da önemsiz olduğunu görürüz.

küçük bir parçası. Bunun herkes için geçerli olması gerektiğine inanıyorum. Elbette başkalarının kafasından neler geçtiğini bilemeyiz. Onlar bize çok az şey anlatır, biz de onlara çok az şey anlatırız. Nadiren tam olarak açılan konuşma musluğu, sürekli yenilenen düşünce yığınınından (*noch grösser wie's Heidelberger Fass*) damlalardan daha fazlasını asla yayamaz. Başkalarının düşüncelerinin de bizimkiler kadar aptalca olduğuna inanmakta zorlanırsınız, ama muhtemelen öyledir.

Hepimiz uyanık olduğumuz saatlerde kendimize sürekli düşünüyor gibi görünürüz ve çoğumuz uykudayken düşünmeye devam ettiğimiz, hatta uyanırken olduğundan daha aptalca düşündüğümüzün farkındayızdır. Pratik bir mesele tarafından kesintiye uğratılmadığımızda, şimdi *hayal* olarak bilinen şeyle meşgul oluruz. Bu bizim spontane ve en sevdiğimiz düşünme biçimidir. Fikirlerimizin kendi rotasında ilerlemesine izin veririz ve bu rota umutlarımız ve korkularımız, anlık arzularımız, bunların gerçekleşmesi ya da hüsrana uğraması; hoşlandıklarımız ve hoşlanmadıklarımız, sevgilerimiz, nefretlerimiz ve kızgınlıklarımız tarafından belirlenir. Kendimiz kadar ilgimizi çeken başka hiçbir şey yoktur. Az ya da çok zahmetli bir şekilde kontrol edilmeyen ve yönlendirilmeyen tüm düşünceler kaçınılmaz olarak sevgili Ego'nun etrafında dönecektir. Bu eğilimi kendimizde ve başkalarında gözlemlemek eğlenceli ve acıklıdır. Bu gerçeği kibarca ve cömertçe görmezden gelmeyi öğreniriz, ancak onu düşünmeye cesaret edersek, öğle güneşi gibi parlar.

Hayal ya da "fikirlerin serbest çağrışımı" son zamanlarda bilimsel araştırmaların konusu haline gelmiştir. Araştırmacılar sonuçlar üzerinde ya da en azından bunlara verilecek doğru yorum üzerinde henüz hemfikir olmasalar da, hayallerimizin temel karakterimizin başlıca indeksini oluşturduğuna şüphe yoktur. Bunlar, genellikle gizli ve unutulmuş deneyimler tarafından değiştirilen doğamızın bir yansımasıdır. Burada bu konuya daha fazla girmemize gerek yok, çünkü yalnızca hayalin her zaman güçlü ve çoğu durumda diğer tüm düşünce türlerine karşı her şeye gücü yeten bir rakip olduğunu gözlemlemek gerekir. Başlıca meşguliyetleri olan kendini büyütme ve kendini haklı çıkarma yönündeki ısrarlı eğilimiyle tüm spekülasyonlarımızı etkilediğine şüphe yoktur, ancak doğrudan ya da

dolaylı olarak

bilgi.[2] Filozoflar genellikle sanki böyle bir düşünce yokmuş ya da bir şekilde ihmal edilebilirmiş gibi konuşurlar. Spekülasyonlarını bu kadar gerçek dışı ve çoğu zaman değersiz kılan da budur. Herhangi birimizin kendi gözleriyle görebileceği gibi, bu hayal, ikinci tür bir düşünme zorunluluğuyla sık sık kırılır ve kesintiye uğrar. Pratik kararlar vermek zorundayız. Bir mektup yazalım mı yazmayalım mı? Metroya mı yoksa otobüse mi binelim? Akşam yemeğini yedide mi yoksa buçukta mı yiyelim? Amerikan lastiği mi alalım yoksa özgürlük tahvili mi? Kararlar, hayalin serbest akışından kolayca ayırt edilebilir. Bazen çok dikkatli düşünmeyi ve ilgili gerçeklerin hatırlanmasını gerektirirler; ancak çoğu zaman düşünmeden verilirler. Hayal kurmaktan daha zor ve zahmetli bir şeydir ve yorgunken ya da rahat bir hayale dalmışken "karar vermek" zorunda kalmaya içerleriz. Unutulmamalıdır ki bir kararı tartmak, bilgimize mutlaka bir şey katmaz, ancak karar vermeden önce elbette daha fazla bilgi arayabiliriz.

4. RASYONELLEŞTİRME

İçindekiler

Üçüncü bir düşünce türü ise herhangi biri inanç ve görüşlerimizi sorguladığında ortaya çıkar. Bazen kendimizi hiçbir direnç göstermeden ya da ağır duygulara kapılmadan fikrimizi değiştirirken buluruz ama bize yanıldığımız söylendiğinde bu ithama içerler ve kalbimizi katılaştırırız. İnançlarımızı oluştururken inanılmaz derecede dikkatsizizdir, ancak herhangi biri bizi onların yoldaşlığından mahrum etmeyi teklif ettiğinde kendimizi onlara karşı yasadışı bir tutkuyla dolu buluruz. Açıkçası bizim için değerli olan fikirlerin kendileri değil, tehdit altında olan özsaygımızdır. Doğamız gereği, inatla inançlarımızı savunmaya kararlıyız.

ister şahsımız, ister ailemiz, ister malımız, isterse de fikrimiz olsun. Bir Birleşik Devletler Senatörü bir keresinde bir arkadaşına, Yüce Tanrı'nın Latin Amerika politikamızla ilgili fikrini değiştiremeyeceğini söylemişti. Teslim olabiliriz ama nadiren yenildiğimizi itiraf ederiz. En azından entelektüel dünyada barış zafersizdir.

Çok azımız değer verdiğimiz kanaatlerimizin kökenini araştırma zahmetine katlanırsınız; aslında bunu yapmaya karşı doğal bir tiksintimiz vardır. Doğru olarak kabul etmeye alıştığımız şeylere inanmaya devam etmek isteriz ve varsayımlarımızdan herhangi birine şüpheyi yaklaştığında ortaya çıkan kızgınlık bizi bunlara bağlı kalmak için her türlü bahaneyi aramaya yöneltir. *Sonuç olarak, sözde akıl yürütmelerimizin çoğu, halihazırda inandığımız gibi inanmaya devam etmek için argümanlar bulmaktan ibarettir.*

Yıllar önce eyalet valisinin davet edildiği halka açık bir yemeğe katıldığımı hatırlıyorum. Başkan, Ekselanslarının bazı "iyi" nedenlerden dolayı yemeğe katılamayacağını açıklamıştı; "gerçek" nedenlerin ne olduğunu ise bize bırakacağını söylemişti. "İyi" ve "gerçek" nedenler arasındaki bu ayrım, tüm düşünce dünyasındaki en açıklayıcı ve en önemli ayrımlardan biridir. Bir Katolik ya da Mason, bir Cumhuriyetçi ya da Demokrat, Milletler Cemiyeti taraftarı ya da karşıtı olmak için bize "iyi" görünen nedenleri kolayca sıralayabiliriz. Ancak "gerçek" nedenler genellikle oldukça farklı bir düzlemde. Elbette bu ayrımın önemi, biraz belirsiz de olsa, halk tarafından kabul edilmektedir. Baptist misyoner, Budist'in doktrinleri dikkatle incelenmeye değer olduğu için değil, Tokyo'da Budist bir ailede doğduğu için böyle olduğunu görmeye yeterince hazırdır. Ancak bazı doktrinlere olan tarafgirliğinin annesinin Oak Ridge'deki İlk Baptist kilisesinin bir üyesi olmasından kaynaklandığını kabul etmek inancına ihanet olur. Bir vahşi, bir adamın gölgesine basmanın tehlikeli olduğuna dair inancı için her türlü nedeni öne sürebilir ve bir gazete editörü de

Bolşeviklere karşı argümanlar. Ancak her ikisi de kendi görüşünü neden savunduğunun farkında olmayabilir.

İnançlarımızın "gerçek" nedenleri kendimizden olduğu kadar başkalarından da gizlenir. Büyüdükçe din, aile ilişkileri, mülkiyet, iş, ülkemiz ve devlet gibi konularda bize sunulan fikirleri basitçe benimseriz. Bunları bilinçsizce çevremizden özümseriz. Bunlar, içinde yaşadığımız grup tarafından ısrarla kulağımıza fısıldanır. Dahası, Bay Trotter'in de belirttiği gibi, bu yargılar muhakemenin değil telkinin ürünüdür ve mükemmel bir açıklık niteliğine sahiptir, dolayısıyla bunları sorgulamak

... inanan için şüpheciliği delilik derecesine taşımaktır ve söz konusu inancın doğasına göre hor görme, onaylamama veya kınama ile karşılanacaktır. Bu nedenle, kendimizi, temelini araştırmanın saçma, açıkça gereksiz, yararsız, istenmeyen, kötü bir biçim ya da kötülük olacağını söyleyen bir duygu niteliği taşıyan bir görüşle eğlenirken bulduğumuzda, bu görüşün akılcı olmadığını ve muhtemelen yetersiz kanıtlara dayandığını bilebiliriz."[3]

Öte yandan, deneyimin ya da dürüst bir muhakemenin sonucu olan görüşler bu "birincil kesinlik" niteliğine sahip değildir. Gençliğimde bir grup iş adamının ruhun ölümsüzlüğü konusunu tartıştığını duyduğumda, gruptan birinin dile getirdiği şüphe duygusunun beni öfkeliendirdiğini hatırlıyorum. Şimdi geriye dönüp baktığımda, o zamanlar bu konuyla hiç ilgilenmediğimi ve yetiştirildiğim inanç lehine ileri sürebileceğim en ufak bir argümanım olmadığını görüyorum. Ancak ne konuya kişisel ilgisizliğim ne de daha önce hiç dikkat etmemiş olmam, fikirlerimin sorgulandığını duyduğumda öfkeli bir kızgınlık duymamı engelledi.

Önyargılarımızın bu kendiliğinden ve sadık desteği - rutin inançlarımızı haklı çıkarmak için "iyi" nedenler bulma süreci - şu şekilde bilinir

Modern psikologların "rasyonelleştirme" olarak adlandırdıkları şey, çok eski bir şeyin yeni adıdır. "İyi" nedenlerimizin dürüst aydınlanmayı teşvik etmede normalde hiçbir değeri yoktur, çünkü ne kadar ciddiyetle sıralanırlarsa sıralansınlar, temelde kişisel tercih veya önyargının sonucudurlar, yeni bilgiyi aramak veya kabul etmek için dürüst bir arzunun değil.

Hayallerimizde sık sık kendimizi haklı çıkarmakla meşgul oluruz, çünkü kendimizi hatalı görmeye dayanamayız ve yine de zayıflıklarımız ve hatalarımız hakkında sürekli örneklere sahibizdir. Bu nedenle, koşullarda ve başkalarının davranışlarında kusur bulmak için çok zaman harcarız ve kendi başarısızlıklarımızı ve hayal kırıklıklarımızı büyük bir ustalıkla onlara yükleriz. *Akılcılaştırma, kendimizi ya da grubumuzu yanlış anlama ya da hata yapmakla suçladığımızı hissettiğimizde ortaya çıkan kendini suçlamadır.*

Küçük *benim* kelimesi tüm insan ilişkilerinde en önemli kelimedir ve onu doğru bir şekilde hesaba katmak bilgeliğin başlangıcıdır. Söz konusu olan *benim* yemeğim, köpeğim ve *evim de olsa*, inancım, ülkem ve *Tanrım da olsa* aynı güce sahiptir. Sadece saatimizin yanlış olduğu ya da arabamızın eski püskü olduğu ithamına değil, Mars'ın kanalları, "Epictetus"un telaffuzu, salisinin tıbbi değeri ya da I. Sargon'un tarihi hakkındaki düşüncelerimizin de revizyona tabi tutulmasına içerleriz.

Filozoflar, akademisyenler ve bilim adamları, *aşklarının söz* konusu olduğu tüm kararlarda ortak bir hassasiyet sergilerler. Kinlerini kusmak için binlerce tartışmacı eser yazılmıştır. Muhakemeleri ne kadar görkemli olursa olsun, tüm güdülerin en sıradanıyla harekete geçirilen rasyonalizasyondan başka bir şey olmayabilir. Bir felsefe ve teoloji tarihi kin, yaralı gurur ve nefret terimleriyle yazılabilir ve bu temaların alışlagelmiş işlenişinden çok daha öğretici olur. Bazen, Takdir-i İlahi'nin bir tecellisi olarak, alçakgönüllü bir kızgınlık dürtüsü büyük başarılarla yol açar. Milton boşanma üzerine risalesini on yedi yaşındaki karısıyla yaşadığı sorunların bir sonucu olarak yazmış ve yeni bir mezhebin öncüsü olmakla suçlandığında

Boşananlar, soylu *Areopagitica*'yı uygun gördüğünü söyleme hakkını kanıtlamak ve bu arada özgür bir basının Hakikat'in desteklenmesindeki avantajını ortaya koymak için yazdı.

Yüksek ya da alçak tüm insanlık, tarif edilen tüm şekillerde düşünür. Bu hayal yalnızca değirmen işçisinin ya da Broadway'deki zamparanın zihninde değil, aynı zamanda ağır yargıçların ve tanrısal piskoposların zihninde de her zaman devam eder. Şimdiye kadar yaşamış tüm filozoflarda, bilim adamlarında, şairlerde ve teologlarda devam etmiştir. Aristoteles'in en soyut spekülasyonları şüphesiz son derece alakasız düşüncelerle yumuşatılmıştır. Çok ince bacakları ve küçük gözleri olduğu söylenir, bunun için şüphesiz bahaneler bulmak zorundaydı ve çok göze çarpan kıyafetlere ve yüzüklere düşküdü ve saçlarını dikkatlice düzenlemeye alışkındı.[4] Kinik Diyojen, alıngan bir ruhun küstahlığını sergiledi. Küveti onun ayrıcalığıydı. Tennyson "Maud "a başlarken, yıllar önce Patent Dekoratif Oyma Şirketi'ne yaptığı mutsuz bir yatırımın sonucu olarak mirasını kaybetmekten duyduğu üzüntüyü unutamamıştı. Bu gerçekler burada gerçekten büyük olanları küçümsemek için değil, en yüksek donanıma sahip ölümlülerin zihinlerinde bile, gerçekten titiz tüm düşüncelerin yüzleşmek zorunda olduğu muazzam rekabetin tam olarak anlaşılmasını sağlamak için hatırlatılmaktadır.

Ve şimdi şaşırtıcı ve tedirgin edici bir şüphe ortaya çıkıyor ki, belki de Geçmişte sosyal bilim, politik ekonomi, politika ve etik adına yapılanların neredeyse tamamı, gelecek nesiller tarafından esas olarak rasyonelleştirme olarak bir kenara itilebilir. John Dewey felsefe konusunda bu sonuca çoktan varmıştır.[5] Veblen[6] ve diğer yazarlar geleneksel politik ekonominin çeşitli algılanmamış ön kabullerini ortaya çıkarmışlardır ve şimdi de İtalyan sosyolog Vilfredo Pareto, genel sosyoloji üzerine yazdığı devasa eserinde, tüm sosyal bilimlere etkileyen benzer bir tezi kanıtlamak için yüzlerce sayfa ayırmaktadır.[7] Bu sonuç, yüz yıl sonraki öğrenciler tarafından çağımızın birkaç büyük keşfinden biri olarak sıralanabilir. Hiçbir şekilde tam olarak işlenmemiştir ve doğaya o kadar zıttır ki

Kendilerini düşünceli olarak gören büyük kitle tarafından çok yavaş kabul görecektir. Bir tarih öğrencisi olarak ben şahsen bu yeni görüşle tamamen uzlaşmış durumdayım. Gerçekten de, on yedinci yüzyılın başlangıcından önce çeşitli doğa bilimlerinin büyük ölçüde dönemin dini duygularına uygun rasyonelleştirme yığınları olması gibi, sosyal bilimlerin de eleştirilmeden kabul edilen inanç ve geleneklerin rasyonelleştirilmesi olarak günümüze kadar devam etmesi bana kaçınılmaz görünüyor.

İlerledikçe görülecektir ki, bir fikrin eski olması ve yaygın olarak benimsenmiş olması onun lehine bir argüman değildir, ancak olası bir rasyonalizasyon örneği olarak dikkatle test edilmesi gerekliliğini hemen ortaya koymalıdır.

5. YARATICI DÜŞÜNCE DÜNYAYI NASIL DÖNÜŞTÜRÜR?

[İçindekiler](#)

Bu da bizi yukarıda tanımlanan üç türden oldukça kolay ayırt edilebilen bir başka düşünce türüne götürür. Hayal kurmanın olağan niteliklerine sahip değildir, çünkü kişisel övünçlerimiz ve aşağılanmalarımız üzerinde gezinmez. Mevcut küçük bilgi stokumuzu gözden geçirdiğimizde, geleneksel tercihlerimize ve yükümlülüklerimize danıştığımızda ve bir eylem seçimi yaptığımızda, günlük ihtiyaçların bizi zorladığı sade kararlardan oluşmaz. Sırf bize ait oldukları için kendi aziz inançlarımızı ve önyargılarımızı savunmak da değildir - sadece aynı fikirde kalmak için makul bahanelerdir. Aksine, bizi fikrimizi *değiştirmeye iten* kendine özgü bir düşünce türüdür.

İnsanoğlunu ilkel, alçakgönüllü cehaletinden ve sefaletinden şu anda sahip olduğu bilgi ve konfor derecesine yükselten bu tür bir düşüncedir. Bu tür bir düşünceyi sürdürme ve büyük ölçüde genişletme kapasitesi, dünyanın en medeni halklarının şu anda kendilerini içinde buldukları kötü durumdan el yordamıyla çıkma şansına bağlıdır. Geçmişte bu tür düşünme biçimi Akıl olarak adlandırılmıştır. Ancak bu kelimenin etrafında o kadar çok yanlış anlama oluştu ki bazılarımız bu kelimeye şüpheyle yaklaşır hale geldi. Bu nedenle, yeni bir isim bulmamızı ve Akıl yerine "yaratıcı düşünce"den söz etmemizi öneriyorum. *Çünkü bu tür bir meditasyon bilgiyi doğurur ve bilgi, şeylerin daha önce göründüklerinden farklı görünmelerini sağladığı ve gerçekten de yeniden yapılandırılmaları için çalışabileceği için gerçekten yaratıcıdır.*

Bazı ruh hallerimizde, bazı şeyleri gözlemlediğimizi ya da kişisel kaygılarımızı göz ardı eder gibi görünerek düşüncelere daldığımızı fark ederiz. Kendimizi övmüyor ya da savunmuyoruz; pratik bir karar verme zorunluluğuyla karşı karşıya değiliz ya da şuna ya da buna inandığımız için özür dilemiyoruz. Sadece merak ediyor, bakıyor ve belki de daha önce hiç algılamadığımız şeyleri görüyoruz.

Merak, tüm dürtülerimiz kadar açık ve kesindir. Mühürlü bir telgrafta ya da başka birinin içine daldığı bir mektupta ne olduğunu, telefon kulübesinde ya da ayaküstü sohbetlerde neler konuşulduğunu merak ederiz. Bu merak duygusu kıskançlık, şüphe ya da kendimizin doğrudan ya da dolaylı olarak işin içinde olduğumuza dair herhangi bir ipucu tarafından büyük ölçüde uyarılır. Ancak, çözülmesi gereken bir gizem ya da anlatılması gereken bir hikaye olması dışında bizi ilgilendirmese bile, başkalarının işlerine oldukça fazla kişisel ilgi duyduğumuz görülür. Bir boşanma davasının haberleri haftalarca "haber değeri" taşıyacaktır. Bir roman, oyun ya da sinema filmi gibi bir hikaye oluştururlar. Ancak bu saf bir merak örneği değildir, çünkü kendimizi kolayca başkalarıyla özdeşleştiririz ve onların sevinçleri ve umutsuzlukları bizim sevinçlerimiz ve umutsuzluklarımız haline gelir.

Ayrıca, Sherlock Holmes'un dediğı gibi, kişisel çıkarlarımızla hiçbir ilgisi olmayan ve doğrudan ya da sempati yoluyla hiçbir kişisel çağrıda bulunmayan şeyleri de not eder ya da "gözlemleriz". Bu, Veblen'in çok iyi bir şekilde "boş merak" dediğı şeydir. Ve genellikle yeterince boştur. Bazılarımız bir metro treninde karşımızdaki insan dizisiyle karşılaştığımızda onları düşüncesizce detaylı bir şekilde inceler, hızlı çıkarımlarda bulunur ve onlarla ilgili teoriler oluştururuz. Bir odaya girdiğinde kilimlerin kıymet derecesini, resimlerin karakterini ve kitapların ortaya koyduğu kişiliğı bir bakışta algılayacak olanlar vardır. Ama öyle görünüyor ki, kişisel hayallerine ya da belirli bir amaca öylesine dalmış olan pek çok kişi vardır ki, boş meraklara ayıracak gözleri yoktur. Çeşitli gözlemlerde bulunma eğilimi, hayvan akrabalarımızın birçoğunda dikkatimizi çektiğı için yeterince dürüstçe ortaya çıkmaktadır.

Ancak Veblen, "boş merak" terimini her zamanki gibi biraz ironik bir şekilde kullanmaktadır. Sadece, neredeyse tüm seçkin insan başarılarının kendisinden kaynaklandığı çok nadir ve vazgeçilmez bir şey olabileceğinin farkına varamayanlar için boştur. Çünkü sistematik bir incelemeye ve şimdiye kadar keşfedilmemiş şeylerin aranmasına yol açabilir. Çünkü araştırma, ilkel avcılığın yüksek lezzetine sahip olan gayretli bir arayıştır. Ara sıra ve geçici olarak boşta kalan merak, kendi görüşlerimizi ve isteklerimizi değiştiren ve genişleten yaratıcı düşünceye yol açar ve çok uygun koşullar altında, başkalarının görüşlerini ve yaşamlarını, hatta sonraki nesiller boyunca etkileyebilir. Bir ya da iki örnek bu eşsiz insani süreci açıklığa kavuşturacaktır.

Galileo düşünceli bir gençti ve şüphesiz zengin ve çeşitli hayaller kuruyordu. Sanatsal yeteneğı vardı ve bir müzisyen ya da ressam olabilirdi. Valambrosa'da keşifler arasında yaşarken, dindar bir yaşam sürmeye özendirilmişti. Çocukken oyuncak makinelerle uğraşmış ve matematiğe karşı bir düşkünlüğü olmuştur. Tüm bu gerçekler kayıtlara geçmiştir. Ayrıca, diğer pek çok şeyle birlikte

Pisan kızları onun düşüncelerinde canlı bir yer buldu.

On yedi yaşındayken bir gün doğduğu kasabanın katedraline girdi. Hayallere dalmışken kilisenin yüksek tavanından uzun zincirlerle sarkan lambalara baktı. Sonra açıklaması çok zor bir şey oldu. Kendisini artık binayı, ibadet edenleri ya da ayinleri; sanatsal ya da dini ilgilerini; babasının istediği gibi bir doktor olma konusundaki isteksizliğini düşünmez buldu. Kariyer sorununu ve hatta *graziosissime donne*'yi bile unutmuştu. Sallanan lambaları seyrederken birdenbire, uzun ya da kısa salınımlarının belki de aynı zamanı işgal edip etmediğini merak etti. Sonra bu hipotezi nabzını sayarak test etti, çünkü yanındaki tek saat buydu.

Bu gözlem, kendi içinde ne kadar dikkate değer olsa da, gerçekten yaratıcı bir düşünce üretmek için yeterli değildi. Başkaları da aynı şeyi fark etmiş ama bundan hiçbir şey çıkmamış olabilir. Gözlemlerimizin çoğunun belirlenebilir bir sonucu yoktur. Galileo bir köylünün yüzündeki siğillerin mükemmel bir ikizkenar üçgen oluşturduğunu görmüş olabilir ya da ayini yöneten rahibin tam da "*ecce agnus Dei*" gibi ciddi sözleri söylediği sırada burnunun ucunda bir sineğin yandığını çocuksu bir neşeyle fark etmiş olabilir. Gerçekten yaratıcı olabilmek için fikirler üzerinde çalışılmalı ve sonra da insanın toplumsal mirasının bir parçası haline gelmeleri için "ortaya konmalıdır". Son derece hassas sarkaçlı saat, Galileo'nun keşfinin sonraki sonuçlarından biriydi. Kendisi de düşen cisimlere ilişkin eski kavramları yeniden gözden geçirmeye ve başarılı bir şekilde çürütmeye yönlendirildi. Ay'ın ve muhtemelen tüm gök cisimlerinin düştüğünü kanıtlamak Newton'a kalmıştı. Bu, göklerin melek mühendisler tarafından yönetildiği şeklindeki tüm kutsanmış görüşleri oldukça altüst etti. Yerçekimi yasalarının evrenselliği, diğer ve eşit derecede önemli doğa yasalarını arama girişimini teşvik etti ve insanlığın şimdiye kadar inandığı mucizeler üzerinde ciddi şüpheler yarattı. Kısacası, yerçekimi yasasına

Galileo ve ardıllarının keşifleri, düşüncelerinde kendilerini yeni göklerle çevrili yeni bir dünyada buldu.

28 Ekim 1831'de, Galileo'nun lambaların eşzamanlı titreşimlerini fark etmesinden üç yüz elli yıl sonra, yaratıcı düşünce ve onun geçerliliği o kadar artmıştı ki, Faraday bir at nalı mıknatısının kutupları arasına bir bakır disk yerleştirirse ne olacağını merak ediyordu. Disk döndükçe bir elektrik akımı üretiliyordu. Kuşkusuz bu, daha önceki boş meraklarının sonuçlarından sonuna kadar yararlanma kaygısıyla çocuk işçi yasa tasarılarını kınayan zamanın katı iş adamlarına en boş bir deney gibi görünebilirdi. Ancak Faraday'ın deneyinin sonucu olarak ortaya çıkan dinamolar ve motorlar bu akşam durdurulursa, işçi sorunları yüzünden tedirgin olan bugünün iş adamı, "ölü" arabaların arasından geçip karanlık sokaklardan geçerek ışıksız bir eve doğru ilerlerken, kendi yaratıcı düşüncesiyle biraz meşgul olabilir ve bilim adamlarının, mucitlerin ve mühendislerin boş meraklarının garip pratik etkileri olmasaydı, kendisinin ve işçilerinin tartışacak modern fabrikaları ve madenleri olmayacağını algılayabilir.

Yukarıda verilen yaratıcı zeka örnekleri bu alana aittir titiz, nesnel düşüncenin etkilerinin en çarpıcı örneklerini sunan modern bilimsel başarı. Ancak, elbette, keskin gözlem ve içgörünün kaydedilmesi ve somutlaştırılmasının insanın yüksek yaşamında kendini gösterdiği başka büyük alanlar da vardır. Büyük şairler, tiyatro yazarları ve modern hikaye anlatıcılarımız kendilerini verimli hayallere dalmış, keşiflerini not etmiş ve bunları takdir etme yeteneğine sahip olanların zevk ve eğitimi için sanatsal bir şekilde sunmuşlardır.

Yeni ve özgün bir şiirin ya da dramının ortaya çıkış süreci, kuşkusuz bilimsel keşifler olarak adlandırılan buluşların ortaya çıkış ve detaylandırılma süreciyle benzerlik gösterir; ancak arada açıkça bir mizaç farkı vardır.

Resim, heykel ve müziğin doğuşu ve gelişimi başka sorunlar da ortaya çıkarmaktadır. Bu konular hakkında henüz şaşırtıcı derecede az şey biliyoruz ve gerçekten de çok az insan bu konularda en ufak bir merak duyuyor.[8] Yine de, çeşitli biçimleri ve faaliyetleriyle yaratıcı zeka insanı insan yapan şeydir. Çağlar boyunca yavaş, acı verici ve sürekli olarak cesaret kırıcı faaliyetler olmasaydı, insan tohum, meyve, kök ve pişmemiş etle beslenen ve bir şempanze gibi ormanda ve ovalarda çıplak dolaşan bir primat türünden başka bir şey olmazdı.

Uygarlığın kökeni, ilerlemesi ve gelecekteki yükselişi yanlış anlaşılmiş ve yanlış algılanmıştır. Bunlar eğitimin ana teması haline getirilmelidir, ancak insan ve onun kapasiteleri hakkındaki fikirlerimizi yeniden yapılandırmadan ve kendimizi sayısız ısrarcı yanlış anlayıştan kurtarmadan önce çok çalışmamız gerekmektedir. Sadece uyuşuk kitleler değil, ahlakçılar, rasyonelleştirici teologlar ve filozofların çoğu, bilinçsizce de olsa mevcut cehalet ve hataları onaylamak ve yaratıcı düşüncenin cesaretini kırmakla meşguldür. Doğal olarak, bize güven verenler onur ve saygıya layık görünmektedir. Aynı şekilde doğal olarak, rahatsız edici eleştirilerle kafamızı karıştıran ve bizi yollarımızı değiştirmeye davet edenler de şüphe uyandırır ve kolayca gözden düşerler. Kişisel hoşnutsuzluğumuz normalde kendimizi içinde bulduğumuz genel durumun eleştirel bir sorgulamasına kadar uzanmaz. Her çağda, uygarlığın hakim koşulları, içinde yetişenlere oldukça doğal ve kaçınılmaz görünmüştür. İnek, nasıl olup da kuru bir ahıra ve saman kaynağına sahip olduğuna dair hiçbir soru sormaz. Yavru kedi, porselen hakkında hiçbir şey bilmeden porselen bir tabaktan ılık sütünü yudumlar; köpek, döşemenin mucitlerine ve kuş tüyü yastık üreticilerine karşı hiçbir yükümlülük hissetmeden bir divanın köşesine yerleşir. Biz insanlar da kahvaltılarımızı, trenlerimizi, telefonlarımızı, orkestralarımızı ve filmlerimizi, ulusal anayasamızı, ahlak kurallarımızı ve görgü standartlarımızı evcil bir tavşanın basitliği ve masumiyetiyle kabul ederiz. Biz

başkalarının bizim için yaptıklarını "teşekkür ederim" diye düşünmeden sahiplenmek için kesinlikle tükenmez kapasitelere sahibiz. Kendimizi bu neşeli oyuna en ufak bir katkıda bulunmaya çağırılmış hissetmeyiz. Aslında, genellikle bir oyun oynandığının farkında bile değilizdir.

Şimdi kendimizde kolayca gözlemleyebildiğimiz ve hemcinslerimizde devam ettiğine ve her zaman devam ettiğine inanmak için pek çok nedenimiz olan çeşitli düşünce sınıflarını inceledik. Bazen dört türün de oldukça saf ve pırıl pırıl örneklerine rastlayabiliriz, ancak genellikle bunlar hayalimizde kolayca ayırt edilemeyecek kadar karışmış ve birbirine karışmıştır. Hayal, özlemlerimizin, coşkularımızın ve memnuniyetlerimizin, korkularımızın, şüphelerimizin ve hayal kırıklıklarımızın bir yansımasıdır. Esas olarak kendimize olan saygımızı korumak için mücadele etmekle ve hepimizin arzuladığı ve bize doğal ayrıcalığımız gibi görünen üstünlüğü savunmakla meşgulüzdür. Neyin doğru ve yanlış, neyin iyi ve kötü, neyin doğru ve yanlış olduğuna dair inançlarımızın hayalle karışması ve onun karakterini ve gidişatını belirleyen aynı düşüncelerden etkilenmesi garip değil, aksine kaçınılmazdır. Görüşlerimize yönelik eleştirilere tıpkı kendimizle ilgili diğer her şeye yaptığımız gibi içerleriz. Hayata ve onun ideallerine ilişkin kavramlarımız bize *kendimize aitmiş ve bu nedenle de ne pahasına olursa olsun* savunulması gereken, zorunlu olarak doğru ve haklıymış gibi görünür.

Bununla birlikte, sahip olduğumuz değerleri kazandığımız süreci çok nadiren dikkate alırız.

kanaatler. Eğer böyle yaparsak, onlara güvenmemiz için genellikle çok az neden olduğunu görmemezlikten gelemeyiz. Şurada burada, bilginin şu ya da bu bölümünde, içimizden biri, diyelim ki Rusya'daki durum, gıda tedarikimizin kaynakları, Anayasa'nın kökeni, gümrük tarifesinin revizyonu, Kutsal Roma Apostolik Kilisesi'nin politikası, modern iş organizasyonu, sendikalar, doğum kontrolü, sosyalizm, Milletler Cemiyeti, aşırı kar vergisi, hazırlık, sosyal yönleriyle reklamcılık gibi konularda doğru fikirler edinmek için biraz zahmete girdiğini iddia edebilir; ancak yalnızca çok istisnai bir kişi, tüm bunlar hakkında bile görüş bildirme hakkına sahip olabilir.

bu birkaç konu. Yine de çoğumuzun tüm bu konularda ve aynı öneme sahip, ancak hakkında daha da az şey bildiğimiz pek çok başka konuda fikirleri vardır. Kendimize saygı duyan kişiler olarak, bu konular tartışmaya açıldığında taraf tutmak zorunda hissederiz. Hatta her şeyi bilme yeteneğimizle kendimizi bile şaşırtırız. Hiç düşünmeden, doğum kontrolünü yasama yoluyla engelleme en doğru ve en uygun yol olduğunu ya da Meksika'ya müdahaleyi kınayan birinin açıkça yanıldığını ya da büyük reklamcılığın büyük işletmeler için gerekli olduğunu ve büyük işletmelerin ülkenin gururu olduğunu bir anda görürüz. Tanrısal varlıklar olarak neden her şeyi bildiğimiz için sevinmeyelim?

Her halükarda, önemli konulardaki kanaatlerimizin bilginin ya da eleştirel düşüncenin sonucu olmadığı açıktır, ayrıca bunların çoğu zaman sözde kişisel çıkarlar tarafından dikte edildiği de söylenebilir. Bunların çoğu kelimenin tam anlamıyla *saf önyargılardır*. Onları kendimiz oluşturmuyoruz. Onlar "sürünün sesi "nin fısıltılarıdır. Son tahlilde onlar için hiçbir sorumluluğumuz yoktur ve üstlenmemize de gerek yoktur. Bunlar aslında kendi fikirlerimiz değil, bizden daha bilgili ya da esinlenmiş olmayan ve onları bizimle aynı dikkatsiz ve aşağılayıcı şekilde edinmiş olan başkalarının fikirleridir. Fikirlerimizi gözden geçirmek ve saygın görüş olarak kabul edilen görüşlere bağlı kalmamak bizim için gurur kaynağı olmalıdır, çünkü bu tür görüşlerin çoğu zaman hiç de saygın olmadığı ortaya çıkabilir. Bahsedilen hususlar göz önünde bulundurulduğunda, safdilliliğimize kızmalıyız. Bir İngiliz yazarın da belirttiği gibi:

"Eğer doğrulanamaz bir fikre sahip olmaktan, yemek masasında yanlış bir alet kullanmaktan korktuğumuz kadar korksaydık, eğer bir önyargıya sahip olma düşüncesi bizi iğrenç bir hastalık gibi tiksindirseydi, o zaman insanın telkin edilebilirliğinin tehlikeleri avantaja dönüşürdü." [9]

Bu makalenin amacı, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımının nasıl gerçekleştiğini kısaca ortaya koymaktır.

sürü kavramları biriktirilmiştir. Bu bana, hala güvenmeye devam ettiğimiz eski kavramlara karşı uygun bir güvensizlik geliştirmek için en iyi, en kolay ve en az kötü niyetli eğitim aracı gibi görünüyor.

Belirli bir inanca nasıl sahip olduğumuzu açıklayan "gerçek" nedenler esas olarak tarihseldir. En önemli görüşlerimiz -örneğin geleneksel, dini ve ahlaki inançlar, mülkiyet hakları, vatanseverlik, ulusal onur, devlet ve aslında toplumun varsayılan tüm temelleri ile ilgili olanlar- daha önce de belirttiğim gibi, nadiren mantıklı bir düşüncenin sonucudur, ancak içinde yaşadığımız sosyal çevreden düşünmeden özümсенir. Sonuç olarak, onlar hakkında bir "temel kesinlik" niteliği taşırlar ve onlara yöneltilen şüphe veya eleştirilere özellikle içerleriz. Bununla birlikte, sürünün fısıltılarına saygı duyduğumuz sürece, onları tarafsız bir şekilde inceleyemeyeceğimiz ve bugün kendimizi içinde bulduğumuz yeni koşullara ve sosyal zorunluluklara ne ölçüde uygun olduklarını düşünemeyeceğimiz açıktır.

İnançlarımızın "gerçek" nedenleri, kökenlerini ve tarihlerini açıklığa kavuşturarak, bu duygusal ablukayı dağıtmak ve bizi önyargılarımızdan ve peşin hükümlerimizden kurtarmak için çok şey yapabilir. Bu yapıldıktan ve geleneksel inançlarımızı eleştirel bir gözle incelemeye başladıktan sonra, bazılarının deneyim ve dürüst muhakeme ile desteklendiğini, bazılarının ise yeni koşullar ve daha geniş bilgi birikimimiz doğrultusunda gözden geçirilmesi gerektiğini görebiliriz. Ancak deneyim ve modern bilginin ışığında, herhangi bir "birincil kesinlik" duygusundan arınmış olarak böyle bir eleştirel inceleme yaptıktan sonra, "iyi"nin aynı zamanda görüşlerimizin "gerçek" nedenleri olduğunu iddia edebiliriz.

Çağlar boyunca insan düşüncesinin bu genel gösteriminin beni ya da başkalarını fikirleri benimseme konusundaki dikkatsizlikten ya da sırf benimsediğimiz için onları savunma konusundaki yakışıksız harareten kurtaracağı konusunda kendimi övmüyorum. Ancak hatırlatmayı önerdiğim hususlar gerçekten düşüncemize dahil edilir ve insani meselelere genel bakış açımızı oluşturmaya izin verilirse, geleneksel duygular ve idealler konusunda hissettiğimiz hayali yükümlülüğü hafifletmek için çok şey yapacaktır. Pek azımız yaratıcı düşünceyle meşgul olma yeteneğine sahibiz, ancak bazılarımız en azından onu diğer ve daha aşağı düşünce türlerinden ayırt edebilir ve ona geçmişin en büyük hazinesi ve geleceğin tek umudu olarak hak ettiği saygıyı gösterebilir.

Dipnot

[2] I. James zamanında yaşamış olan şair-din adamı John Donne, bir azizin zihninden geçenlerin güzel ve dürüst bir resmini çizmiştir: "Kendimi odama atıyorum ve Tanrı'yı ve meleklerini çağırıyorum ve onlar oradayken Tanrı'yı ve meleklerini bir sineğin gürültüsü, bir arabanın tıkırtısı, bir kapının uğultusu için ihmal ediyorum. Sanki Tanrı'ya dua ediyordum gibi aynı dua duruşunda, gözlerim yukarıda, dizlerim eğik konuşuyorum ve eğer Tanrı ya da melekleri bana ne zaman dua ettiğimi sorarsa

O duada Tanrı'yı en son ne zaman düşündüm, bilemiyorum. Bazen ne hakkında olduğumu unuttuğumu fark ederim, ama ne zaman unutmaya başladığımı söyleyemem. Dünkü zevklerin anısı, yarınki tehlikelerin korkusu, dizimin altındaki bir saman çöpü, kulağımdaki bir ses, gözümdeki bir ışık, beynimdeki bir şey, bir hiç, bir hayal, bir kimera duamda beni rahatsız eder."-Alıntılayan ROBERT LYND, *The Art of Letters*, s. 46-47.

[3] Sürü İçgüduları, s. 44.

[4] Diogenes Laertius, kitap v.

[5] *Felsefede Yeniden Yapılanma*.

[6] *Bilimin Modern Uygarlıktaki Yeri*.

[7] *Traité de Sociologie Générale, passim*. Yazarın "türetmeler" terimi, bizim "iyi" nedenler olarak adlandırdığımız şeyi ifade etmenin kesin yolu gibi görünmektedir ve onun "residus "u "gerçek" nedenlere karşılık gelmektedir. Şöyle der: "*L'homme éprouve le besoin de raisonner, et en outre d'étendre un voile sur ses instincts et sur ses sentiments*"-yani rasyonelleştirme. (S. 788.) Amacı sosyolojiyi "gerçek" nedenlere indirgemektir. (P. 791.)

[8] Son zamanlarda, daha önce "akıl" hakkında sahip olunan pek çok fikri geçersiz kılan yeni bilgilerin bir sonucu olarak yaratıcı düşüncenin yeniden incelenmesine başlanmıştır. Örneğin, bir grup Amerikalı felsefi düşünür tarafından yazılan *Creative Intelligence (Yaratıcı Zeka)*; John Dewey, *Essays in Experimental Logic (Deneyisel Mantık Üzerine Denemeler)* (her ikisi de oldukça zor kitaplar); ve Veblen, *The Place of Science in Modern Civilization (Modern Uygarlıkta Bilimin Yeri)*. Bunlardan daha kolay ve çok ufuk açıcı olan kitaplar ise Dewey, *Reconstruction in Philosophy* ve Woodworth, *Dynamic Psychology'dir*.

[9] Trotter, a.g.e., s. 45. Bu küçük cildin ilk bölümü mükemmeldir.

* * * * *

III

Nous étions déjà si vieux quand nous sommes nés.-ANATOLE FRANCE.

Simia quam similis, turpissima bestia, nobis? -ENNIUS.

Tous les homines se ressemblent si fort qu'il n'y a point de peuple dont les sottises neous doivent faire trembler.- FONTENELLE.

Vahşiler, hem fiziksel ve zihinsel yapıları hem de sosyal yaşam biçimleri bakımından bize çok yakındır. Kabile toplumu uygarlığın neredeyse gecikmiş halidir ve vahşiler bir tür çağdaş atalarımızdır.- WILLIAM I. THOMAS.

6. HAYVAN MİRASIMIZ. UYGARLIĞIN DOĞASI

[İçindekiler](#)

Uygar insanların zihinlerinin altında yatan dört tarihsel katman vardır: hayvan zihni, çocuk zihni, vahşi zihin ve geleneksel uygar zihin. Hepimiz hayvanız ve hayvan olmaktan asla çıkamayız; hepimiz en etkilenebilir çağımızda çocuktuk ve bunun etkilerini asla üzerimizden atamayız; insan atalarımız neredeyse ırkın tüm varlığı boyunca, diyelim ki beş yüz bin ya da bir milyon yıl boyunca vahşet içinde yaşadı ve ilkel insan aklı her zaman bizimle birlikte oldu; son olarak, hepimiz sürekli baskısından hiçbir şekilde kaçamayacağımız ayrıntılı bir uygarlığın içine doğduk.

Bu temel zihinlerin her birinin kendi özel bilimleri ve uygun literatürleri vardır. Yeni hayvan ya da karşılaştırmalı psikoloji disiplini ilkiyle; genetik ve analitik psikoloji ikincisiyle;[10]

üçüncüsüyle antropoloji, etnoloji ve karşılaştırmalı din; dördüncüsüyle felsefe, bilim, teoloji ve edebiyat tarihi.

Bu temel zihinlerin ötesine geçebilir ve yeni bilgiler ışığında onların bulgularını eleştirebilir ve hatta kendimizi onları başarıyla aştığımıza ikna edebiliriz. Ancak kendimize karşı adil olursak, onların üzerimizdeki etkisinin gerçekten de amansız olduğunu görürüz. Onları ancak yapay ve istikrarsız bir şekilde ve son derece elverişli bazı koşullarda aşabiliriz. Depresyon, öfke, korku ya da sıradan bir kızgınlık, dört yönlü temelimiz üzerinde yükseltmeyi başardığımız herhangi bir yapının güvensizliğini hızla kanıtlayacaktır. Din, aşk, savaş ve kovalamaca gibi temel ve hayati meşguliyetler, insanlık tarihinde çok eskilere dayanan ve rasyonalizasyonun saçmalıklarını etkili bir şekilde reddeden dürtüleri harekete geçirir.

Tüm hayallerimizde ve spekülasyonlarımızda, en titiz, sofistike ve hayal kırıklığına uğramış olanlarımızda bile, bir kardeşten daha yakın duran ve kıskanç bir sabırsızlıkla bizi izleyen üç anlayışsız yoldaşımız vardır: vahşi maymunu atamız, şakacı veya huysuz bir bebek ve bir vahşi. Her an kendimizi bu eski dostlarımızdan herhangi biri ya da hepsi için sıcak bir yoldaşlık duygusuyla kaplanmış bulabilir ve onlarla eskiden olduğu gibi bir kez daha eğlenmenin sonsuz rahatlığını yaşayabiliriz. Bazılarımızın içinde Yunanlı bir filozof ya da edebiyatçı vardır; bazılarımız neoplatonik bir mistik, bazılarımız ortaçağdan kalma bir keşiş, hepsi de eski oyun arkadaşlarıyla anlaşmayı öğrenmiştir.

Bugün zeki olarak adlandırılan insanlarda bulduğumuz aklın nasıl biriktiğinin izini sürmeden önce, uygarlığın ne olduğunu ve insanın neden tek başına uygarlaşabileceğini görmeye çalışabiliriz. Çünkü zihin uygarlıkla *birlikte gelişmiştir* ve uygarlık olmasaydı, tahmin ediyorum ki, bu terimin genel olarak kabul edilen anlamında insan zihni olmazdı.

Çeşitli kanıtları inceleyen ve kendilerini eski önyargılardan kurtaran herkes tarafından artık genel olarak kabul edilmektedir ki

İnsan soyumuzu yeterince geriye doğru izlediğimizde, insan atalarımızın hiçbir uygarlığa sahip olmadığı ve zoolojik olarak yakından bağlı olduğumuz mevcut primatlarınkine benzer, konuşmasız, çıplak, evsiz, ateşsiz ve ayak parmaksız bir yaşam sürdüğü bir noktaya gelmeliyiz.

Bu, tarihsel gerçeklerin en doğrulanmış olanlarından biridir ve şu anki haliyle insanı açıklama girişimlerimizde asla ihmal edemeyeceğimiz bir gerçektir. Hepimiz aşağı hayvanların soyundan geliyoruz. Dahası, yalnızca hayvani bir bedene değil, hayvani bir zihne de sahip olan hayvanlarız. Ve bu hayvani beden ve hayvani zihin, en ince ve rafine entelektüel yaşamın bile zorunlu olarak dayanmak zorunda olduğu orijinal temellerdir.

En temel arzularımızdan bazılarını vahşice olarak sınıflandırmaya hazırız -Açlık ve susuzluk, uyku ihtiyacı ve özellikle de cinsel özlem. Kör hayvan öfkesini, vurmaya, ısırma, tırmalamaya, ulumaya ve hırlamaya, mantıksız korkuları ve alçakça kaçmaya biliriz. Duyularımızı yüksek hayvanlarla paylaşıyoruz; onların gibi gözlerimiz, kulaklarımız, burunlarımız ve dillerimiz; kalbimiz, ciğerlerimiz ve diğer iç organlarımız ve dört uzvumuz vardır. Kafaları bizimki kadar iyi olmasa da, onları iyi durumda tutan beyinleri vardır. Ancak hayvan zihninden bahsederken, vahşi hayvan ile insan arasındaki başka benzerlikleri de düşünmek gerekir.

Tüm hayvanlar öğrenir - aralarındaki en alçakgönüllü olanlar bile deneyimlerinden bir şeyler kazanabilir. Tüm yüksek hayvanlar belirli koşullar altında merak sergiler ve tüm insan biliminin temelinde yatan da bu dürtüdür.

Dahası, bazı yüksek hayvanlar, özellikle de maymunlar ve maymunlar, el yordamıyla hareket etmeye çok yatkındır. Huzursuzdurlar, kolayca sıkılırlar ve kendiliğinden deneyseldirler. Bu nedenle oldukça bilinçsizce keşifler yapar ve yeni ve bazen karlı eylem alışkanlıkları oluştururlar. Eğer bir maymun, kedi ya da köpek sadece el yordamıyla yiyecek bulmanın bir yolunu bulursa, açlık hissettiğinde bu kazançlı davranış biçimi "aklına gelecektir". Thorndike'ın "deneme yanılma" yoluyla öğrenme adını verdiği şey budur. Bu

"beceriksizlik ve başarı" olarak adlandırılırsa daha iyi olur, çünkü ilişkiyi kuran başarıdır. İnsanın uygarlaşmamış zoolojik akrabalarıyla paylaştığı doğuştan gelen merak, bilimsel ve felsefî spekülasyona yol açan doğal dürtüdür ve huzursuz bir maymunun orijinal beceriksizliği modern zamanların düzenli deneysel araştırması haline gelmiştir. Meraktan yoksun ve beceriksizliğe eğilimi olmayan bir yaratık asla uygarlığı ve insan zekasını geliştiremezdi[10].

Peki ama neden tüm hayvanlar arasında yalnızca insan uygarlaştı? Konuyla ilgili yazarlardan[11] sık sık kaçmış olsa da, bunun nedenini aramak çok da zor değildir. Tüm hayvanlar yaş ve deneyimle belli bir bilgelik kazanır, ancak bir maymunun deneyimi diğerine fayda sağlamaz. İnsanın altındaki hayvanlar arasında öğrenme *bireyseldir, işbirlikçi ve kümülatif* değildir. Bu konudaki yaygın yanlış anlayışa rağmen, bir köpek diğerinden ya da bir maymun diğerinden öğreniyor gibi görünmemektedir. Son yıllarda sabırla birçok deney yapılmıştır ve maymunun maymunlaşarak öğrendiği, ancak nadiren maymunlaştığı ya da hiç *maymunlaşmadığı* oldukça iyi tespit edilmiş görünmektedir. Taklit ederek öğrenmez, çünkü taklit etmez. Küçük istisnalar olabilir, ancak maymunların insana yakın bir bedensel donanıma sahip olmalarına rağmen hiçbir zaman en ufak bir uygarlık düzeyine ulaşamamaları, taklit yoluyla bilgi ya da beceri birikiminin onlar için imkansız olduğunu gösteriyor gibi görünmektedir.

İnsan, maymunların çeşitli duyu organlarına ve onların olağanüstü manipülasyon gücüne sahiptir. Bu temel özelliklere, maymunun yapamadığı bir şeyi yapmasını, yani taklit yoluyla çağrışımlar oluşturacak kadar net bir şekilde "görmesini" sağlayacak kadar şempanzeninkinden daha ayrıntılı bir beyin ekler.

İnsanoğlunun farkında olmadan uygarlık yolunda önemli ve eşi benzeri görülmemiş ilk adımlarından birini nasıl attığını hayal edebiliriz. Huzursuz bir ilkel vahşi kendini bir taşın ya da deniz kabuğunun kenarıyla bir çubuğun kabuğunu kazırken bulabilir ve sonunda odunu kesip

bir noktaya kadar. Daha sonra bir hayvanı gözetleyebilir ve hiç düşünmeden sopayla bir hamle yapabilir ve sopanın yarattığı delip geçtiğini görebilir. Eğer bu çeşitli unsurları bir arada tutabilir, sopayı sivriltebilir ve kullanabilirse, bir icat yapmış olur; kaba bir mızrak. Özellikle dikkatli bir seyirci süreci anlayabilir ve taklit edebilir. Eğer diğerleri de bunu yaparsa ve bu alışkanlık kabilede yerleşerek geleneksel hale gelir ve sonraki nesillere aktarılırsa, uygarlık süreci başlamış olur -aynı zamanda farklılıkları fark etme ve durumları analiz etme anlamına gelen insani öğrenme süreci de. Bu basit sopa bileme işlemi, filozofların dediği gibi, bir alet ve ağaç kabuğu, bir uç ve yapay bir silah "kavramlarını" içerecekti. Ancak botanikçinin ağaç kabuğunu oluşturan çeşitli katmanları ayırt etmesi ya da birbirini izleyen deneycilerin mızrağın yerini alacak bir süngü fikrine ulaşması için çağlar ve çağlar geçmesi gerekecekti.

Son zamanlarda, insanın orijinal, eğitimsiz, hayvani doğası sorusuna önemli ölçüde dikkat çekilmiştir; bir tür medeni toplumda yetiştirilmesinden kaynaklanan herhangi bir eğitimden bağımsız olarak salt bir yaratık olarak hangi kaynaklara sahiptir? Bu soruyu tatmin edici bir şekilde formüle etmek zordur ve yanıtlamak daha da zordur. Ancak insanın sözde doğal "içgüdülerini" listelemeye kalkışmadan, uygarlığın, ne olursa olsun, onun orijinal eğilimleri ve dürtüleri üzerine inşa edildiğini varsaymalıyız. Bunlar muhtemelen nesilden nesile neredeyse aynı kalmaktadır. Eskiden atalarımızın uygarlığının orijinal doğamızı etkilediği düşüncesi neredeyse tamamen terk edilmiştir. *Hepimiz tamamen medenileşmemiş olarak doğarız.*

Günümüzün "en iyi" ailelerinden bir grup bebek maymunlar tarafından yetiştirilebilseydi, kendilerini uygarlıktan yoksun bulurlardı. Onların ve çocuklarının şu anda düşük bir vahşi kültür olarak kabul edilen şeyi kazanmalarının ne kadar süreceğini söylemek imkansızdır. Tüm bu zorlu görevin yeniden yerine getirilmesi gerekecektir ve koşullar elverişli olmadığı sürece bu hiç gerçekleşmeyebilir, çünkü insan doğal olarak "ilerici" bir hayvan değildir. O, insanlığın

Diğer tüm hayvan kabilelerinin sadece kendi türünü sürdürme ve çoğaltma eğilimi.

Çoğumuz hayvani bir varoluşun koşullarını düşünmek için durmayız. William James, McDougall ve hatta Thorndike'ın doğamızla ilgili tanımlarını okuduğumuzda, tüm çekincelerine rağmen, medeni olmayan bir yaşamın resmini değil, olanaklarımızla ilgili oldukça etkileyici bir fikir ediniriz. Kamp yapmaya gittiğimizde uygarlığı terk ettiğimizi düşünür, sofistike rehberleri ve birçoğu yüz yıl önce bile bulunmayan en yapay lükslerle yüklü yük atlarını unuturuz. İsveç kibritleri, Brezilya kahvesi, Kanada pastırması, Kaliforniya konserve şeftalileri, şarjörlü tüfekler, eklemliler ve elektrikli el fenerleriyle basit bir yaşam sürüyoruz. Özenle giydirilmişiz ve Bergson'un görüşlerini ya da D. H. Lawrence'ın son öyküsünü tartışabiliyoruz. Safça "ilkel" koşullara geri döndüğümüzü hayal ediyoruz çünkü kapıların dışında yaşıyoruz ya da her zamankinden daha az sağlam bir evde korunuyoruz ve su için dereye gitmek zorundayız.

Ancak Hobbes'un da belirttiği gibi, insanın asıl mülkü "fakir, iğrenç, acımasız ve kısaydı". Bir hayvan gibi yaşamak, kişinin kendi çıplak donanımına ve çabalarına güvenmesi ve ıslanmayı, üşümeyi ya da çalılıklarda çıplak bacaklarını tırmalamayı umursamaması demektir. Köklerini ve tohumlarını oldukça çiğ yemeli ve bir kedinin yaptığı gibi bir kuşu kemirmelidir. Medeniyetsiz yaşamı anlamak için, yerli Kızılderili kabilelerimizin ulaştığı nispeten ileri kültür seviyesine sahip vahşilerin gerçekten aç olduklarında nasıl düştüklerini hatırlayalım. Lewis ve Clark'ın keşif gezisinin günlüğünde beyaz adamların bir geyiği öldürdüğü anlatılır. Bunu duyan Shoshonelar, sıcak ve kanlı bağırsakların dışarı atıldığı yere doğru çılgınca koşmuşlardır

... ve açlıktan ölmek üzere olan köpekler gibi birbirlerinin üzerine atladılar. Her biri koparabildiği parçayı kopardı ve hemen yemeye başladı; bazılarının ciğeri, bazılarının böbrekleri vardı, kısacası tiksintiyle bakmaya alışık olduğumuz hiçbir parça onlardan kaçmadı. İçlerinden biri

Bağırsakların yaklaşık üç metrelik kısmını ele geçirmiş olan adam, bir ucunu çiğnerken, diğer eliyle de içindekileri boşaltarak yolunu özenle temizliyordu.

Basit hayvan prosedürünün bir başka çarpıcı örneği de aynı dergide verilmiştir:

Yük atlarımızdan ikisine önderlik eden kadınlardan biri, yaklaşık bir mil geride bir derede durdu ve bir kadın arkadaşı tarafından iki ata gönderildi. Cameahwait'e kadının neden alıkonulduğunu sorduğumuzda, büyük bir kayıtsızlıkla, sadece yatmak için durduğunu ama yakında bizi geçeceğini söyledi. Aslında, yaklaşık bir saat sonra yeni doğmuş bebeğiyle birlikte gelip kampa doğru giderken yanımızdan geçtiğini ve görünüşe göre gayet sağlıklı olduğunu hayretle gördük.

Bu basit bir yaşamdır ve uygarlık başlamadan önce atalarımızın yaşamı buydu. Bu, dünya tarihinin önceki tüm çağlarında mümkün olan en iyi yaşam türü olmuştur. Uygarlık olmasaydı, şu anda yeryüzünde bulunan tüm insanların derhal geri döneceği varoluş bu olurdu. Bu insanın başlangıç noktasıdır.[13]

Peki ya zihin? Eğitimsiz atalarımızın kafalarında neler olup bitiyordu? İnsan beyinlerine sahip oldukları için bizimle aynı türden fikirlere sahip olduklarını ve aynı türden yargılarda bulunduklarını varsayma hatasına düşme eğilimindeyiz. Descartes ve Rousseau gibi seçkin filozoflar bile bu hataya düşmüştür. Bu varsayım denetime dayanmayacaktır. Hayal gücümüzü gerçekten ilkel zihne kadar geri götürebilmemiz için elbette başlangıçta eğitimimiz ve bebeklikten itibaren son derece yapay bir ortama dalmamız sonucunda oluşan tüm bilgileri, tüm ayrımları ve sınıflandırmaları çıkarmamız gerekir. O zaman ilkel atalarımızın nesneleri adlandıracak ve anlatacak sözcükleri olmadığını hatırlamalıyız. Konuşamıyordu. Arkadaşları da ondan daha fazlasını bilmiyordu. Her biri bir şeyler öğrenmişti.

yaşamı boyunca kapasitesine göre, ama bizim anladığımız anlamda bir eğitim mümkün değildi. Gördüğü ve duyduğu şeyler bizim görme ve işitme olarak adlandırmamız gereken şeyler değildi. Durumlar hakkında net bir fikri olmadan, kör ve fevri bir şekilde tepki veriyordu. Kısacası, bir kurt ya da ayı gibi *düşünüyor* olmalıydı, tıpkı onlar gibi *yaşadığı gibi*.

Hayvan aklının bile yaygın kavramlarını kabul etmeye karşı uyanık olmalıyız. Bir baykuş bir yargıç kadar bilge görünebilir. Bir maymun, kanarya ya da collie parlak gözlere sahiptir ve sokak arabasında gördüğümüz insanların çoğundan çok daha uyanık görünür. Parktaki bir sincap, bizim ona baktığımız gibi bize bakıyor gibi görünür. Ancak o da bizimle aynı şeyleri görüyor olamaz. Biz onun için belirsiz bir yer fıstığı imasından daha fazlası olamayız. Ve fıstık bile onun için bizim için taşıdığı anlamın çok azına sahiptir. Bir köpek bir motorlu arabayı algılar ve ona binmeye ikna edilebilir, ancak onun bu konudaki fikri, belki de benzin kokusu ile ahır kokusu arasındaki takdire dayalı ayrım dışında, eski bir taşıma arabasınınkinden farklı olmayacaktır. Yalnızca hastalık, sarhoşluk ya da büyük heyecan zamanlarında, insani incelik ve analizden uzak hayvanların dürtüsel tepkileri hakkında kendimizde bir ipucu bulabiliriz.

Locke, önce basit fikirler edindiğimizi, sonra bunları daha karmaşık kavramlarla birleştirdiğimizi ve nihayet genellemelere ya da soyut fikirlere dönüştürdüğümüzü düşünmüştür. Ancak insanın bilgisi bu şekilde ortaya çıkmamıştır. İnsan genel durumlara ilişkin salt izlenimlerle işe başlamış ve yavaş yavaş nesneleri ele alma becerisi sayesinde ayrımlara ulaşmış ve zamanla bunlara isimler takarak daha açık hale getirmiştir.

Herhangi bir şey öğrendiğimizde bu süreci tekrarlamaya devam ederiz. Daktilo ilk başta sadece kitlesel bir izlenimdir ve çoğumuz sadece yavaş yavaş ve kusurlu bir şekilde bazı parçalarını ayırt ederiz; sadece onu yapan adamlar, tüm kolları, tekerlekleri, dişlileri, yatakları, kontrolleri ve ayarlamaları not ederek ve bunlara isimler atayarak tam karmaşıklığını fark edebilirler. John Stuart Mill, zihnin başlıca işlevinin

çıkarımlar. Ancak ayırım yapmak da aynı derecede temeldir - ilk başta sadece bir tane görünen şeylerin aslında pek çok olduğunu görmek. Bu analiz süreci insanın en büyük başarısı olmuştur. Zihninin gelişmesini sağlayan şey budur.

İnsan aklı yüz binlerce yıl boyunca kademeli birikimler ve zahmetli birikimlerle inşa edilmiştir. İnsan kültürel olarak sıfırdan başlamış ve her şeyi kendisi bulmak zorunda kalmıştır; ya da daha doğrusu bu işi çok az sayıda kendine özgü huzursuz ve maceracı ruhlar yapmıştır. İnsanlığın büyük kitlesinin zekanın artışıyla, onun aktarım ve devam ettirme aracı olarak hareket etmek dışında hiçbir ilgisi olmamıştır. Yaratıcı zeka çok az kişiyle sınırlıdır, ancak pek çok kişi istisnai olarak yüksek donanıma sahip olanların daha bariz başarılarından düşüncesizce faydalanabilir.

Bir maymun bile kendini medeni bir çevreye uydurabilir. Bir şempanzeye, kendisinin asla tasarlayamayacağı, anlayamayacağı ve üretemeyeceği bisikletler, patenler ve sigaralar öğretilir. İnsanoğlu için de durum böyledir. Çoğumuz etrafımızı saran gündelik kolaylıkların ve lükslerin hiçbirini tasarlayamaz, anlayamaz ve sonuç olarak yeniden üretemezdik. Çok azımız bir elektrik lambası yapabilir, onunla okunacak iyi bir roman yazabilir ya da üzerinde parlaması için bir resim yapabilir.

Profesör Giddings yakın zamanda şu soruyu sordu: Neden tarih var?[14] Gerçekten de, "iyi" ve "saygın" olanın genellikle eski rutinle eşanlamlı olduğu ve eskinin her zaman gençleri bastırmak için orada olduğu düşünüldüğünde neden? "Saygıdeğer", "kutsallaştırılmış" ve "saygıdeğer" gibi ağır onay sözcükleri, yeni keşiflerden ziyade büyük bir yaşa işaret etmektedir. Başlangıçta olduğu gibi, şimdi de öyledir ve hep öyle kalacaktır, rahatsız edilmeye, düşünmeye ya da alışkanlıklarımızı değiştirmeye zorlanmaya karşı protestomuzdur. Bu yüzden tarih, *yani değişim*, esas olarak az sayıdaki "görücüler" -gerçekte el yordamıyla hareket edenler ve maymunlar- sayesinde olmuştur.

ve zamanlarının kutsallaştırılmış körlüğünden şuraya buraya kaçmalarına yol açtı.

Kahin, hem hayvansal hem de bitkisel tüm canlı türlerinde görülen biyolojik *çeşitliliğin* basit bir örneğidir. Ancak bahçelerimizdeki olağandışı büyüklükteki güllerin, sürünün daha hızlı atlarının ve sürüdeki daha zeki kurdun, kendilerine özgü üstünlüklerinin bir sonucu olarak hemcinslerini etkileme araçları yoktur. Onların yavruları bu üstünlüğü bir dereceye kadar paylaşma şansına sahiptir, ancak aksi takdirde her şey eskisi gibi devam edecektir. Oysa bir Aziz Francis, bir Dante, bir Voltaire ya da bir Darwin tarafından temsil edilen tekil çeşitlilik, türün hiçbir şekilde kendileri için bir şey yaratamayacak, ancak yine de başkalarının öğretilerinin bir sonucu olarak bazı değişikliklere uğrayabilecek sayısız alt düzey üyesinin karakterini ve hırslarını kalıcı olarak ve çağlar boyunca bir şekilde değiştirebilir. Bu, kültürün ve yaratıcı zekanın insanoğlundaki sihirli ve eşsiz işleyişini göstermektedir."[15]

Uygarlığa ilk katkının ne zaman ve nerede yapıldığını ve bununla birlikte zihnin zorlu inşasına ne zaman başlandığını bilmenin hiçbir yolu yoktur. Hayvan aklını ilk aşan insanların bizimkinden daha düşük zihinsel kapasiteye sahip olduklarını düşünmek için bazı nedenler var, ancak hayvani varlığından çıkan insan, ortalama olarak şu anda aşına olduğumuz kadar iyi bir beyne sahip olsaydı bile, modern uygarlığı biriktirmenin olağanüstü yavaş ve tehlikeli sürecinin büyük ölçüde kısalmayacağından şüpheleniyorum. İnsanoğlu uyuşuktur, rutine kolayca bağlanır, ürkektir, yeniliklere şüpheyile yaklaşır. Bu onun doğasıdır. Yalnızca yapay olarak, kısmen ve çok yakın zamanda "ilerici" olmuştur. Neredeyse tüm varlığını vahşi bir avcı olarak geçirmiş ve bu cehalet durumunda insan zihninin doğasında var olan tüm zayıflıkları muhteşem bir ölçekte sergilemiştir.

7. VAHŞİ ZİHNİMİZ

İçindekiler

Mevcut inanç ve görüşlerimizi yaşlarına göre sıralayacak olursak, bazılarının çok çok eski olduğunu, ilkel insana kadar uzandığını; diğerlerinin Yunanlılardan geldiğini; birçoğunun doğrudan Orta Çağ'dan geldiğini; stokumuzdaki diğer bazılarının ise doğa bilimleri yaklaşık üç yüz yıl önce yeni bir biçimde gelişmeye başlayana kadar bilinmediğini görürüz. İnsanın bedeninin ölümünden sonra hayatta kalan bir ruhu ya da ikizi olduğu fikri gerçekten de çok eskidir ve çoğu vahşi tarafından kabul edilmektedir. Liberal sanatlara, metafiziğe ve resmi mantığa duyduğumuz güven Yunan düşünörlere kadar uzanır; dini fikirlerimiz ve cinsel davranış standartlarımız ön kabulleri bakımından ağırlıklı olarak Ortaçağ'a aittir; elektrik ve hastalık mikropları hakkındaki fikirlerimiz elbette yakın zamanlara dayanır ve çok sayıda eski fikrin reddedilmesini içeren acı verici ve uzun süreli araştırmaların sonucudur.

Genel olarak, insanın doğası, uygun davranışları ve Tanrı ve hemcinsleriyle olan ilişkileri konusunda hala neredeyse evrensel olarak kabul gören fikirler, yıldızların hareketi, kayaların tabakalaşması ve bitki ve hayvanların yaşamıyla ilgili olanlardan çok daha eski ve çok daha az eleştireldir.

Kutsanmış fikirlerin esaretinden kurtulma çabamızda hiçbir şey, insan başarısının tarihsel perspektifi içinde canlı bir şekilde kavranmasından daha önemli değildir. Bunu yapabilmek için, insanlığın tüm aşamalı ve zahmetli kazanımlarını tek bir yaşam süresine sıkıştırılmış olarak hayal edelim. Tek bir insan neslinin elli yıl içinde bugün uygarlık olarak adlandırılan her şeyi biriktirmeyi başardığını varsayalım. Tüm bireyler gibi onlar da kesinlikle uygarlaşmamış olarak işe başlamak zorunda kalacaklar ve görevleri, tahmin edelim ki en az elli yıl boyunca ırkı meşgul etmiş olan şeyi yeniden özetlemek olacaktır.

en az beş yüz bin yıl. Dolayısıyla bir neslin yaşamındaki her bir yıl, ırkın ilerlemesinde on bin yıla karşılık gelecektir.

Bu ölçekte, kendi kendini yetiştirmiş neslimizin eski ve müzmin avcı alışkanlıklarını bırakıp toprağı sürmek, ekinlerini biçmek, hayvanları evcilleştirmek ve kaba giysilerini dokumak için şuraya buraya yerleşmesini sağlayacak bir zeka noktasına ulaşması için kırk dokuz yıl gerekir. Altı ay sonra ya da ellinci yılın yarısında, içlerinden bazıları, özellikle uygun bir durumda, yazıyı icat edecek ve böylece uygarlığı yaymak ve sürdürmek için yeni ve harika bir araç oluşturacaktı. Üç ay sonra başka bir grup edebiyat, sanat ve felsefeyi yüksek bir incelik derecesine taşıyacak ve sonraki haftalar için standartlar belirleyecekti. Bizim neslimiz iki ay boyunca Hristiyanlığın nimetleri altında yaşayacaktı; matbaa sadece iki haftalık olacaktı ve buhar makinesine sahip olalı daha bir hafta bile olmamıştı. İki ya da üç gündür buharlı gemiler ve demiryolu trenleriyle dünyayı dolaşıyor olacaklardı ve daha dün elektriğin büyüğü olanaklarıyla karşılaşmış olacaklardı. Son birkaç saat içinde havada ve suların altında yelken açmayı öğrenmiş ve en yeni keşiflerini, yüksek ideallerine ve yeni kaynaklarına uygun ölçekte görkemli bir savaşın yürütülmesine hemen uygulamış olacaklardı. Bu o kadar da garip değil, çünkü daha bir hafta önce kurtuluş konusunda iktidar partisinden farklı düşünenleri diri diri yakıyor ve gömüyor, yeni hükümet fikirlerine sahip olanların içlerini kamuoyu önünde boşaltıyor ve şeytanla ticaret yapmakla suçlanan yaşlı kadınları asıyorlardı. Bunların hepsi bir yıl önce serseri vahşilerden daha iyi değildi. Tam bilgileri çok derinlere inemeyecek kadar yeniydi ve aksi takdirde yok olacak olan eskimiş fikirleri sürdürmeye adanmış pek çok kurumları ve liderleri vardı. Yakın zamana kadar değişimler o kadar yavaş ve duyarsız bir şekilde gerçekleşmişti ki, sadece çok az sayıda kişinin

Ebedi gerçekler olarak kabul edilen inançların pek azının bir vahşinin kaçınılmaz yanlış anlamalarından kaynaklanmadığını fark etmek.

"Vahşi" ya da "ilkel zihin "den bahsederken elbette çok acemice bir ifade kullanıyoruz. Yine de bu terimi, henüz yazının, organize sanayinin ya da mekanik sanatların, paranın, cinsiyetler dışında önemli bir işlev uzmanlaşmasının ve büyük topluluklar halinde yerleşik yaşamın olmadığı dönemdeki insan zihninin özelliklerini belirtmek için kullanacağız. Bu şekilde tanımlanan dönem, insanın yeryüzünde var olduğu yarım milyon ila bir milyon yılın yaklaşık beş ya da altı bin yılı hariç tamamını kapsamaktadır.

Bu uzun yüzyılların hikayesini bize anlatacak hiçbir kronik yoktur. Bulduğumuz çakmaktaşı silah ve aletlerin artan ustalık ve çeşitliliğinden bazı çıkarımlar yapılabilir. Ancak bize ulaşan taş silahlar, en kaba biçimleriyle (eolitler) bile, insanın kültür birikimindeki ilk başarılarını temsil etmekten çok uzaktır. O loş, uzak döngüler, uzun zamandır kanıksadığımız keşifler ve başarılarla uygarlığın temellerini atan büyük ama göze çarpmayan yaratıcılarla dolu olmalı ki, bunların yapılması gerektiğini hiç fark etmiyoruz.

İnsan daha az donanımlı hayvanların soyundan geldiğine göre, insan-hayvanın hayvani bir cehalet içinde olduğu bir zaman olmuş olmalıdır. Bir maymunun bilebileceğinden daha fazlasını bilmeden başlamıştır. Maymunlara ve çocuklara sofistike insanlar tarafından öğretilen numaraları ona öğretecek kimsesi olmadığı için her şeyi kendi kendine öğrenmek zorundaydı. Zorunlu olarak kendi kendini eğitti ve gördüğümüz gibi, kolayca tasavvur edebileceğimiz her şeyin ötesinde bir cehalet durumunda başladı. Ormanda ıplak ve suskun yaşadı ya da ovalarda yapay bir barınak ya da yemek pişirmek için herhangi bir yol olmadan dolaştı. Çiğ meyveler, böğürtlenler, kökler, böcekler ve vurup öldürebildiği ya da ölüsünü toplayabildiği hayvanlarla besleniyordu. Zihni de bu vahşi durumuyla uyumlu olmalıydı. İlk başlarda her şeyi

Hayvan akrabaları beceriksizce ve tesadüfî çağrışımlar kurarak öğrenir. Dürtüleri ve bireysel olarak deneyimlerinden elde ettiği zekası vardı ama grup tarafından biriktirilen ve eğitimle aktarılan bir bilgi mirası yoktu. Bu mirasın insanın potansiyelleri üzerine inşa edilmesi gerekiyordu.

Bu son derece ilkel durumdaki insanoğlundan hiçbir iz yok. Gerçekten de hiçbir iz olamazdı. Günümüzdeki ya da haklarında herhangi bir kayda sahip olduğumuz tüm vahşiler, ayrıntılı dilleri, mitleri ve muhtemelen yüz binlerce yılda biriktirdikleri köklü yapay gelenekleri ile nispeten oldukça gelişmiş bir geleneksel kültürü temsil etmektedir. İnsanın "doğa durumunda" olduğu yalnızca bir ön kabuldür, ancak varsayımsal ve çıkarımsal olsa da zorlayıcı kanıtlar tarafından bize dayatılan bir ön kabuldür.

Jeolojik zaman ölçeğinde hala vahşete yakınız ve vahşetin fikirlerinin, adetlerinin ve duygularının o kadar kökleşmiş olması kaçınılmazdır ki, kendilerini hakim olan eleştirel olmayan kültüre en iyi şekilde adapte edenlerin hayatta kalması yoluyla doğal seçim yoluyla insanın doğasını gerçekten etkilemiş olabilirler. Ancak her halükarda, birçok antropoloğun da işaret ettiği gibi, geleneklerin, vahşi fikirlerin ve ilkel duyguların günümüze kadar kendi kültürümüzün önemli bir parçasını oluşturmaya devam ettiği kesindir. Dolayısıyla, mevcut düşünce ve geleneklerimizdeki bu müzmin unsurla hesaplaşma zorunluluğuyla karşı karşıyayız. İlkel insanla ilgili elimizdeki verilerin büyük bir kısmı son zamanlarda, çoğunlukla basit halkların incelenmesi sonucunda elde edilmiştir. Bunlar alışkanlıkları ve mitleri bakımından büyük farklılıklar gösterse de, son derece ayrıntılı bir uygarlığın karmaşıklığından etkilenmeyen insan zihninin kendiliğinden işleyişine ışık tutan bazı belirgin ortak özellikler ortaya çıkmaktadır.

Başlangıçta insan kendini ait olduğu gruptan ayırmak ve "Ben benim" demek zorundaydı. Bu doğanın verdiği bir fikir değildir.[16] Orada

daha önceki dini kavramların bireyselliğe değil, nesnelerin sahip olduğu "erdeme", yani bir şeyler yapma gücüne dayandığının kanıtıdır. İnsanların, hayvanların ve doğa güçlerinin kişiliklerine dair animistik inanç ancak daha sonra ortaya çıkmıştır. İnsan kendi bireyselliğini keşfettiğinde, kendiliğinden hayvanlara ve bitkilere, rüzgara ve gök gürültüsüne de aynı türden bir bireysellik ve amaç atfetmiştir.

Bu, zihnin en zararlı eğilimlerinden birini, yani kişileştirmeyi sergilemektedir. Berrak düşüncenin en azılı düşmanlarından biridir. Reform Ruhundan ya da İsyan Ruhundan ya da Düzensizlik ve Anarşi Ruhundan bahsediyoruz. Gazeteler bize "Berlin diyor ki", "Londra diyor ki", "Sam Amca böyle karar verdi", "John Bull hoşnutsuz" diyor. Şimdi, ruh diye bir şey olsa da olmasa da, Berlin ve Londra'nın ruhu yok ve Sam Amca da büyük tanrı Pan kadar efsanevi. Bazen bu vahşileşme zararsızdır, ancak bir gazete, küstah bir Prusyalı teğmenin Alman ordularının beş yıl içinde Paris'i işgal edeceğini söylediği gerekçesiyle "Almanya'nın her zamanki gibi militarist olduğunu" belirttiğinde, vahşilikten bizimkinden daha uzak bir toplumda büyük bir suç ve kabahat olarak kabul edilebilecek bir animizm örneğine sahibiz. Kimyacılar ve hekimler ruhlardan bahsetmeyi bıraktılar ama sosyal ve ekonomik meseleleri tartışırken hala zihnin ilkel animistik eğilimlerinin kurbanı oluyoruz.

Rüyanın zihnin inşasında büyük bir etkisi olmuştur. Fikirlerimiz, özellikle de dini inançlarımız, insanlar rüyasız olsaydı bambaşka bir tarihe sahip olurdu. Çünkü insanın ruhları ve çiftleri hayal etmesine yol açan yalnızca gölgesi ve sudaki yansıması değil, daha önce gecenin vizyonlarıydı. Bedeni uykuya daldığında kendini uzak yerlerde dolaşırken bulurdu.

Bazen ölümler tarafından ziyaret edilirdi. Dolayısıyla, bedeninin ona bağlı olması gerekmeyen, onu terk edebilecek bir sakini olduğu açıktı.

Yaşam boyunca zaman zaman, ölümden sonra da var olmaya ve insan ilişkileriyle ilgilenmeye devam etti.

Tüm uygarlıklar, dinler ve geniş teolojik spekülasyonlar bu vahşi çıkarımın egemenliği altına girmiştir. Çok yakın zamanlarda, diyelim ki Platon'dan beri, ruha ve onun ölümsüzlüğüne inanmak için başka nedenler ileri sürüldüğü doğrudur, ancak bu fikir vahşi mantıkta sağlam bir temel bulmuş gibi görünmektedir. Her ne kadar daha sonra gözden geçirilmiş, rasyonelleştirilmiş ve yüceltilmiş olsa da, bu ilkel bir çıkarımdır.

Vahşi yaşamın tabuları -yasak şeyler- insanın yapısında çok temel olan bir başka şeydir. Keşfetmediği ya da kolayca unuttuğu nedenlerle alışkanlıklara düşme ve yasaklar koyma eğilimi vardı. Bunlar onun için sabit ve kutsal hale geldi ve bunlardan herhangi bir sapma onu korkuyla doldurdu. Bazen yasağın makul bir gerekçesi olabilir, bazen tamamen saçma ve hatta büyük bir sıkıntı gibi görünebilir, ancak bu bağlayıcı gücünde hiçbir fark yaratmazdı. Örneğin, domuz eti eski İbraniler arasında tabuydu - kimse nedenini söyleyemez, ancak bu özel et türünden kaçınmak için modern gerekçelerin hiçbirisi ilk Yahudi dönemlerinde sayılmazdı. Yasağa yol açan şeyin domuzdan tiksirmek değil de ona duyulan orijinal hürmet olması ihtimal dışı değildir.

Modern "ilke" çoğu zaman aydınlanmış bir davranış kuralı olmaktan ziyade eski tabunun yeni bir biçimidir. Belirli inançlara sahip olduğunu ya da belirli bir şekilde "ilkeli" davrandığını söyleyerek kendini haklı çıkaran, ancak ilkesinin temelini ve uygunluğunu incelemeyi reddeden kişi, düşüncesine ve davranışına vahşi yasakları karakterize edene benzer irrasyonel, mistik bir unsur katar. Akılcı olmayan bir şekilde öne sürülen ilkeler, toplumsal yeniden düzenlemenin özgürce değerlendirilmesinde büyük sorunlara yol açar; çünkü bunlar çoğu zaman ilkel tabular kadar inatçı ve belirsizdir ve kişinin inançlarını ve davranışlarını yeniden gözden geçirmeyi reddetmesi için bir bahaneden başka bir şey değildir. Bunlar

Hem tabu hem de bu tür bir ilkenin arkasında yatan psikolojik koşullar temelde aynıdır.

Vahşi düşüncede, şeylerin temiz ve kirli olarak sınıflandırılmasında ve kutsal kavramlarında bir tür yoğunlaştırılmış ve genelleştirilmiş tabu buluruz. Bunlar gerçekten de eleştirel olmayan zihindeki derin ve ısrarcı özelliklerin ifadeleridir ve ancak dikkatle işlenmiş bir eleştiri ile aşılabılırler. Bunlar doğal çekingenliğimizin ve kendimizi kutsal (*yani* tehlikeli) bir zeminde bulma korkumuzun sonucudur.[17] Bunlar zihne yerleştğinde özgür ve adil düşünmeyi bekleyemeyiz, çünkü tartışmayı etkili bir şekilde durdururlar. Eğer bir şey kutsal olarak kabul edilirse, savunma kompleksi olarak adlandırılabilir şeyin merkezini oluşturur ve davanın esasına ilişkin makul bir değerlendirmeye müsamaha gösterilmez. Bir mesele "ahlaki" bir mesele olarak ilan edildiğinde - örneğin sert içkinin yasaklanması - makul bir uzlaşma ve ayarlamayı imkansız kılan duygusal bir durum ima edilir; çünkü "ahlaki", "kutsal" ile aynı düzlemde bir kelimedir ve düşünce üzerinde hemen hemen aynı niteliklere ve benzer etkilere sahiptir. Cinsiyetler arasındaki ilişkilerle ilgili olarak "saf" ve "saf olmayan" terimleri, net analizlere ve makul yeniden düzenlemelere yabancı olan mistik ve mantıksız ruh hallerini ortaya çıkarır. Vahşi yaşamın özelliklerini inceleyenler, bu yaşamın ölümcül tutuculuğuna, bireyin özgürlüğü üzerindeki gereksiz kısıtlamalarına ve umutsuz rutinine her zaman şaşırımlardır. Genel olarak bitkiler ve hayvanlar gibi insan da nesilden nesile devam etme, atalarının hayatını olabildiğince yakın bir şekilde yaşama eğilimindedir. Değişimler onu zorlu deneyimlerle zorlamak zorundadır ve eski alışkanlıklarına geri dönmek için bahaneler bulmaya her zaman eğilimlidir, çünkü bunlar muhtemelen daha basit, daha az eleştirel, daha spontane - kısacası hayvansal ve ilkel dürtülerine daha yakındır. Bugün muhafazakarlığıyla övünen biri, insanın doğal olarak anarşik ve düzensiz bir yaratık olduğu ve ileri görüşlü Tory tarafından kontrol altında tutulduğu gerekçesiyle, gerçeği neredeyse tam tersine çevirmektedir. İnsanoğlu doğası gereği muhafazakârdır ve

Neredeyse yeryüzündeki tüm varlığı boyunca onu vahşilik durumunda tutmaya hizmet eden ve modern toplumda hala her türden ilkel barbarlığı sürdüren, kendisi üzerinde kısıtlamalar ve değişimin önünde engeller yaratır. Bu nedenle "ilke olarak" muhafazakâr, tavrında en açık şekilde ilkel bir kişidir. Vahşi ruh halinin ötesindeki tek ilerlemesi, aynı fikirde kalmak için öne sürebildiği aldatıcı nedenlerde yatmaktadır. Belli belirsiz bir şekilde "radikal" olarak adlandırdığımız şey, tamamen istisnai ve benzeri görülmemiş koşullar nedeniyle çok yeni bir üründür.

Dipnot

[10] Çocuk psikolojisi üzerine gerçekten dürüst bir çalışmanın vaat ettiği sonuçları burada tartışmak mümkün değildir. Çocuğun genel olarak ebeveynleri ve büyükleriyle olan ilişkileri ve onların kendi çıkarları doğrultusunda doğal dürtülerine uyguladıkları son derece yapay sansür ve kısıtlama sistemi, bir yetiğkin olarak "üstleri" ve altında yaşamak zorunda olduğu kurumlar ve *adetlerle* ilgili olarak sahip olmaya devam ettiği düğünceler üzerinde kesinlikle kalıcı bir etkiye sahip olmalıdır. Daha sonraki yaşamında entelektüel özgürlüğünü kazanma girişimleri, ancak kişi "gerçek" nedenlerinin büyük bir kısmının çocuksu kökenini düşünmeye başlarsa başarılı olabilir.

[11] Clarence Day in *Our Simian World*, altta yatan maymunu mizacımızın hayatın gidişatı üzerindeki etkilerini keyifli bir mizahla tartışıyor.

[12] "Taklit" kelimesi genellikle çok gevşek bir şekilde kullanılır. Asıl soru, bir hayvanın ya da hatta insanın kendisinin, hemcinsleri tarafından yapılan hareketleri ya da sesleri kendi varlığında yapma eğiliminde olup olmadığıdır. Maymunların bile bu anlamda taklitçi olmadığı ve insanın kendisinin de yapıldığını gördüğü şeyleri yapma yönünde genel bir eğilimi olmadığı artık anlaşılmış gibi görünmektedir. Eğer bundan şüphe duyuyorsanız, başkalarının yaptığını gördüğünüz ama sizin taklit etme eğiliminde olmadığınız kaç şey olduğuna dikkat edin! Hayranlık uyandıran bir özet için bakınız Thorndike, E. L., *The Original Nature of Man*, 1913, s.

108 vd.

[13] "Eğer dünyaya Bay Wells'in kuyruklu yıldızlarından biri çarpsa ve bunun sonucunda şu anda hayatta olan her insan önceki nesillerden edindiği tüm bilgi ve alışkanlıklarını kaybetse (ancak kendi icat, hafıza ve alışkanlık güçlerini değiştirmeden korusa) Londra ya da New York sakinlerinin onda dokuzu bir ay içinde, geri kalan onda birinin yüzde 99'u ise altı ay içinde ölmüş olurdu. Düşüncelerini ifade edecek bir dilleri ve belirsiz hayallerden başka düşünceleri olmayacaktı. Bildiri okuyamayacak, motor ya da at kullanamayacaklardı. Doğal olarak baskın olan birkaç kişinin anlaşılmaz çılgınlıklarının önderliğinde dolaşacaklar, susuzluk baş gösterdiğinde nehir kenarındaki iskele yerlerinde yüzlercesi boğulacak, çürüyen yiyecek kokularının kendilerini çektiği dükkanları yağmalayacak ve belki de sonunda yamyamlık yöntemine başvuracaklardı. Kırsal bölgelerde bile insanlar yaşamlarını korumak için yiyecek yetiştirme, hayvanları evcilleştirme, ateş yakma ya da Kuzey kışına dayanacak şekilde giyinme yöntemlerini zamanında icat edemediler."-GRAHAM WALLAS, *Our Social Heritage*, s. 16. Kültürün ortadan kalkması durumunda yalnızca en alt düzeydeki vahşilerin ayakta kalması mümkün olabilir.

[14] "A Theory of History", *Political Science Quarterly*, Aralık, 1920. Tarihi maceracılara atfeder.

[15] Kont Korzybski, *İnsanlığın İnsanlığı* adlı eserinde, insan uygarlığının eşsizliğinden ve hayal bile edilemeyen olanaklarından ve insanın "zaman bağlama" kapasitesinden o kadar etkilenir ki, insanı bir hayvan olarak görmenin büyük ve yanıltıcı bir hata olduğunu ilan eder. Yine de üzülerek itiraf etmek zorunda kalıyor ki insan çoğu zaman hayvani ya da "mekana bağlı" bir yaşam planıyla hareket etmeye devam ediyor. Bununla birlikte, onun amacı ve bakış açısı esasen bu yazarınkiyle aynıdır. Onun yaklaşım yöntemi, özellikle meseleleri matematikçi ve mühendis ruhuyla ele almaya alışkın olanlara hitap edecektir. İnsanın şimdiye kadar kendine özgü ayrıcalıkları ve sınırsız iyileştirme fırsatları hakkında çok az fikir sahibi olduğunu düşünmekte oldukça haklıdır.

[16] Başlangıçta da insanoğlu çocukların nasıl meydana geldiğini bilmiyordu, çünkü sıradan bir fevri hareket ile zamanın bu kadar uzağındaki bir doğum olayı arasında bağlantı kurmak kolay değildi. Çocuklara anlatılan masallar hala vahşi atalarımızın bebeğin dünyaya gelişini açıklamak için ileri sürdükleri efsanevi açıklamaları anımsatmaktadır. Sonuç olarak, evliliğin ve ailenin kökenine ilişkin bilinçli babalık varsayımına dayanan tüm popüler teoriler yasaklanmıştır.

[17] Lucretius okuyucuyu, "aklın kutsal olmayan zemininde ve günah yolunda" yürümekten korkarak dinin yol açtığı kötülükleri düşünmekten alıkoymaması konusunda uyarır.-*De Rer. Nat.* i, 80 vd.

* * * * *

IV

Bunun üzerine Mısırlı rahiplerden çok yaşlı biri şöyle dedi: Ey Solon, Solon, siz Helenler ancak çocuksunuz ve hiçbir zaman Helen olan yaşlı bir adam olmadı. Solon da ona ne demek istediğini sordu. Demek istediğim şu ki, diye cevap verdi, zihin olarak hepiniz gençsiniz; aranızda eski geleneklerle aktarılan eski bir görüş yok; ne de yaşlılıktan eskimiş bir bilim. -Platon'un *Timaeus'u*, 22 (Jowett'in çevirisi).

Gerçek şu ki, Yunanlıların özgünlüğünü abartmaktan çok küçümseme eğilimindeyiz ve bilimsel araştırmanın o zamandan beri izlediği çizgiyi ortaya koymak için ne kadar kısa bir zaman harcadıklarını her zaman hatırlamıyoruz.-JOHN BURNET

8. ELEŞTİREL DÜŞÜNMENİN BAŞLANGICI

İçindekiler

Mısırlılar, bildiğimiz kadarıyla, yaklaşık beş bin yıl önce son derece yapay bir yazı yöntemi icat eden ve barbar seleflerinin ötesinde yeni sanatlar tasarlamaya başlayan ilk insanlardı. Resim ve mimariyi, denizciliği ve çeşitli dahiyane endüstrileri geliştirdiler; cam ve emaye işlediler ve bakır kullanmaya başladılar ve böylece metali insan işlerine soktular. Ancak pratik ve gerçek bilgilerdeki olağanüstü ilerlemelerine rağmen inançlarında çok ilkel kaldılar. Aynı şey Mezopotamya halkları ve genel olarak Batı Asya ulusları için de söylenebilir - tıpkı günümüzde pratik sanatların, insan ve tanrılara ilişkin inançların gözden geçirilmesine kıyasla uzun bir başlangıç yapmış olması gibi. Mısırlıların kendilerine özgü fikirleri bizim entelektüel mirasımıza doğrudan girmemiştir, ancak Batı Asya'da gelişen bazı temel dini fikirler, İbranice Kutsal Yazılara duyulan saygı sayesinde düşünce tarzımızın bir parçası haline gelmiştir. Bununla birlikte, Yunanlılara karşı entelektüel açıdan ağır bir yükümlülük altındayız. Yunanlıların edebiyatı, yok olmaktan kurtulan parçalar halinde, İbranice Kutsal Yazılar ile birlikte, modern medeni zihinlerimizin oluşumunda hesaplanamaz bir etki yaratmaya mahkumdu. Bu iki baskın edebi miras, ırkımızın tarihi perspektifinden bakıldığında yaklaşık olarak aynı zamanda - dünden önceki gün - ortaya çıkmıştır. Yunan uygarlığından önce kitaplar kültürün gelişmesinde, yayılmasında ve nesilden nesile aktarılmasında büyük bir rol oynamamıştı. Şimdi ise zihnin genişlemesini ilerleten ya da geciktiren temel bir güç haline geleceklerdi.

Yunanlı çobanlar için yaklaşık bin yıl gerekti. Tuna'nın otlakları, barbar yok ediciler olarak ilk ortaya çıktıkları son derece medeni bölgelerin kültürünü asimile etmek için. Kabul ettiler

Doğu Akdeniz'in endüstriyel sanatlarını, Fenike alfabesini benimsemiş ve Fenikeli tüccarları taklit etmişlerdir. Çağımızdan önce yedinci yüzyıla gelindiğinde kentleri, kolonileri ve ticaretleri vardı. Yeni entelektüel girişimin ilk izlerini İyon kentlerinde, özellikle Milet'te ve Yunanlıların İtalyan kolonilerinde buluruz. Ancak daha sonra Atina, insan zekâsının harikulade bir şekilde gelişmesinde rakipsiz bir merkez haline geldi.

Yunanlılara neler borçlu olduğumuzu özetlemek hassas bir iştir. Edebiyat ve sanattaki üstün başarılarını bir kenara bırakarak, konumuzla en yakından ilgili olduğu için düşüncelerinin genel kapsamını ve doğasını çok kısaca ele alabiliriz.

Yunanlıların başlıca gücü, entelektüel geleneği engellemekten uzak olmalarında yatıyordu. Saygı duyulan klasikleri, kutsal kitapları, ustalaşmaları gereken ölü dilleri, özgür spekülasyonlarını kontrol edecek otoriteleri yoktu. Lord Bacon'ın bize hatırlattığı gibi, ne bilginin antikliği ne de antikliğin bilgisi vardı. Modern bir klasikçi, unutulmuş bir dilde yazılmış kitapları ve isteksiz gençlere empoze edeceği eskimiş lehçeleri olmayan antik Atina'da kimsesiz bir yabancı olurdu. Sandalcı ve dolmacıların günlük konuşmalarını kullanmak zorunda kalırdı.

Uzun bir süre boyunca felsefi ve bilimsel tartışmalara uzaklık ve görünüşte kesinlik kazandırmak için hiçbir teknik kelime icat edilmedi. Sıradan vatandaşın anlayamayacağı sözcükleri ilk kullanan Aristoteles olmuştur. İnsan eleştirisinin olanakları ilk kez bu koşullarda kendini gösterdi. İnsana, tanrılara ve doğal güçlerin işleyişine dair ilkel kavramlar tamamen yeni bir ölçekte elden geçirilmeye başlandı. Son derece cesur bireylerin basit, kendiliğinden ve kadim bakış açılarından kuşku duymaya başlamasıyla zeka hızla gelişti. Nihayetinde her şeyden şüphe duyduğunu iddia eden insanlar ortaya çıktı.

Abelard'ın uzun zaman sonra ifade ettiği gibi, "Şüphe ederek sorgulamaya başlarız ve arayarak gerçeğe ulaşabiliriz." Ama insan doğası gereği saftır. O

ancak büyük zorluklarla kaçabildiği ilk izlenimlerin kurbanı olur. Alışılmış ve kabul edilmiş fikirlerin eleştirilmesine, rutinin istenmeyen bir şekilde bozulmasına içerlediği gibi içerler. Dolayısıyla eleştiri doğaya aykırıdır, çünkü daha ilkel zihinlerimizin, çocuk ve vahşilerin zihinlerinin düzgün işleyişiyle çatışır.

Yunan halkının da bu konuda bir istisna olmadığı unutulmamalıdır. Anaksagoras ve Aristoteles kendi gibi düşündükleri için sürgüne gönderilmiş; Euripides zamanının muhafazakârları tarafından nefretle karşılanmış ve Sokrates tanrıtanımaz öğretileri yüzünden fiilen idam edilmiştir. Yunan düşünürler entelektüel özgürlüğün, Sokrates'in dürüst "hiçbir şey bilmemeciliğinde" en dokunaklı şekilde resmedilen "kendini ayırma ve kendini inkâr eden eleştiri gücü"nün ilk örneğini sunarlar. *Şüpheciliği kelimenin daha yüksek ve uygun anlamıyla keşfettiler ve bu onların insan düşüncesine yaptıkları en büyük katkı oldu.*

Erken dönem Yunan şüpheciliğinin en iyi örneklerinden biri, Ksenophanes'in insanın tanrıları kendi suretinde yarattığını keşfetmesiydi. Etrafına bakmış, mevcut tanrı anlayışlarını gözlemlemiş, farklı halklarınkini karşılaştırmış ve bir kabilenin tanrılarını tasvir etme şeklinin, onların gerçekte nasıl göründüklerine ve siyah mı mavi mi gözlere sahip olduklarına dair herhangi bir bilginin sonucu değil, bildik insanın bir yansıması olduğu sonucuna varmıştır. Eğer aslanların tanrıları olsaydı, onlara tapanların şekline sahip olurlardı.

Dini inancın temellerini sarstığı için bundan daha temelden sarsıcı bir ifşaat yapılmamıştır. Homeros'ta anlatılan Olimpos'taki ev yaşamı, düşünenlerin dikkatinden kaçamayacak kadar skandaldı ve daha sonraki hiçbir Hristiyan, mevcut dini inançların moral bozucu etkisini Platon'dan daha ateşli bir öfkeyle kınayamazdı. Lucretius ve Cicero'da bulduğumuz Yunan düşüncesinin yansımalarına bakılırsa, ilkel dini inançların hiçbiri sert eleştirilerden kaçamamıştır.

Yunan düşünürlerinin ikinci büyük keşfi *metafizikti*. Çok sonraları oldukça saçma bir şekilde ortaya çıkan[18] bu isme sahip değillerdi ama bu şeyden zevk alıyorlardı. Günümüzde metafizik, bazıları tarafından en yüksek hakikate ulaşmaya yönelik en asil çabamız olarak saygı görürken, diğerleri tarafından da boşa kürek çekmenin en aptalca yolu olarak küçümsenmektedir. Ben onu, sigara içmek gibi, hoşlananlar için son derece tatmin edici bir keyif olarak değerlendirme eğilimindeyim ve keyifler arasında nispeten masumdur. Yunanlılar zihninin kendi kendisiyle sürükleyici bir oyun oynayabileceğini keşfetmişlerdir. Hepimiz arzularımız ya da kırgınlıklarımızla ilgili sade, gündelik türden hayaller ve fanteziler kurarız ama metafizikçinin fantezisi kavramlarla, soyutlamalarla, ayrımlarla, hipotezlerle, önermelerle ve mantıksal çıkarımlarla meşgul olur. Belirli önermeler veya hipotezler oluşturduktan sonra, görünüşte ikna edici bir şekilde takip ettiği yeni sonuçlar bulur. Bu ona, basit bir adamın bir bakirenin peşinden koşması gibi, Hakikat'in peşinden koşmanın keyifli duygusunu verir. Yalnızca Hakikat bir bakireden daha zordur ve ne kadar gri ve halsiz olursa olsun takipçisini uzun yıllar boyunca çağırmaya devam edebilir.

Metafiziksel akıl yürütmeye iki örnek vereyim.[19] Elimizde bir Her şeye gücü yeten, her şeye kadir ve mükemmel bir varlık fikri. Sadece kusurlu şeyleri bildiğimiz için böyle bir fikri kendimize yakıştırmamız mümkün değildir, dolayısıyla bu fikir bize varlığın kendisi tarafından verilmiş olmalıdır. Ve mükemmellik varoluşu da içermelidir, dolayısıyla Tanrı var olmalıdır. Bu, Anselm ve Descartes için yeterince iyiydi ve onlar bu temel üzerine birbirine sıkı sıkıya bağlı bir felsefi sistem inşa etmeye devam ettiler. Onlara göre mantık çürütülemez görünüyordu; karşılaştırmalı dinin modern öğrencisine, hatta kendisi de bir metafizikçi olan Kant'a göre, bu mantıkta tamamen gereksiz bir hipotez kuran ve düzenli bir dizi kendiliğinden çağrışımın kurbanı olan bir zihnin doğal faaliyetlerinin bir örneğinden başka bir şey yoktu.

Metafiziğin ikinci bir örneği, İtalya kıyılarındaki Yunan kolonilerinde erken dönemde ortaya çıkan ve uzay ve hareket üzerine çok düşünen Eleatik filozofların doktrinlerinde bulunabilir. Boş uzay hiçbir şey kadar iyi görünüyordu ve hiçbir şeyin var olduğu söylenemeyeceğine göre, uzay bir yanılsama olmalıydı; ve hareket, içinde yer alacağı bir alanı gerektirdiğine göre, hareket olamazdı. Dolayısıyla, her şey gerçekten de mükemmel bir şekilde kompakt ve hareketsizdi ve değişime dair tüm izlenimlerimiz düşüncesiz ve basit fikirli insanların yanılsamalarıydı. Metafizikçilerin başlıca tatminlerinden biri değişken dünyamızın karmaşasından uzaklaşarak bir güvence alanına girmek olduğundan, bu doktrin pek çok zihin üzerinde büyük bir cazibe yaratmıştır. Eleatik değişmez istikrar inancı Platon'un ebedi "idealar" doktrininde yeni bir biçim almış ve daha sonra Plotinus'tan Josiah Royce'a kadar mantıksal ve dünyadan bıkmış ruhların sığındığı rahatlatıcı "Mutlak" kavramına dönüşmüştür.

Ancak, doğal faaliyetlere ilişkin genel kavramları en son bilimin sonuçlarıyla çarpıcı bir şekilde örtüşen bir grup Yunan düşünür vardı. Bunlar Epikürcülerdi. Demokritos hiçbir şekilde modern bir deneysel bilim adamı değildi, ancak Eleatik metafiziğe, bugün gerçek olarak kabul edilene onlarınkinden daha yakın olan başka bir spekülatif düşünceler dizisiyle karşılık verdi. Uzayın ve hareketin gerçekliğine karşı Eleatik kararları, hareket açıkça gerçekleştiğine göre, metafizikçi onu tasavvur edemese bile boşluğun bir gerçeklik olması gerektiği gerekçesiyle reddetti. Her şeyin sabit türden küçük, yok edilemez parçacıklardan (ya da atomlardan) oluştuğu fikrini ortaya atmıştır. Hareket ve yeterli zaman verildiğinde, bunlar tesadüfi bir birliktelikle mümkün olan tüm kombinasyonları oluşturabilirdi. Ve bizim dünya olarak adlandırdığımız şey de bu kombinasyonlardan biriydi. Çünkü çeşitli şekillerdeki atomlar doğalari gereği tüm maddi şeyleri, hatta insanın ruhunu ve tanrıların kendilerini bile oluşturmaya muktediri. Hiçbir yerde kalıcılık yoktu; her şey kalıcı atomların değişken tesadüfi ve geçici kombinasyonlarından başka bir şey değildi.

kozmosun oluştuğu. Bu doktrin asil Epikuros ve okulu tarafından kabul edilmiş ve Lucretius'un ölümsüz şiiri "şeylerin Doğası Üzerine "de bize aktarılmıştır.

Epikürcüler tanrıların var olduğuna inanıyorlardı çünkü Anselm ve Descartes gibi onlar hakkında doğuştan bir fıkre sahip olduğumuzu düşünüyorlardı. Ancak ilahi varlıklar zarif ve rahat bir yaşam sürüyorlardı ve insanları hesaba katmıyorlardı; ne yalvarışları, ne güzel kokulu kurbanları, ne de küfürleri onların sükûnetini asla bozmuyordu. Dahası, insan ruhu ölümle birlikte dağılırdı. Bu yüzden Epikürcüler, insanı iki büyük endişesinden, tanrı korkusundan ve ölüm korkusundan kurtardıkları için kendileriyle gurur duyuyorlardı. Çünkü Lucretius'un dediği gibi, şeylerin gerçek doğasını anlayan kişi, her ikisinin de cehaletin yanılısımları olduğunu görecektir. Böylece Yunan düşünürlerinden bir ekol, doğa bilimi adına dini inançların tamamen reddine ulaşmıştır.

9. PLATON VE ARİSTOTELES'İN ETKİSİ

İçindekiler

Platon'da aynı anda hem şüpheciliği hem de çağdaşlarının metafiziğini buluyoruz. Çağlar boyunca takipçileri olmuş, bazıları onun şüpheciliğini en uç sınırlarına kadar taşımış, diğerleri ise kibirli bir mistik dogmatizm sistemi geliştirmek için onun metafiziğinden yararlanmıştır. Spekölasyonlarını diyaloglar -pazar yerinde ya da filozof Atinalıların evlerinde makul tartışmalar- şeklinde ortaya koymuştur. Mantığın Yunancası diyalektiktir ve aslında "tartışma" anlamına gelir. Daha eleştirel sonuçlara varma umuduyla daha kapsamlı analizler yapmak amacıyla yapılan tartışmalar. Diyaloglar onun zamanının dramasıdır.

Söylemsel aklın bir aracı olarak Platon'un büyülü eli. Son zamanlarda Ibsen, Shaw, Brieux ve Galsworthy'de bu eski yöntemin toplumsal karmaşa ve çelişkilerin değerlendirilmesine uygulandığını görüyoruz. Diyalog, sonucu bakımından kararsızdır. Kendisini dogmatik sonuçlara ve sistematik sunumlara borçlu değildir, ancak tüm önemli soruların karmaşıklığını ve tamamen uzlaşmaz görünen görüşlerin kaçınılmaz çatışmasını ortaya çıkarır. Günümüzde faydalı tartışma fırsatlarını teşvik etmeye ve geliştirmeye çok ihtiyacımız var. Atina agorasının diyalektiğine geri dönmeli ve onu işbirliğine dayalı düşüncemizi netleştirmek, koordine etmek ve yönlendirmek için seçilmiş bir araç haline getirmeliyiz.

Platon'un kararsızlığına ve kibar adil fikirliliğine ironi denir. İroni, ciddiyetten yoksun bir ciddiyettir. İnsanın serio-komik bir hayvan olduğunu ve ona sahip olmadığı bir tutarlılık ve saygınlık veren hiçbir muamelenin uygun olamayacağını varsayar. O her zaman bir çocuk ve bir vahşidir. Çatışan arzuların ve gizli özelemlerin kurbanıdır. Duygusal bir idealist gibi konuşabilir ve bir vahşi gibi davranabilir. Aynı kişi yıllarını yüksek patlayıcıların icadına adanır ve sonra servetini barışın teşvikine verir. Komşularımızı paramparça etmek için en mükemmel makineleri tasarlarız ve ardından onarıma umudu olanları bir araya getirmeye çalışırken en yüksek becerimizi ve organizasyonumuzu sergileriz. Doğamız, makineli tüfek ile Kızılhaç hemşiresi arasında kesin bir seçim yapmamızı yasaklıyor. Bu yüzden birini diğerini meşgul etmek için kullanırız. İnsan düşüncesi ve davranışı ancak hoşgörülü bir ironi havası içinde geniş ve gerçek bir şekilde ele alınabilir. Bu, eserleri nadiren insanla ilgilenen, ancak aptalca bir metafizik biçimi olan uzun yüzlü, mizahsız politika ve etik yazarının mantıksal kesinliğini yalanlar.

Platon şeylerin karmaşası ile uzlaştı, ama rahatlamayı Her şeyin kusurlu bir şekilde biçimlendirildiği, göklerde ebedi olan yüce modeller anlayışı. Sızdıran bir tencere ya da burnu akan bir adam gibi olan bir dünyayı kabul etmeye dayanamadığını itiraf etmiştir. Kısacası, o

en yüksek varoluş biçimini ideallere ve soyutlamalara atfetmiştir. Bu, vahşi animizmin yeni ve sofistike bir yeniden üretimiydi. Onunkinden daha düşük zihinleri, insan meselelerine dair popüler tartışmalarımızı lanetlemeye devam eden her türlü asil belirsizliğe ve küstah jargona düşkün olmaya davet ediyordu. İnsan zihninin başlıca zaaflarından birini kutsadı ve onu bir dine yükseltti.

Onun zamanından beri insanlar isimlerin önemini tartışmışlardır. Aşk, dostluk ve onur gibi şeyler var mıdır, yoksa sadece güzel şeyler, şu ya da bu kişideki dostane duygular, standartlarımıza göre onurlu ya da onursuz ilan edebileceğimiz eylemler mi vardır? Eğer güzelliğe, doğruluğa ve sevgiye bu *şekilde* inanıyorsanız Platoncusunuz demektir. Çeşitli sınıflandırılmış duyguların, arzuların ve eylemlerin yalnızca bireysel örneklerinin ve örneklerinin olduğuna ve soyutlamaların yalnızca düşüncenin kaçınılmaz kategorileri olduğuna inanıyorsanız, Orta Çağ'da size "nominalist" denirdi.

Bu konu uzun bir tartışmayı hak etmektedir, ancak boş zamanlarınızda herhangi bir kitabı ya da gazete başyazısını inceleyebilir ve yazarın sizi soyutlamalarla -Amerikancılık, Bolşevizm, kamu refahı, özgürlük, ulusal onur, din, ahlak, iyi zevk, insan hakları, bilim, akıl, hata- oyalayıp oyalamadığını ya da diğer yandan gerçek insani sorunlara ışık tutup tutmadığını görebilirsiniz. Elbette, düşünürken ve konuşurken soyut ve genel terimler kullanmadan idare edebileceğimizi kastetmiyorum, ancak onları güç olarak görmeye ve onlara kişilik gücü atfetmeye karşı sürekli tetikte olmalıyız. Animizm, daha önce de açıklandığı gibi, her zaman önümüzde esneyen ve uyanık olmadığımız sürece içine dalacağımızdan emin olduğumuz bir tuzaktır. Platonculuk onun en sevimli ve eksiksiz kılık değiştirmiş halidir.

Aristoteles'ten önce Yunan düşüncesi fevkalade özgür ve esnekti. Kompartımanlara yerleşmemiş ya da öğretmenden öğrenciye değişmeden aktarılmasını sağlayacak bir eğitim biçimi almamıştı. Bu

sistematik incelemelerde bir araya getirilmemiştir. Aristoteles, özgün ve yaratıcı bir düşünürün üstün güçlerini bir ders kitabı yazarının dürtüleriyle birleştirdi. Düzen ve sınıflandırmayı severdi. Etik, Politika, Mantık, Psikoloji, Fizik, Metafizik, Ekonomi, Poetika, Zoöloji, Meteoroloji, Anayasa Hukuku ve Tanrı bilir daha neler neler, çünkü yazdıklarının hepsi elimizde yok. Çalıştığı geniş bir alana dağılmış tüm konulara eşit derecede ilgi duyuyordu ve belki de eşit derecede yetenekliydi. Ve bazı el kitapları, akıl yürütmelerinin kesinliği bakımından öylesine ezici, kapsamı bakımından öylesine kucaklayıcıydı ki, ortaçağ üniversiteleri bunları liberal bir eğitimin tek temeli haline getirdikleri ve "Filozof "tan farklı düşünmeye cüret edenlere para cezası uyguladıkları için affedilebilirler. Bilinebilecek her şeyi biliyor ve tüm dünyevi bilgileri, profesörleri yargı gününe kadar iyi durumda tutacak ilham verici bir kodlamada sıralamış gibi görünüyordu.

Aristoteles birleşik bir esasen metafiziksel tat ile Doğanın işleyişini ele alırken doğaüstü bir gözlem gücüne sahipti. Daha sonraki uysal kuşakların laneti haline gelen kaçınılmaz hatalarına rağmen, başarılarının farklılığı ve çeşitliliği açısından hakkında kayıtlara sahip olduğumuz başka hiçbir düşünür onunla kıyaslanamaz. Gelecek nesillerin onun eserlerini daha fazla ilerleme ve açıklığa kavuşmayı engellemek için kullanması onun suçu değildir. O, kitap bilgisinin babası ve yorumcunun büyükbabasıdır.

İki ya da üç yüz yıl boyunca pazar yerinde konuştuktan ve sabahlara kadar süren felsefi tartışmalardan sonra, spekülasyona yatkın olan Yunanlılar, doğanın sözde gerçekleri hakkındaki bilgilerini zahmetli ve uzmanlaşmış araştırma ve incelemelerle genişletmeye çok az eğilimi olanların aklına gelebilecek tüm düşünceleri düşünmüş ve genel kabul gören inançlara ve birbirlerine yönelik tüm eleştirileri dile getirmişlerdi. Bana göre, matematik, astronomi, coğrafya ve bilim alanlarındaki bazı ilerlemeler dışında

Yunan zihninin görkemli döneminin, Aristoteles'in ölümüyle birlikte sona erdiği yaygın ve haklı bir varsayımdır. Yunanlılar neden modern bilim insanlarının devam ettiği gibi, önlerinde hala ulaşılmamış manzaralar varken devam etmediler?

İlk olarak, Yunan uygarlığı kölelik ve endüstriyel sanatların sabit bir durumu üzerine kurulmuştur. Filozof ve bilgin, köle ve hizmetçinin ortalama yaşamıyla ilişkili olan günlük süreçlerle uğraşmaktan alıkonulmuştu. Sonuç olarak, doğal işlemlerin derin ve sürekli artan bilgisinin tek başına mümkün olduğu pratik aygıtları tasarlayacak kimse yoktu. Yunanlıların mekanik buluşçuluğu çok azdı ve bu nedenle merceklerle hiç karşılaşmadılar; küçük olanı ortaya çıkaracak mikroskopları, uzağı çekecek teleskopları yoktu; kameralar ve spektroskoplar bir yana, mekanik bir saat, termometre ya da barometre bile icat edemediler. Arşimet'in, bir filozofun asil mesleğine yakışmadığı için, dahiyane cihazlarının kaydını tutmaktan kaçındığı söylenir. Yapılan bu tür icatlar genellikle ya oyuncaktı ya da ağır bir pratik karaktere sahipti. Böylece insan zihninin genişlemesindeki bir sonraki büyük adım, köleliğin ortadan kalkmasını ve yaklaşık üç yüz yıl önce ilk kez belirginleşen eski metafiziğin yavaş yavaş şüpheyile karşılanmasını ve nihai olarak reddedilmesini bekledi.

Dipnot

[18] Cicero zamanında Aristoteles'in uzun süredir saklı olan eserleri bulunup düzenlenmesi için Rodoslu Andronicus'un eline verildiğinde, ne yapacağını bilemediği son derece anlaşılmaz spekülasyonlar içeren bazı parçalar buldu. Bu yüzden onlara "Fizik'e ekler" -*Ta meta ta physica*- adını verdi. Bu parçalar, "Metaphysica" başlığı altında,

Aristoteles'in eserleri arasında en saygı duyulanı, Skolastiklerin deyimiyle "İlk Felsefe "si oldu.

[19] John Dewey metafiziği insanın ilk hayallerinden çıkarır ve zamanla nasıl mevcut alışkanlıkları ve standartları rasyonelleştirmenin ciddi bir biçimi haline geldiğini gösterir. *Felsefede Yeniden Yapılanma*, dersler i-ii. Pratik "ahlak" konusunda çok az felsefe yazarının son derece sıradan sonuçlara ulaşmış olması gerçekten şaşırtıcıdır.

* * * * *

V

Tanrı iki büyük ışık yarattı; büyük ışık gündüze, küçük ışık geceye egemen olsun diye yıldızları da yarattı. Ve Tanrı onları yeryüzüne ışık vermek için göğün kubbesine yerleştirdi.

Tanrı, "Yeryüzü kendi türünden canlılar, hayvanlar, sürüngenler ve yeryüzünün kendi türünden hayvanlarını çıkarsın" dedi ve öyle oldu.

Ve Allah dedi: Suretimizde, benzeyişimize göre insan yapalım; ve denizin balıkları üzerinde, ve havanın kuşları üzerinde, ve sığırlar üzerinde, ve bütün yeryüzü üzerinde, ve yeryüzünde sürünen her şey üzerinde hâkimiyetleri olsun.-Gen. i.

Ibi vacabimus et videbimus, videbimus et amabimus, amabimus et laudabimus. Ecce quod erit in fine sine fine. Nam quis alius noster est finis nisi pervenire ad regnum, cuius nullus est finis? - AUGUSTINE.

10. ORTAÇAĞ MEDENİYETİNİN KÖKENİ

İçindekiler

Tarihsel zihnimiz olarak adlandırabileceğimiz şeyin oluşumunda, yani hayvani ve ilkel bakış açımızın olağanüstü entelektüel cesarete sahip insanlar tarafından değiştirilmesinde Yunanlıların büyük bir rolü olmuştur. Yunan düşünürlerin ilk kez eski inançları incelemenin son derece incelikli ve eleştirel yollarını nasıl ortaya koyduklarını ve zihinleri birçok eski ve naif hatadan nasıl kurtardıklarını gördük. Ancak mevcut düşünme biçimlerimiz doğrudan Yunanlılardan türememiştir; Roma İmparatorluğu ve Orta Çağ ile onlardan ayrılmış durumdayız. Atina'yı düşündüğümüzde aklımıza Parthenon ve frizi, Sophokles ve Euripides, Sokrates, Platon ve Aristoteles, kentlilik, açıklık ve her şeyde ölçülülük gelir. Ortaçağı düşündüğümüzde kendimizi keşişlerin, şehitlerin ve mucizelerin, papaların ve imparatorların, şövalyelerin ve leydilerin dünyasında buluruz; Büyük Gregory'yi, Abélard'ı ve Thomas Aquinas'ı hatırlarız - ve bu hatıraların Hellas'takilerle çok az ortak yanı vardır.

Gerçekten de farklı bir dünyaydı ve oldukça farklı temel ön kabullere sahipti. Yunanlıların sanat ve edebiyattaki başarıları ne kadar muhteşem ve fikirlerin yeni ve çeşitli kombinasyonlarında ne kadar ustaca olsalar da, gizemlerine nüfuz etmek için gerekli araçları tasarlamak için dünyanın sıradan şeylerine çok az dikkat ettiler. Vaşak gözlü merceği ya da modern araştırmanın diğer araçlarını bulamadılar ve bu nedenle asla uzak ve gizli olanın tanrısal bir vizyonunu elde edemediler.

dakika. Dolayısıyla eleştirel düşünceleri deneysel veya uygulamalı bilime dayanmıyordu ve bu olmadan batı dünyası ilerleyemez, hatta yüksek eleştiri standartlarını uzun süre koruyamazdı.

Helenler büyük Roma İmparatorluğu'na dahil olduktan sonra eleştirel düşünce ve yaratıcı zeka -en iyi ihtimalle nadir ve tehlikeli şeyler- önce yavaş yavaş, sonra da ölümcül bir hız ve bütünlükle gerilemeye başladı. Dahası, yeni ve son derece eleştirel olmayan inançlar ve düşünce biçimleri popüler hale geldi. Bunlar Yakın Doğu'dan -Mezopotamya, Suriye, Mısır ve Küçük Asya- geliyordu ve büyük ölçüde Yunan felsefesinin büyük okullarının eleştirel geleneklerinin yerini aldı. Stoacı ve Epikürcü dogmalar tazeliklerini kaybetmişti. Yunan düşünürlerin hepsi kurtuluşu akıl ve bilgide aramak konusunda hemfikirdi. Ancak güzel konuşan liderler yeni bir kurtuluşu açıklamak için ortaya çıktılar ve gerçeğin kapısı üzerindeki "Akıl" kelimesini sildiler ve yerine "İnanç" yazdılar; ve insanlar yeni peygamberleri memnuniyetle dinlediler, çünkü kurtulmak için sadece *inanmak* gerekiyordu ve inanmak düşünmekten çok daha kolaydır.

Yunanlıların seküler felsefesi ve günümüzün bilimsel düşüncesinin aksine, Orta Çağ'ın entelektüel yaşamına hakim olan dini ve mistik düşünceydi.

İnsan zihninin içinden geçeceği bu yeni evreyi ele almadan önce, "Orta Çağ" teriminin kullanımındaki yaygın bir yanlış anlamaya karşı korunmak gerekir. Tarih ders kitaplarımız genellikle Roma İmparatorluğu'nun dağılması ile Kolomb'un yolculukları veya Protestan isyanının başlaması arasında geçen olayları bu döneme dahil eder. Entelektüel tarih öğrencileri için bu talihsiz bir durumdur, çünkü Orta Çağ'ın kilise, manastırcılık ve örgütlü dini hoşgörüsüzlük gibi neredeyse tüm fikirleri ve hatta kurumları aslında Roma İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ortaya çıkmıştır. Dahası, günümüz düşüncesini başlatan entelektüel devrim on yedinci yüzyıla kadar pek de ilerleme kaydetmemiştir. Dolayısıyla ortaçağ düşüncesinin

Orta Çağ'ın başlangıcı olarak kabul edilen dönemden çok önce başlamış ve normalde sona erdiği kabul edilen dönemden bir yüzyıl kadar sonra da devam etmiştir. Kolaylık açısından eski ifadeyi kullanmaya devam etmek zorundayız, ancak Avrupa zihin tarihi açısından, Hristiyanlık çağının açılışında Atina, İskenderiye, Rodos, Roma ve başka yerlerde gelişmekte olan antik Yunan düşüncesi ile yaklaşık bin altı yüz yıl sonra modern bilimin doğuşu arasında uzanan üç dönem ayırt edilmelidir.

Bunlardan ilki, 430 yılında ölen Augustinus'un otoriter yazılarıyla doruğa ulaşan Hristiyan Babalar dönemidir. Bu zamana kadar Batı Avrupa'da eleştirel Yunanca kitapların büyük bir kısmı ortadan kaybolmuştur. Pagan yazarlara gelince, Augustinus'tan yaklaşık üç yüz yıl önce ölmüş olan Juvenal'den sonra tek bir isim (Lucian hariç) düşünmek zordur. Dünyevi bilgi, ortaçağ öğrencilerinin daha sonra büyük güven duyacakları zavallı derlemelere indirgenmişti. Bilimsel, edebi ve tarihi bilgilere neredeyse hiç ulaşılıyordu. Batı dünyası, düşünebildiği kadarıyla, dikkatini dine ve eski ve yeni her türlü mistik fikre verdi. Harnack'ın da çok iyi söylediği gibi, Alman istilaları ve beraberindeki karışıklıklar onu daha da derin bir cehalete ve zihinsel belirsizliğe sürüklemeyen önce dünya zaten entelektüel olarak iflas etmişti.

İkinci ya da "Karanlık Çağ", Augustinus'tan Abélard'a kadar, yaklaşık yedi yüz yıl, sadece küçük bir gelişme ile sürdü. Müreffeh *villalar* ortadan kalktı; kasabalar yok oldu ya da küçüldü; kütüphaneler yakıldı ya da bakımsızlıktan çürüdü; okullar kapatıldı, daha sonra Charlemagne'ın eğitim fermanından sonra, özellikle girişimci bir manastırda ya da tüm zamanını savaşıyor geçirmeyen istisnai bir piskopos tarafından orada burada yeniden açıldı.

Yaklaşık 1100 yılından itibaren koşullar, entelektüel hırsın yeniden canlanmasına, unutulmuş olanın geri kazanılmasına giderek daha elverişli hale gelmeye başladı.

bilgi ve Yunanlıların ya da daha önceki herhangi bir uygarlığın bilmediği yeni bilgi ve icatların kademeli olarak birikmesi. Ancak Orta Çağ'ın bu üçüncü döneminin temel ön kabulleri Roma İmparatorluğu'na kadar uzanmaktadır. Bunlar Kilise Babaları tarafından formüle edilmiş, Karanlık Çağ boyunca aktarılmış ve şimdi yeni kurulan üniversitelerdeki profesörler tarafından Aristoteles'in kurtarılmış eserlerinin etkisi altında detaylandırılmış ve Skolastisizm olarak bilinen görkemli bir entelektüel yapıya dönüştürülmüştür. Bu Ortaçağ üniversite profesörleri - okul adamları - hakkında Lord Bacon uzun zaman önce bugün de geçerli olabilecek bir yargıda bulunmuştur. "Keskin ve güçlü zekâları, boş zamanlarının bolluğu ve okuma çeşitliliğinin azlığı, ama zekâlarının birkaç yazarın (özellikle de diktatörleri Aristoteles'in) hücrelerine kapatılmış olması, tıpkı kişiliklerinin manastırların ve kolejlerin hücrelerine kapatılmış olması gibi ve ne doğa ne de zaman hakkında çok az tarih bilmeleri [onlar], kitaplarında bulunan o zahmetli öğrenme ağlarını bize, büyük miktarda madde ve sonsuz zekâ çalkantısından çıkardılar."

Medeniyetimiz ve insan aklı, eleştirel ve eleştirel olmayan, şu anda bizim batı dünyamızda bulduğumuz, daha sonraki Orta Çağ uygarlığının ve düşüncesinin doğrudan ve kesintisiz bir sonucudur. Çok yavaş bir şekilde sadece kendine özgü özgür ve cesur bireysel düşünürler şu ya da bu ortaçağ inancından kaçmışlardır, ta ki günümüzde birkaç kişi Skolastik sistemin üzerinde yükseldiği tüm ön kabulleri pratik olarak reddedene kadar. Ancak Katolik ya da Protestan olsun, Hristiyan inananların büyük çoğunluğu, en azından dini ya da ahlaki yaptırımların söz konusu olduğu tüm konularda, Ortaçağ'ın varsayımlarına hala açıkça ya da dolaylı olarak bağlı kalmaktadır. Katolik ruhban sınıfı dışında "ortaçağ" teriminin genellikle aşağılama anlamında kullanıldığı doğrudur, ancak bu bizi ortaçağ varsayımlarının iyi ya da kötü hala yaygın olduğu gerçeğine kör etmemelidir. Konumuzla özellikle ilgili olan bu varsayımların en temel olanlarından birkaçına burada işaret edilebilir.

11. ORTAÇAĞ ENTELEKTÜEL MİRASIMIZ

[İçindekiler](#)

Yunanlıların ve Romalıların nesnelerin kökenine ilişkin, hepsi de belirsiz ve kuşkusuz varsayımsal olan çeşitli teorileri vardı. Ancak Hristiyanlar, Kutsal Kitap'taki esinlenmiş anlatıma güvenerek, teorilerini bizzat Tanrı tarafından kendilerine bahşedildiğine inandıkları bilgiler üzerine inşa etmişlerdir. Tüm insanlık tarihi anlayışları, Yunanlılar ve Romalılar arasında bulduğumuzdan çok daha temel ve kapsamlı bir doğaüstücülüğe dayanıyordu. Pagan filozoflar elbette tanrıları hesaba katıyorlardı, ama hiçbir zaman insanın dünyevi yaşamının tamamen ölümden sonra ne olacağına bağlı olduğunu varsaymadılar. Bu, teorik olarak ortaçağ Hristiyanının tek meşguliyetiydi. Buradaki yaşam, gelecekteki gerçek yaşam için kısa da olsa belirleyici bir ön hazırlıktı.

Ortaçağ Hristiyanı, pagan seleflerine göre esasen daha çok tanrılıydı; çünkü cennete ulaşmasına yardım eden ya da onu günah ve hata yollarına sürükleyen iyi ve kötü ruhlardan oluşan bir hiyerarşi tasavvur ediyordu. Mucizeler yaygındı ve Tanrı'ya ya da şeytana atfedilebilirdi; hem iyi hem de kötü ruhların doğrudan müdahalesi günlük eylemlerin ve güdülerin açıklanmasında göze çarpan bir rol oynuyordu[20].

Seçkin bir kilise tarihçisinin dediği gibi, Orta Çağ'ın Tanrısı keyfiliğin Tanrısıydı; ne kadar keyfiyse o kadar Tanrısaldı. Olayların düzenli akışına sık sık müdahalelerde bulunarak varlığını açıkça ortaya koyar, çocuklarına ilgisinin devam ettiği konusunda güvence verir ve Kötü Olan'ın entrikalarını boşa çıkarırdı. On sekizinci yüzyıla kadar hatırı sayılır sayıda düşünür bu Tanrı anlayışına karşı isyan etmemiş ve kendi yasalarına uyan bir düzen Tanrısına tapınmaya başlamıştır.

Ortaçağ düşünürlerinin hepsi Santayana'nın çarpıcı bir şekilde "Hıristiyan Destanı" olarak tanımladığı şeyi sorgusuz sualsiz kabul etmiştir. Bu, insanın nasıl ortaya çıktığına ve kökeni ve geçmişi göz önüne alındığında hayatını nasıl sürdürmesi gerektiğine dair genel tarihsel kavramları içeriyordu. Evren bir haftadan kısa bir süre içinde meydana gelmişti ve insan başlangıçta diğer her şeyle -güneş, ay ve yıldızlar, bitkiler ve hayvanlar- birlikte mükemmel bir durumda yaratılmıştı. Bir süre sonra ilk insan çifti günaha boyun eğdi, Tanrı'nın emirlerini çiğnedi ve onları yerleştirdiği güzel bahçeden kovuldu. Böylece günah dünyaya geldi ve suçlu çiftin çocukları daha ana rahmindeyken kirlenmiş ve kirletilmiş oldu.

Zamanla yeni yaratılan yeryüzünde kötülük öyle bir hal aldı ki, Tanrı insanlığı yok etmeye karar verdi, sadece Nuh'un ailesi Tufan'dan sonra yeryüzünü tekrar doldurmak için bağışlandı, ancak insanların daha önce sahip olduğu dil birliği kayboldu. Belirlenen zamanda, seçilmiş insanlar arasında birçok peygamberlik görünümünden önce, Tanrı Oğlunu yeryüzündeki insanların hayatını yaşaması ve ölüme boyun eğerek onların Kurtarıcısı olması için gönderdi. Bundan sonra, müjdenin yayılmasıyla birlikte, Tanrı'nın krallığı ile şeytanın krallığı arasındaki mücadele tarihin en büyük çatışması haline geldi. Bu mücadele, iyi ve kötünün nihai ayrımının gerçekleşeceği ve kötüler sonsuz azap içinde kıvrılmak üzere cehenneme gömülürken, kutsanmış olanların sonsuza dek Tanrı'yla birlikte yaşamak üzere göklere yükseleceği Son Yargı'da doruğa ulaşacaktı.

Hıristiyan Destanı'nda benimsenen insanın kökeni ve kaderi hakkındaki bu genel açıklama, kesinliği, ilahi gerçekliği ve dolayısıyla otoritesinin artan bilgi ışığında herhangi bir revizyona sunduğu engeller açısından dikkate değerdi. İnsanla ilgili temel gerçeklerin ilk ve son kez ortaya konduğu varsayılıyordu. Yunanlı düşünürlerin üzerine inşa edebilecekleri çok az otoriteleri vardı ve azımsanmayacak bir kısmı, tamamen sofistike bir zeka için böyle bir şeyin var olabileceğine inanmadıklarını açıkça itiraf etti. Ama ortaçağ

Felsefe ve bilim *tamamen otoriteye dayanıyordu*. Ortaçağ okulları şüpheciliğin zorlu yolundan, uzun araştırmalardan ve gerçek olguların incelenmesinden yüz çevirmiş ve vahyin kolay yolundan ve sorgulanmamış dogmaların detaylandırılmasından hakikati bulabileceklerine güvenle inanmışlardır.

Otoriteye duyulan bu güven temel bir ilkel özelliktir. Bunu yalnızca ortaçağdaki atalarımızdan değil, onlar gibi ve onlar aracılığıyla tarih öncesi insanların uzun nesillerinden miras aldık. Hepimizin yerleşik inançlara ve sabit kurumlara güvenme yönünde doğal bir eğilimi vardır. Bu, bize sorgulanmamış bir biçimde gelen her şeye kendiliğinden duyduğumuz güvenin bir ifadesidir. Çocukken otoriteye tabiyizdir ve mevcut görüşün kontrolünden kaçamayız. Fikirlerimizi ve görüşlerimizi bilinçsizce içinde yaşadığımız gruptan alırız. Hakkımızda gördüklerimiz, bize söylenenler ve okuduklarımız, şüphe uyandıracak çelişkiler olmadığı sürece olduğu gibi kabul edilmek zorundadır.

Muazzam derecede telkine yatkınız. Mekanizmamız sorgulamaya kıyasla inanmaya çok daha iyi adapte olmuştur. Hepimiz neredeyse her zaman inanırız. Çok azımız şüphe duyar, o da sadece ara sıra. Geçmiş üzerimizde neredeyse karşı konulmaz bir cazibe yaratır. Çocukken yaşlıları örnek almayı öğreniriz ve büyüdüğümüzde çağdaşlarımız arasında yaşlıların yetersizliğini acı bir şekilde fark etmemizin Musa, İshaya, Konfüçyüs ya da Aristoteles'e karşı şüphe uyandırmasına izin vermeyiz. Onların sözleri bize sorgulanmadan gelir; uzak olmaları yetkinliklerinin araştırılmasını imkansız kılar. Onların günümüzün peygamberlerinden daha üstün bilgi ve bilgelik kaynaklarına sahip olduklarını kolayca varsayınız.

Ortaçağ boyunca otoriteye ve geçmişin tiranlığı olarak adlandırabileceğimiz bu özel otorite biçimine duyulan saygı baskındı, ancak muhtemelen diğer toplumlarda ve çağlarda -eski Mısır'da, Çin'de ve Hindistan'da- olduğundan daha fazla değildi. Ortaçağ otoritesinin büyük kaynaklarından İncil ve Kilise Babaları, Roma ve Kilise hukuku,

ve Aristoteles'in ansiklopedik yazıları, günümüzde hiçbirini bizi eski pençesinde tutmaya devam etmiyor. Roma Katolikleri ve daha ortodoks Protestan mezhepleri arasında sözde sorgulanmasa da, İncil'e bile eskiden olduğu gibi parlamento tartışmalarında ya da sosyal ve ekonomik sorunların tartışılmasında nadiren başvurulmaktadır. Hala dini bir otoritedir, ancak artık seküler kararların temelini oluşturmamaktadır.

Modern bilimin bulguları ortaçağ otoritesinin kaynaklarını sarsmıştır, ancak mevcut uygulama ve inancın daha sinsi otoritesine güvenme alışkanlığımızı gevşetmek için henüz çok az şey yapmıştır. Hala kabul edilmiş dogmaların insanlığın güvenli sonuçlarını temsil ettiğini ve mevcut kurumların geçmişte yapılan ve tekrarlanması beyhude olmaktan da öte olan pek çok deneyin onaylanmış sonuçlarını temsil ettiğini varsayıyoruz. Ciddiyetle hatırlayanlardan biri, Yunan şehirlerinin demokrasi konusundaki itibarsız deneyimini bir uyarı olarak aktaracaktır; bir diğeri, "ahlakın" çöküşünün ve ailenin parçalanmasının Roma'nın çöküşünü nasıl müjdelediğini; bir başkası, Terör Saltanatı'nda örneklendiği gibi çete yönetiminin sürekli tehdidini. Ancak tarih öğrencisi için bu sözde örneklerin günümüz koşullarıyla çok az ilgisi vardır. Dahası, eski yanlış anlayışların nesilden nesile aktarılmasının kolaylığı ve herhangi bir şey hakkında daha yeni, daha net ve daha doğru bir fikir ortaya koymanın zorluğu karşısında şaşkına döner. Bacon bizi, kalabalığın ya da "kalabalığın hatırı için en bilgenin", gerçekte "önemli ve derin olandan ziyade popüler ve yüzeysel olana geçit vermeye hazır olduğu konusunda uyarır; çünkü gerçek şu ki, zaman bize hafif ve şişirilmiş olanı aşağıya taşıyan ve ağır ve katı olanı batıran ve boğan bir nehir ya da akıntı niteliğindedir".

Geçmişin bize hiçbir şey sağlamadığını kabul etmek çoğu zihin için çok acı vericidir. güvenilir, kalıcı davranış ve kamu politikası standartları ile. İşlerin genel olarak iyi gitmediğinin ima edilmesine içerliyor ve endişe verici ve şaşırtıcı gerçeklere sırtımızı dönmek için bahaneler buluyoruz.

Kapsamlı bir yeniden düzenlemeyi önlemek için gösterdiğimiz tüm çabalara rağmen kontrolden çıktığını belli belirsiz hissettiğimiz koşullar karşısında saygıdeğer korkular ve genel bir çekingenlikle doluyuz. İçgüdüsel olarak, Bay Keynes'in Versay Antlaşması konusunda kesinlikle yanılıyor olması gerektiğini; Bay Gibbs'in modern savaşın dehşetini sapkınca abartıyor olması gerektiğini; Bay Hobson'ın endüstriyel krize kesinlikle haksız bir kötümserlikle baktığını; "her zamanki gibi iş yapmanın" Bay Veblen'in gösterdiği o sosyal açıdan sapkın ve inanılmaz derecede uygunsuz şey olamayacağını; Bay Robin'in Lenin resminin ancak Bolşevizme karşı örtülü bir sempatiyle açıklanabileceğini göstermeye çalışıyoruz.

Yine de, geleneksel görüşün zor kazanılmış deneyimin oldukça açık ve güvenilir bir yansıması olduğunu varsaysak bile, günümüzde ve neslimizde geçmişte olduğundan daha az ağırlığa sahip olması gerekir. Çünkü insanlığı, içinde yaşadığımız koşulları temelden değiştiren ve bireyler, sınıflar ve uluslar arasındaki ilişkileri kökten değiştiren değişimler ele geçirmiştir. Dahası, bilginin genişlediğini ve derinleştiğini unutmamalıyız; öyle ki, herhangi birimiz kendi zamanımızın bilgisini gerçekten yakalayabilseydi, geçmişin otoritesine başvurma şeklindeki ortaçağ alışkanlığına kapılmak için çok az cazibesi olurdu.

Hristiyan Destanı, devamlılığı için ne entelektüel inandırıcılığına ne de geleneksel otoritesine güvenmek zorunda değildi. Ortaçağ boyunca, Hobbes'un işaret ettiği gibi, Roma İmparatorluğu'nun gerçek halefi olan büyük ve güçlü bir dini devlet, Ortaçağ Kilisesi gelişti; ve Kilise, kralların ve prenslerin "laik kolu" üzerindeki kontrolü de dahil olmak üzere tüm kaynaklarıyla, Hristiyan inançlarını sorgulamaya ve revizyona karşı savunmaya hazırды. Kilise'nin öğretilerinden şüphe duymak en büyük suçtu; Tanrı'nın kendisine karşı ihanet etmektir, buna kıyasla - ortaçağdaki sapkınlık uzmanlarına göre - cinayet küçük bir suçtu.

Bununla birlikte, hoşgörüsüzlük konusundaki mevcut eğilimimizi yalnızca Orta Çağ'dan miras almadık. Hayvanlar, çocuklar ve vahşiler olarak safça ve sorgusuz sualsiz hoşgörüsüzüz. Alışlagelmiş olandan her türlü sapma şüpheli ve iğrençtir. Sapkınlık gibi görünür ve kolayca kötü niyetleri akla getirir. Gerçekten de hoşgörüsüzlük o kadar doğal ve kendiliğindendir ki, konuşma ve yazma özgürlüğü meselesi on yedinci yüzyıldan önce neredeyse hiç gerçek bir mesele haline gelmemiştir. Yunan düşünürlerinden bazılarının yeni fikirleri nedeniyle sürgün edildiğini, hatta idam edildiğini gördük. Romalı yetkililer ve halk, ilk Hristiyanları, görüşlerinin özünden çok, püriten oldukları, tanrılara rutin saygıyı reddettikleri ve Devletin çöküşü kehanetinde bulundukları için rahatsız etti.

Ancak Hristiyanlığın sağlam bir şekilde yerleşmesiyle birlikte, Roma imparatorları tarafından ortodoks Hristiyan inancını iyi vatandaşlık testi haline getiren fermanlar çıkarılmaya başlandı. Üçlü Birlik'in üç üyesinin ilişkisi konusunda imparator ve dini danışmanlarıyla aynı fikirde olmayanlar kovuşturmaya tabi tutuluyordu. Sapkın kitaplar yakıldı, sapkınların evleri yıkıldı. Dolayısıyla, Ortaçağ'ın organize dini hoşgörüsüzlüğü, diğer pek çok şey gibi, sonraki Roma İmparatorluğu'nun bir mirasıydı ve hem Theodosian hem de Justinian Kanunlarında usulüne uygun olarak onaylanmıştı. Ancak on üçüncü yüzyılda başlayan Engizisyon ile birlikte Ortaçağ'ın hoşgörüsüzlüğü en mükemmel örgütlenmesine ulaşmıştır.

Sapkınlık, ne pahasına olursa olsun kontrol edilmesi gereken bulaşıcı bir hastalık olarak görülüyordu. Kafirin genellikle göze çarpan bir şekilde suçsuz bir yaşam sürmesi, çetin biri olması, yemin etmemesi, oruç tutarak zayıflaması ve arkadaşlarının boş eğlencelerine katılmayı reddetmesi önemli değildi. Gerçekten de aşırı ciddiydi ve dinine çok bağlıydı. Bu saldırgan ışık meleği görüntüsü şeytanın kamuflajı olarak açıklandı. Hiç kimse bu sapkın kişinin gerçekte ne düşündüğünü ya da farklı inançlarının esasını öğrenmeye çalışmadı. Tanrı anlayışını biraz alışılmadık terimlerle ifade etmekte ısrar ettiği için, sapkın genellikle bir şeytan olarak damgalandı.

Ateist, tıpkı bugün Sosyalist'in sık sık tüm hükümetlere karşı olmakla suçlanması gibi, oysa ona karşı gerçek itiraz çok fazla hükümete inanmasıdır. Şüpheli bir kafiri Albigensian, Waldensian ya da başka bir sapkın mezhebin üyesi olarak sınıflandırmak yeterliydi. Açıklamaya ya da haklı çıkarmaya çalışmasının bir faydası yoktu; ayrılmış olması yeterliydi.

Ortaçağ'daki dini hoşgörüsüzlüğün çeşitli açıklamaları olmuştur. Örneğin Lecky, bunun özel kurtuluş teorisinden kaynaklandığını düşünmüştür; cennete gitmenin tek bir yolu olduğuna göre, ruhlarını ebedi azaptan kurtarmak için herkesin bunu benimsemeye mecbur olması gerekir. Ancak ortaçağ yazılarında lanetlenmişler için çok az üzüntü duyulduğu görülür. Halkın geneli, Tanrı'ya ve Kutsal Kilise'ye isyan eden biri için cehennemin çok da kötü olmadığını düşünüyordu. Hayır, sapkınlara zulmediliyordu çünkü sapkınlık, zamanın anlayışına göre, korkunç ve akıl almaz derecede kötü bir şeydi ve inançları o günün çıkarlarını tehdit ediyordu.

Şimdi Lecky'den daha net bir şekilde anlıyoruz ki, Kilise Orta Çağ'da kendi yasaları, mahkemeleri, hapishaneleri ve herkesin tabi olduğu düzenli vergileriyle gerçekten bir devlettir. Bir devletin tüm çıkarlarına, tüm hassasiyetlerine ve daha fazlasına sahipti. Kâfir bir hain ve bir asiydi. Papa ve piskoposlar olmadan da idare edebileceğini, Ortodoks rahiplerin hizmetlerinden kurtulabileceğini ve onların zorlamalarından kaçabileceğini düşünüyordu. O, yerleşik otoritenin altını oyan, zamanının "anarşisti", "Kızıl "ıydı ve tüm sağduyulu yurttaşların onayıyla ona buna göre davranıldı. Ortaçağ vatandaşı, Kilise'nin hakim otorite olmadığı bir Devlet'i, bizim mevcut siyasi Devlet'in yerini başka bir örgütlenme biçiminin almış olabileceği bir toplumu tasavvur edebildiğimizden daha fazla tasavvur edemezdi.

Yine de akıl almaz olan gerçekleşmiştir. Laik otorite neredeyse tüm konularda eski kilise rejiminin yerini almıştır. Eskiden

Orta Çağ'ın en yüce meselesi olan din sapkınları ile ortodokslar arasındaki ayrım, şu anda kamusal meselelerin en küçüğüdür.

O halde, Nantes Fermanı'nın iptali ile doruğa ulaşan eski dini zulümlerin, yargılamaların, işkencelerin, hapislerin, yakmaların ve katliamların sonucunun ne olduğunu sorabiliriz? Her ikisi de uzun süre sorgulanmayan Engizisyon ve sansür neyi başardı? Gerçeği savunmayı mı yoksa toplumu "korumayı" mı başardılar? Her halükarda, uygunluk tesis edilmedi. Kutsal Roma Kilisesi de tekeli koruyamadı, her ne kadar hayatta kalmış, arınmış ve birçok eski suiistimalden kurtulmuş olsa da. Batı Avrupa'nın çoğu ülkesinde ve kendi topraklarımızda artık herkes istediği gibi inanabilir, kendisine hitap eden dini görüşleri öğretebilir ve sempatilerini paylaşan diğerleriyle bir araya gelebilir. "Ateizm" hala pek çok kişi için şok edici bir suçlama olsa da, ateist artık bir kanun kaçağı değildir. *Kısacası, dini dogmanın kamuyu ilgilendiren konularda ihmal edilebileceği ve özel zevk ve tercih meselesine indirgenebileceği kanıtlanmıştır.*

Bu inanılmaz bir devrimdir. Ancak Engizisyon'un kuruluşundan bu yana geçen süreden çok daha kısa bir süre içinde, toplumsal ve ekonomik ilişkilerin temelden yeniden düzenlenmesini düşünenleri zorla ortadan kaldırmaya yönelik mevcut girişimin, Engizisyon'un Ortaçağ Kilisesi'nin tekeli koruma çabası kadar yersiz ve umutsuz görüneceğinden şüphelenmek için pek çok nedenimiz var.

Yeni fikirlerle başa çıkmanın yanlış yolları konusunda geçmişten çok şey öğrenebiliriz. Henüz elimizde, gerçekleşmesi kaçınılmaz olan değişiklikleri karşılamak için sadece eski moda ve oldukça pahalı yöntemler var. Baskının zaman zaman geçici bir başarı sağladığı doğrudur, ancak esas olarak başarısız olmuş ve sadece acı ve karışıklık üretmiştir. Amacımızın her şeyi olduğu gibi tutmak mı yoksa mevcut düzendeki suiistimalleri ve adaletsizliği düzeltmek üzere tasarlanmış yeniden düzenlemeler getirmek mi olduğuna bağlı olacaktır. Başka bir deyişle, hakikatin nihai olarak tesis edildiğine ve sadece onu savunmamız gerektiğine mi inanıyoruz, yoksa hakikatin hala

yapıyor muyuz? Genel olarak ilerleme olarak adlandırılan şeye inanıyor muyuz, yoksa bunun yalnızca geçmişe ait olduğunu mu düşünüyoruz? Genel olarak varmış mıyız, yoksa sadece yolda mıyız ya da belki de yeni mi başlıyoruz?

Orta Çağ'da, hatta Yunanlılar ve Romalılar zamanında bile, kelimenin günümüzde kullanıldığı şekliyle bir ilerleme anlayışı ya çok az vardı ya da hiç yoktu. Kuşkusuz ayrıntılarda gelişme olabilirdi. İnsanlar daha bilge ve daha iyi ya da daha cahil ve sapkın olabilirdi. Ancak genel olarak sosyal, ekonomik ve dini düzenin oldukça standart olduğu varsayılıyordu.

Bu durum özellikle Orta Çağ'da geçerliydi. Bu yüzyıllar boyunca insanların tek amacı cenneti garantilemek ve cehennemden kaçmaktı. Hayat, insanların içine atıldığı öfkeli bir nehirdi. Şeytanlar onları aşağı çekmek için her taraftaydı. Tek amaç, Tanrı'nın yardımıyla göksel kıyıya ulaşmak olabilirdi. Ortak bir çabayla nehrin yönünün değiştirilmesi ve en sivri kayalarının ortadan kaldırılmasıyla nehrin daha az tehlikeli hale getirilip getirilemeyeceğini düşünecek zaman yoktu. Hiç kimse insan çabalarının, ilerleyen bilginin ışığında akıllı reformlarla insanlığın kaderini giderek daha iyi hale getirmeye yönlendirilmesi gerektiğini düşünmüyordu.

Dünya, mümkün olan en iyi koşullarda kaçılacak bir yerdi. Günümüzde Ortaçağ'dan kalma bu durağan toplum fikri ancak isteksizce kabul görüyor ve kaçınılmaz yaşamsal değişim fikri henüz özümsemiş olmaktan çok uzak. Bunu dudaklarımızla itiraf ediyoruz ama kalplerimizde buna direniyoruz. Henüz sadece bir sınıf temel yenilikçiye, doğa bilimlerine ve uygulamalarına adanmış olanlara saygı duymayı öğrendik. Sosyal yenilikçiler hala genel olarak şüpheli.

Ortaçağ teologlarına göre insan doğası gereği aşağılıktı. Hristiyan Destanı'na göre, doğuştan ilk ebeveynlerinin ilk günahıyla kirlenmiş olduğunu ve bunu yapabilecek kadar akıllı hale gelir gelmez kendi yeni suçlarıyla skorunu karartmaya başladığını gördük. Kilise tarafından ilk kirliliğin temizlenmesi ve sonraki günahların affedilmesi için ayrıntılı bir mekanizma sağlanmıştı. Aslında, bu görünüşte onun ana işiydi.

Yine de şunu sorabiliriz: İnsan doğası gereği kötü müdür? Ve bu soruyu yanıtlarken ya onun kötü eğilimlerini engellemek için uygun araçlar geliştiririz ya da onda umut vaat eden bir şeyler görürsek, özgürlüğü için çalışır ve bundan yararlanarak kendisini ve başkalarını mutlu etmesini sağlarız. Bildiğim kadarıyla, Montaigne'in arkadaşı Charron, insanın hayvani doğası için ilk iyi sözleri söyleyenlerden biriydi ve yüz yıl sonra sevimli Shaftesbury, türdeki bazı dürüst centilmenlik özelliklerine işaret etti. Modern biyoloji ve antropoloji öğrencisi için insan ne iyi ne de kötüdür. Artık "kötülüğün gizemi" diye bir şey yoktur. Ancak, mistisizmle yüklü ve her düşünceli insan tarafından dikkatle incelenmeyi hak eden bir terim olan ortaçağ *günah* kavramı hala kafamızı karıştırmaktadır.

İnsanın dürtüleri arasında, Ortaçağ'ın günah düşüncesinde ve manastır yaşamının düzenlenmesinde en büyük rolü oynayan cinsel dürtülerdi. Ortaçağ'ın kadın ve erkek ilişkileri konusundaki ön kabulleri günümüze kadar taşınmıştır. Geçmişten miras aldığımız pek çok fikirle karşılaştırıldığında, bunlar nispeten yeni bir kökene sahiptir. Yunanlılar ve Romalılar genel olarak cinsiyete bakışlarında ilkel ve eleştirel olmayan bir tutum içindeydiler. Her ne kadar Atina'da kadın haklarından bahsedilse de, filozofların cinsiyet üzerine spekülasyon yaptıkları görülmemektedir. Bu hareket Aristophanes tarafından hicvedilmiş ve daha sonra Platon, *Cumhuriyet'te* aile ve genel olarak kadının konumuna ilişkin mevcut kavramları sorgulamaya istekli olduğunu göstermiştir.

Ancak klasik yazarlarda bizim cinsel "saflık" fikirlerimizin çok az izi vardır. Stoacı filozoflar ve diğer düşünceli yaşlılar için cinsel düşkünlük düşük düzeyde bir zevk olarak görülüyordu ve iç huzuru için dikkatle kontrol edilmesi en iyisiydi. Ancak Hristiyanlığın gelişiyile birlikte, bugün hala çoğu insanın bilinçli ya da bilinçsiz olarak benimsediği, özünde yeni bir tutum gelişmiştir.

Kartaca ve Roma'da retorik öğretmeni olarak özgür bir yaşam sürmüş olan Aziz Augustine, ilerleyen yaşlarında

Cinsel arzunun insanın düşmanları arasında en şeytani olanı ve alçalmasının başlıca belirtisi olduğunu gençlik ayartmalarının üstesinden gelmişti. Âdem ve Havva'nın hâlâ cennette yaşadığı, insanın mükemmel mülkünde böylesine asi bir dürtüyü hayal bile edemiyordu. Ancak insanın düşüşüyle birlikte cinsel arzu, insanın alçalmasının işareti ve mührü olarak ortaya çıkmıştır. Bu teori Augustine'in *Tanrı'nın Şehri adlı eserinde* dokunaklı bir şekilde ortaya konmuştur. Burada keşişler için bir felsefe sunmuştur ve şüphesiz on dördüncü kitabı, kaçmak için dünyadan kaçtıkları günahlardan biri üzerine biraz da hüznle düşünmeyi alışkanlık haline getirmiş olanlar tarafından iyi okunmuştur.

Augustinus'un zamanında Hristiyan manastırcılığı Batı Avrupa'da yayılıyordu ve keşişlik yeminleri arasında "iffet" de vardı. Tüm rahip sınıfını bekâr bir yaşamı benimsemeye zorlamak için uzun bir mücadele verildi ve sonunda Kilise'nin tekrarlanan kararları bunu başarabildi. Evlilik dindar olmayanlar için uygundu ama hem manastır hem de laik ruhban sınıfı dünyevi aşkın tüm düşüncelerini kovacak üstün bir kutsallık arzuluyordu. Böylece son derece doğal olmayan bir yaşam, çok çeşitli mizaçlara sahip erkekler ve kadınlar tarafından ve genellikle küçük bir başarıyla kabul edildi.

Augustine'in teorilerinin ve insanın en şiddetli dürtülerinden birini engelleme çabalarının sonucu, cinselliğe daha önce hiç sahip olmadığı bilinçli bir önem kazandırmak oldu. Şeytan kapıdan kovuldu ama tüm pencerelerden içeri girdi. Zamanla Protestan mezhepleri manastırları kaldırdı ve daha sonra Katolik ülkeler de onları örnek aldı. Protestan din adamlarının evlenmesine izin verildi ve eski çilecilik gözle görülür bir şekilde azaldı. Ancak bu durum cinsiyete karşı tüm tutumumuzu belirlemede çok etkili olmuştur ve kadın ve erkeğin mahrem ilişkileriyle ilgili olanlar kadar dürüstçe tartışılması ya da eleştirel ve açık fikirli bir şekilde ele alınması zor olan başka bir soru sınıfı yoktur.

Bununla birlikte, Ortaçağ edebiyatına aşına olan hiç kimse, yazarlarını tutuculukla suçlama eğiliminde olmayacaktır. Bununla birlikte, özellikle İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde hakim olan modern tutuculuk - bizim alingan ve

Cinselliğin gerçeklerini ve sorunlarını tanıma ve bunlarla açık bir şekilde ilgilenme konusundaki utanç verici isteksizlik, açıkça cinsel dürtüyü şeytani kökenli ve insanın alçalmasının bir işareti olarak gören ortaçağ tutumunun bir sonucudur. Modern psikologlar tutuculuğun her zaman istisnai bir saflığın göstergesi olmadığını, aksine bunun tam tersi olduğunu göstermiştir. Genellikle bastırılmış cinsel ilgi ve cinsel kaygıların üzerine örtülen bir kılıftır. Genç neslin daha iyi eğitilmiş olanları arasında giderek azalıyor gibi görünmektedir. Biyoloji ve özellikle de embriyoloji çalışmaları "safsızlık kompleksini" parçalamanın kolay ve basit bir yoludur. Cehalet ve bastırılmış merak anlamında "saflık" son derece tehlikeli bir ruh halidir. Tutuculuk ve savunmacı ikiyüzlülükle ittifak halindeki bu saflık, kurumlarımızın ve alışkanlıklarımızın dürüstçe tartışılmasını ya da temelden yeniden düzenlenmesini son derece zorlaştırır.

Ortaçağ düşüncesi ile günümüzün daha eleştirel düşüncesi arasındaki en büyük zıtlıklardan biri, insanın kozmosla olan ilişkisine dair genel anlayışta yatmaktadır. Ortaçağ filozofuna göre, zamanın en aptal serfine göre olduğu gibi, dünya insan için yaratılmıştı. Tüm göksel cisimler merkez olarak insanın meskeninin etrafında dönüyordu. Tüm yaratıklar insana yardım etmek ya da onu denemek için yaratılmıştı. Tanrı ve şeytan onun kaderiyle meşguldü, çünkü Tanrı onu kendi yüceliği için kendi suretinde yaratmamış mıydı ve şeytan da kendi cehennem krallığını doldurmaya niyetli değil miydi? Şiirsel bir zihne sahip olanlar için doğanın işleyişini insanın eğitimi için semboller olarak düşünmek kolaydı. Aslanın ya da kartalın alışkanlıkları ahlaki dersler veriyor ya da ilahi kurtuluş planını gösteriyordu. Yazılı sözlere bile, söylüyor gibi göründükleri için değil, insanın kötülüğe karşı mücadelesini tasvir eden ve onu yolunda neşelendiren gizli alegoriler için değer verilmeliydi.

Bu, her zaman cazip bir anlayış olmuştur. İnsanın ilkel ve müzmin eğilimlerine karşılık gelir ve alçakgönüllülük kisvesi altında kendimizi önemseme açlığımızı tatmin eder. Ortaçağ düşünürü, mantıksal analiz gücünü ne kadar özgürce kullanabilirse kullansın

Hristiyan Destanı'nı rasyonalize ederken, onun genel antroposentrik ve mistik dünya görüşünü sorgulamaya asla izin vermemiştir. Felsefi mistik uysal bir çocuk rolünü üstlenir. Tüm yaşamsal hakikatin kendi keşif gücünü aştığını hisseder. Sonsuz ve Ebedi Aklın, eski peygamberler aracılığıyla ya da İlahi Zekâ ile vecd halinde bir araya geldiği anlarda onu kendisine ifşa etmesini bekler. Mistik için daha derin ihtiyaçlarımızla ilgili olan her şey mantığı aşar ve analize meydan okur. Ona göre insan akli, yaşamın kaba kaygılarına en iyi ihtimalle titrek ve belirsiz bir ışık tutabilen, ama yalnızca Tanrı'nın gizli gerçeğini çevreleyen karanlığı yoğunlaştırmaya yarayan zayıf bir fenerdir.

Modern bilimin gelişebilmesi için, Orta Çağ'dakilerin yerine tamamen yeni ve karşıt bir dizi temel inancın ikame edilmesi gerektiği açıktır. İnsan başka bir tür kendini beğenmişlik ve yeni ve daha derin bir alçakgönüllülük geliştirmek zorundaydı. Kendisiyle ilgili şeyleri dikkatle inceleyerek önemli gerçekleri keşfetme kapasitesine inanmaya başlamıştı ve öte yandan dünyanın kendisi için yaratılmadığını, insanlığın evrende tuhaf bir olay ve kariyerinin kozmik tarihte yeni bir bölüm olduğunu kabul etmek zorundaydı. Olayların mümkün olan en basit ve en kapsamlı açıklamasına yönelik bir zevk edinmek zorundaydı. Tüm ruh hali değişmeli ve onu her şeyi mümkün olduğunca sıradanlığa indirgemeye itmeliydi.

Bu yeni görüş kaçınılmaz olarak mistik eğilimli kişiler tarafından şiddetle saldırıya uğradı. Onu yanlış anladılar ve taraftarlarını azarladılar ve onları insanın hayattaki en değerli şeylerini çalmakla suçladılar. Bunlar da öfkeye kapıldılar ve karşıtlarını domuz kafalı gericiler olarak suçladılar.

Ancak her şeye rağmen mistisizmin altında yatan duygularla bir şekilde yüzleşmeliyiz. Bu duygular bizim için çok değerlidir ve bilimsel bilgi asla bu duyguların yerini tutamayacaktır. Kimsenin gizem kaynaklarının tükeneyeğinden korkmasına gerek yoktur; ancak bu büyük ölçüde bizim zevkimize bağlıdır

Gizem içinde; bunun kesinlikle arıtılması gerekir. Mistiğin tutumunda sözde rasyonalisti rahatsız eden şey, gizemlerin olmadığı yerde gizemler görme ve kaçmamızın mümkün olmadığı gizemleri görememe eğilimidir. Kişi mistik olmadığını beyan ederken ne her şeyi açıklayabildiğini iddia eder ne de her şeyin bilimsel terimlerle açıklanabilir olduğunu savunur.

Gerçekten de, düşünceli hiç kimse herhangi bir şeyi tam olarak açıklayabildiği için övünmeyecektir. Temel gizemi bulmak için deneyimlerimizin yüzeyini kazımamız yeterlidir. Gerçekten de, soyu tükenmiş bir primat ırkının torunları olarak, hala birikimin ilk aşamalarında olan bir zihinle, herhangi bir noktada nihai gerçeğe ulaşma yolunda nasıl olabiliriz? Bununla birlikte, kurgusal gizemler ile bizi her yandan kuşatan kaçınılmaz gizemler arasında mümkün olduğunca keskin bir ayırım yapılması gerektiği haklı olarak ileri sürülebilir. Sütün nasıl ekşidiği eskiden gerçek bir gizemdi, şimdi bakterilerin keşfinden bu yana kısmen çözüldü; cadının bacadan nasıl uçtuğu artık kendimizi rahatsız etmemize gerek olmayan gereksiz bir gizemdi. "Canlı" bir kablo bir zamanlar sihirli akla getirirdi; şimdi ise en azından kısmen elektron doktrini ile açıklanıyor.

Gizemlerin sayısını azaltmak bilimsel düşüncenin açıklanmış amacıdır ve başarısı harikadır, ancak henüz hiçbir şekilde mükemmel işini yapmamıştır. İnsana ve onun kendisine ve başkalarına karşı görevlerine ilişkin görüşlerimizde Ortaçağ mistisizminden çok fazla şey taşıdık.

Şimdi doğa bilimleri öğrencilerinin ortaçağ filozoflarının standartlarından ve sınırlamalarından koparak kendi yeni standartlarını oluştururken benimsedikleri yöntemi hatırlamalıyız. Böylece insan ilişkilerinde şu anda ortasında bulunduğumuz devrimin yolunu hazırladılar. Onların düşünce tarzı henüz toplumsal sorunların çözümünde kayda değer bir ölçekte uygulanmamıştır. Bilimsel zihin yapısını anlamayı ve takdir etmeyi öğrenerek

Olağanüstü zorluklara karşı kazanılan tarihi zafer, insanın kendisini incelemeye yönelik benzer bir tutumu geliştirmeye ve yaygınlaştırmaya teşvik edilebilir.

Dipnot

[20] Henry döneminde Citeaux'ya yaptığı dindar bir ziyaretten dönen Aziz Ethelred, Manş Denizi'ne ulaştığında büyük bir fırtınayla karşılaşır. Kendi kendine bu kadar gecikmek için ne yaptığını sordu ve birden Aziz Cuthbert üzerine bir şiir yazma sözünü *yerine getiremediğini* düşündü. Bunu tamamladığında, "harika bir şekilde, deniz öfkelenmeyi bıraktı ve sakinleşti".-Surtees *Society Publications*, i, s. 177.

* * * * *

VI

Narrabo igitur primo opera artis et naturae miranda.... ut videatur quod omnis magica potestas sit inferior his operibus et indigna. -ROGER BACON.

Ne çürütme zaferleriyle.... ne antiklik savunmalarıyla.... ne otorite varsayımıyla.... hatta ne de bilinmezlik perdesiyle bu buluşlarıma herhangi bir heybet kazandırmaya çalışmıyorum. İnsanların yargılarını zorlamaya ya da tuzağa düşürmeye çalışmadım, çalışmıyorum da; ama onları şeylerin kendilerine ve uyumlarına yönlendiriyorum ki, neye sahip olduklarını, neye itiraz edebileceklerini, ortak stoğa ne ekleyebileceklerini ve katkıda bulunabileceklerini kendileri görsünler.-FRANCIS BACON (*Büyük Öğreti'ye Önsöz*).

12. BİLİMSEL DEVRİM

İçindekiler

On yedinci yüzyılın başında, bazıları tarafından Shakespeare'in oyunlarını yazdığından şüphelenilecek kadar deha sahibi bir edebiyat adamı, seçkin edebi yeteneğini doğa bilimlerinin desteklenmesi ve yüceltilmesine yöneltti. Lord Bacon, modern zihnin oluşumunda çok yeni ve çok önemli bir rol oynayan bilimsel ve eleştirel düşünce alışkanlığının baş habercisiydi. Henüz yirmi iki yaşındayken *Temporis Partus Maximus* (*Gelmiş Geçmiş En Büyük Şey*) adını vermeyi planladığı bir eserin taslağını çizmeye başlamıştı bile. Ortaçağ metafiziğine gömülmüş ve doğa olaylarına kayıtsız insan zihninin şimdiye kadar neden güdük ve etkisiz bir şey olduğunu ve hayal bile edilemeyecek bir güç ve canlılık kazanması için nasıl beslenip yönlendirilebileceğini keşfettiğini düşünüyordu.

Ve yeni bir müjdeyi duyurmak için edebi yeteneklerle Francis Bacon'dan daha donanımlı bir adam hiç olmamıştır. Yıllarını, öğrenmeyi geçmişin "itibarsızlıklarından ve utançlarından" kurtarmak için etkili ve ustaca yollar tasarlamaya ve insanı zevk ve yararı için doğanın alemlerini keşfetmeye teşvik etmeye harcadı. Sıradan şeylerin incelenmesiyle elde edilecek yeni bilginin yüceliklerini ve bu bilginin insanın mülkünü rahatlatmak için kullanılabileceği karlı kullanımları anlatmaktan asla bıkmadı. Ortaçağ okullarını, incelikleriyle dikkat çeken ama özü ve ruhu olmayan sonsuz örümcek ağları ördükleri için suçladı. Bilginleri hücrelerinden çıkmaya, Tanrı'nın yarattıklarını incelemeye ve keşfettiklerinin üzerine yeni ve gerçek bir felsefe inşa etmeye çağırdı.

Kendi zamanında bile doğa olayları öğrencileri Bacon'ın genel programını çarpıcı etkilerle uygulamaya başlamışlardı. İnsanları "kendi akılları ve kibirleri içinde bir aşağı bir yukarı yuvarlanmayı" bırakmaya ve Tanrı'nın eserlerinin hacmini hecelelemeye ve böylece yavaş yavaş okumayı öğrenmeye çağırıyordu,

Galileo okumaya çoktan başlamıştı ve Aristoteles fiziğinin gerçeklere ters düştüğünü; bir kez harekete geçen bir cismin durdurulmadığı ya da saptırılmadığı sürece sonsuza kadar düz bir çizgide hareket etmeye devam edeceğini keşfetmişti. Yeni icat ettiğı teleskopla gökyüzünü incelerken güneş lekelerini gördü ve güneşin kendi eksenini etrafındaki dönüşünü, Venüs'ün evrelerini ve Jüpiter'in uydularını not etti. Bu keşifler, Kopernik'in uzun zaman önce ileri sürdüğü fikirleri doğruluyor gibiydi: Dünya evrenin merkezi değildi ve gökler de mükemmel ve değışmez değildi. Bu konuları halkın dilinde tartışmaya cesaret etti ve herkesin bildiğı gibi Engizisyon tarafından mahkum edildi.

Doğal olaylarla bu şekilde meşgul olmak ve eski, yerleşik teorileri, yaygın gerçeklerin araştırılmasıyla doğrulanana kadar kabul etmeyi reddetmek çok yeni bir şeydi. Entelektüel mirasımıza taze ve önemli bir unsur kattı. Ortaçağ'ın mistisizmini, doğaüstücülüğünü ve hoşgörüsüzlüğünü, eski kitaplara olan güvenlerini ve Hristiyan seyyahın eğitimi için bir tür alegori olması dışında günlük gerçeklere olan ilgisizliklerini hatırladık. Ortaçağ üniversitelerinde profesörler ya da "okul adamları" kendilerini Hristiyan doktrininin ayrıntılı bir şekilde formüle edilmesine ve Aristoteles'in eserlerinin yorumlanmasına adanmışlardır. Bu dönem, Yunan metafiziğinin yeniden canlandırıldığı ve hakim dini ön kabullere uyarlandığı bir dönemdi. Bu kısıtlı dünyaya Bacon, Galileo, Descartes ve diğerkleri, gündelik şeyler hakkında araştırmayı ve dürüst, eleştirel düşünmeyi teşvik etmek için yeni bir istek getirdiler.

Modern doğa biliminin bu kurucuları her şeye yeniden başlamaları gerektiğini fark ettiler. Bu cesur bir kararlılıktı, ancak geçmişin ayak bağlarından kurtulmayı bekleyen günümüz insanlığının öğrencisinin göstermesi gerektiğı kadar cesur değildi. Bacon, eski günlerin olgun bilginin değil, genç insan cehaletinin günleri olduğuna işaret etti. "Bu zamanlar, dünyanın kadim olduğu kadim zamanlardır, bizim kadim saydığımız zamanlar değil, *ordine retrogrado*, kendimizden geriye doğru bir hesaplamayla." *Yeni* kitabında

Atlantis'te, kaynaklarını sistematik bilimsel araştırmalara yoğunlaştıran ve yeni keşifleri insanlığın kaderini iyileştirmek üzere uygulamak isteyen ideal bir Devlet tasvir eder.

Bacon yaşlı bir adamken genç bir adam olan Descartes, eğer gerçeği aramak istiyorsak, hayatımızda en az bir kez *her şeyi* sorgulamamız gerektiği konusunda ısrar etti. Modern bilimin gelişimindeki tüm bu liderler için bilgeliğin başlangıcı inanç değil şüpheydi. Yunanlıların keşfetmiş olduğu varsayılan şeylerden şüphe duydular -ve haklı olarak-; tüm eski kitaplardan ve tüm üniversite profesörlerinin ders notlarından şüphe duydular. Kutsal Kitap'tan şüphe etmeye cesaret edemediler ama çeşitli yollarla ondan kaçtılar. Belirli koşullar altında tam olarak ne olduğunu bulmak için çalışmaya koyuldular. Bireysel olarak deneyler yaptılar ve keşiflerini ortaya çıkmaya başlayan bilim akademilerine bildirdiler.

Bu organların müzakerelerini takip ederken, önceki yüzyıllarda öğrenilenlerin, tüm heybetli iddialarına rağmen, sıradan şeyler hakkında verimli bir bilgiye ne kadar az katkıda bulunduğunu gözlemlemek acıklıdır. Bugün bir çocuğun kitabında bulunabilecek en temel gerçekleri ortaya koymak için bir asırlık sıkı bir çalışma gerekmiştir. Su ve havanın nasıl hareket ettiği, zamanın, sıcaklığın ve atmosferik basıncın nasıl ölçüleceği keşfedilmeliydi. Mikroskop organik dokuların karmaşıklığını, belirsiz bir şekilde infusoria olarak adlandırılan küçük yaratıkların varlığını ve kanın garip sakinleri olan alyuvar ve akyuvarları ortaya çıkardı. Teleskop, kozmosun insanın ve üzerinde yaşadığı küçük kürenin etrafında döndüğü şeklindeki gurur verici varsayıma son verdi.

Kolayca keşfedilemeyecek nedenlerle ilk kez on üçüncü yüzyılda kendini göstermeye başlayan, Yunan'a özgü olmayan, pratik bir icat eğilimi olmasaydı, bu ilerleme mümkün olmazdı. Yeni düşünürler bakanlık koltuğundan inip sabırla merceklerle, tüplerle, makaralarla ve tekerleklerle uğraştılar ve böylece kendilerini

İnsanın aklına ve anlayışına hayranlık. Araştırmanın kendisi ilerledikçe araştırma mekanizmasını da tasarlamak zorunda kaldılar.

Dahası, kendilerini geleneksel olarak asil ve yüksek spekülasyon konularıyla sınırlamadılar. Metafizik incelikler yerine kendilerini solucanlara ve hendek sularına yönelttiler. Bacon'la aynı fikirdeydiler: adi ve hatta pis şeyler bile incelenmeyi hak ediyordu. Tüm bunlar doğal olarak üniversite profesörleri tarafından küçümsendi ve sonuç olarak üniversiteler on dokuzuncu yüzyıla kadar doğa bilimlerinin ilerlemesinde çok az rol oynadı ya da hiç rol oynamadı.

İnsanlığın ahlaki liderleri de yeni eğilimlere karşı çıkma konusunda entelektüellerin gerisinde değildi. Din adamları büyücülüğe olan iğrenç inancı sürdürmek için ellerinden geleni yaptılar ama deneysel bilime kendi öğrenim planlarında yer bulamadılar ve bunun her şeyin Yarattıcısı'na hakaret olduğuna karar verdiler. Ancak onların muhalefeti, ciddi bir şekilde kontrol edilemeyecek kadar güçlü olan yeni bilimsel dürtüyü engellemekten başka bir işe yaramadı.

İnsan düşüncesinin bir bölümünde -doğal süreçlerin araştırılmasında- on yedinci yüzyılın başından bu yana muazzam bir ilerleme kaydedilmiş olup, bu ilerlemenin devam edeceği ve şaşırtıcı olacağı konusunda her türlü umut mevcuttur. Doğa bilimleri öğrencileri tarafından kullanılan yeni yöntemler, nesnelerin maddi yapısı ve işleyişi ile dünyanın ve tüm sakinlerinin aşamalı olarak nasıl meydana geldiği konusunda muazzam bir bilgi yığınının birikmesine neden olmuştur. Atomların ve moleküllerin doğası ve işleyişi açıklığa kavuşturulmakta ve bunların ısı, ışık ve elektrikle olan ilişkileri ortaya konmaktadır. Dağları ve vadileri, denizleri ve ovaları meydana getiren yavaş süreçler açığa çıkarılmıştır. Temel hücrenin yapısı güçlü mercekler altında incelenebilmekte; bölünmeleri, birleşmeleri, farklılaşmaları ve çoğalarak bitki ve hayvanların inanılmaz derecede karmaşık maddelerine dönüşmeleri izlenebilmektedir.

Kısacası, insan, tarihinde ilk kez, içinde yaşadığı dünya hakkında gerçekten net ve doğru bir fikre sahip olabilecek bir konumdadır

ve kendisini çevreleyen ve anlaşmaya varmak zorunda olduğu canlı yaratıklar hakkında. Bu taze bilginin, işlerini atalarının cehalet içinde yapabildiklerinden daha akıllıca yönetmesini sağlaması gerektiği açıktır. Kendisinden önceki nesillerden daha iyi anlayabildiği bir varoluşun zorunluluklarına giderek daha başarılı bir şekilde uyum sağlayabilecek bir konumda olmalı ve hem kendisiyle hem de hemcinsleriyle giderek daha akıllıca ilişkiler kurmayı arzulamalıdır.

13. BİLİMSEL BİLGİNİN YAŞAM KOŞULLARINDA NASIL DEVRİM YARATTIĞINI

YAŞAM

[İçindekiler](#)

Ancak insan ve dünya hakkındaki bilgilerimiz yüz, hatta elli yıl öncesine göre hesaplanamayacak kadar fazla olsa da, bu bilginin hala çok yeni, çok eksik özümsemiş, çok yetersiz koordine edilmiş ve büyük insan kitlesine çok zayıf ve etkisiz bir şekilde sunulmuş olduğunu, insan dürtüleri, muhakemesi ve bakış açısı üzerindeki *doğrudan* etkilerinin henüz dikkate değer olmadığını ve hayal kırıklığı yarattığını açıkça kabul etmeliyiz. Moleküller ve atomlar açısından düşünebiliriz, ancak bunu nadiren yaparız. Çok az kişi kendi bedensel faaliyetleri hakkında büyükbabalarının sahip olduğundan daha fazla bilgiye sahiptir. Çiftçinin ayın evrelerine olan güveni, topraktaki bakterilerle ilgili yeni keşifler karşısında ancak yavaş yavaş kaybolmaktadır. Telefon kullanan, elektrikli arabaya binen ya da fotoğraf makinesi taşıyan çok az kişi bunların nasıl çalıştığına dair en ufak bir merak duymaktadır. Bilimsel bilgi sadece *dolaylı* olarak, *icat* yoluyla

çevremizi değiştirerek, günlük alışkanlıklarımızı değiştirerek, eskiden kurulmuş düzeni yerinden oynatarak ve en cahil ve uyuşuk olanlara bile sürekli uyum sağlama yükü yükleyerek hayatlarımıza her yönden dokunuyor.

İnsanoğlunun daha önceki düşüncelerinin büyük bir kısmının aksine, modern bilimsel bilgi ve teori sadece akademik söylemlerin ve öğrenilmiş kitapların konusu olarak kalmamış, her yanımızı saran ve artık karadan ya da denizden güçlükle kaçabildiğimiz sayısız pratik aletin icadına neden olmuştur. Dolayısıyla, bilimsel bilgi çoğumuzun düşüncelerini büyük ölçüde etkilememiş olsa da, modern icadın teşvik edilmesindeki etkisi, bizi yeni bir ortama ya da çevreye yerleştirmeye hizmet etmiştir; bu yeni özellikleri, beklenmedik bir şekilde güncel bilgiler için başvurduğunda, kişinin büyük büyük bykbabasına açıklamak küçük bir görev olmayacaktır. Dolayısıyla, modern bilimsel *bilgi*, çoğunu günlük davranışlarımızda doğrudan ve kişisel olarak uygulamamızı imkansız kılacak kadar kusurlu ve yanlış anlaşılmış olsa bile, yine de bilimsel *buluşların* acil etkilerini ihmal edemeyiz, çünkü bunlar bize sürekli olarak yeni uyum sorunları yaratmakta ve bazen de eskilerini ortadan kaldırmaktadır.

Başlangıçta oldukça önemsiz gibi görünen icatların ve cihazların, modern bilimin gelişmesiyle birlikte yaşam koşullarını nasıl derinden değiştirdiğine dair birkaç çarpıcı rneği hatırlayalım.

Bacon ve Galileo'nun zamanından birkaç yüzyıl önce, daha sonraki anlayış ve ustalıkla tamamlanan ve detaylandırılan, modern uygarlığımızın temelini oluşturduğu söylenebilecek dört keşif yapılmıştır. İngiltere Kralı 2. Henry döneminden bir yazar, sise ya da karanlığa yakalanan denizcilerin bir iğneyi manyetik bir demir parçasına dokundurduklarını bildirmektedir. Bunun zerine iğnenin bir daire çizerek döndüğü ve kuzeyi gösterecek şekilde durduğu tespit edilmiştir. Modern ticaretin ve emperyalizmin büyük uzantısı bu küçük endekse dayanmaktadır.

Mercimek şeklindeki cam parçalarının nesneleri büyüttüğü on üçüncü yüzyılın sonundan önce biliniyordu ve bu küçük gerçekten mikroskoplar, teleskoplar, spektroskoplar ve kameralar ortaya çıktı; ve bunlardan da insanlar, hayvanlar ve bitkilerdeki doğal süreçler hakkındaki mevcut bilginin büyük bir kısmı ve genel olarak evreni kavrayışımız ortaya çıktı.

Barut, merceğin keşfinden birkaç on yıl sonra kullanılmaya başlandı; o ve onun korkunç torunları, insan savaşının ve kamu savunmasının tüm sorununu değiştirdi.

Başlangıçta kopyacının emeğinden tasarruf etmek için basit bir plan olan matbaa, sadece modern demokrasiyi ve milliyeti mümkün kılmakla kalmamış, aynı zamanda eğitimin yaygınlaştırılmasıyla insan endüstrisinin uygarlığın başlangıcından beri dayandığı eski temellerin altını oymaya yardımcı olmuştur.

On sekizinci yüzyılın ortalarında buhar makinesi, o zamana kadar yel değirmenleri ve su çarkları tarafından sadece zayıf bir şekilde desteklenen insan ve hayvanların kas gücünün yerini almaya başladı. Şimdi ise buhar ve gaz makinelerini ve su gücünü, işlerini tedarik kaynağından çok uzakta yapan güçlü elektrik akımları üretmek için kullanıyoruz. Mekanik ustalık, tüm bu hayal bile edilemeyen enerjiyi, eski ve yeni malları muazzam miktarlarda üretmek ve bunları inanılmaz bir hızla yeryüzüne dağıtmak için sayısız yeni yolla kullanmıştır.

Bitmiş ürüne küçük katkılarda bulunan zahmetli kalabalıklarıyla devasa fabrikalar ortaya çıktı; büyümüş şehirler komşu yeşil tarlalara ve otlaklara yayıldı; çelik vagonlardan oluşan uzun yük trenleri kıtalar boyunca gürliyor; Devasa servet yığınları birikiyor, yeniden yatırıma dönüştürülüyor ve tüm sistemi giderek daha akıl almaz derecede karmaşık ve birbirine bağımlı hale getirmek için kullanılıyor; ve bu arada tüm bunları kavramak ve bir hayvanın, bir çocuğun ve bir vahşinin zihniyle yetiştirilmiş bir zihinle kontrol etmek zorunda olan bir yaratık için telaş, endişe, hoşnutsuzluk ve inanılmayacak kadar büyük bir tehlike var.

Bu değişiklikler yeterince şaşırtıcı değilmiş gibi, şimdi de kendini yeni *mallar* (ya da eski *malları yeni şekillerde*) değil, yeni *maddeler* yapmaya adayan kimyager ortaya çıktı. Karbon, hidrojen, oksijen, nitrojen, klor ve diğerlerinin atomlarıyla hokkabazlık yapıyor ve doğanın işleyişinin çok ötesine geçiyor. Bugüne kadar iki yüz binden fazla bileşiği ustalıklarla üretmeyi başardı; bunlardan bazıları için insanoğlu daha önce hayvanların ve bitkilerin simyasına bağımlıydı. Lağım suyundan gıda maddeleri yapabiliyor; havadaki nitrojeni hapsedebiliyor ve bunu buğday yetiştirerek hemcinslerini beslemek ya da yüksek patlayıcılarla katletmek için kullanabiliyor. Artık boyalar ve parfümler için bitkilere ve hayvanlara bel bağlamıyor. Kısacası, bir kimyasal keşif her an çok eski bir endüstriyi yerle bir edebilir ve hem sermayeyi hem de emeği zor durumda bırakabilir. Kimyagerin inanılmaz atomlar arası enerjiyi kontrol etmeyi öğrenmesi halinde, buhar makinesinin koşu bandı kadar anakronik kalacağı gün çok uzak olmayabilir.

Dünyanın en ücra köşeleri Avrupalılar tarafından ziyaret edilmiş ve ticaret dünyanın tüm ırklarını yakın temasa getirmiştir. Dünya Savaşı'nda da görüldüğü gibi, artık cennetin altındaki her ulusla hesaplaşmak zorundayız. Aynı zamanda buhar ve elektrik iletişimi o kadar mükemmelleşti ki, konuşma açısından uzay neredeyse yok edildi ve ulaşım açısından belki de beşte birine indirildi. Böylece yeryüzündeki tüm halklar ekonomik olarak gevşek ve henüz pek az tanınan bir insan federasyonu oluşturmaktadır; bu federasyonun herhangi bir üyesinin kaderi, coğrafi olarak ne kadar uzak olurlarsa olsunlar, diğerlerinin işlerini etkileyebilir.

Tüm bu benzeri görülmemiş koşullar, iş için iş yapmaya daha önce hiç sahip olmadığı bir cazibe ve ezici bir önem kazandırmak üzere bir araya geldi. Artık bir şeyleri yapmış olmak için değil, para için yapıyoruz. Sandalye oturmak için değil, kâr için yapılıyor; sabun artık temizlik için değil, kâr için satılmak üzere hazırlanıyor. Para için değil, kendi iyiliği için yazılmış yazılar konusunda neredeyse hiçbir şey gözümüze çarpmıyor. Dergilerimiz ve gazetelerimiz bizim modern

Ticari rekabetin müjdesini duyuran ticari gezginler. Eskiden emekçi sınıflar kle oldukları için ya da savunmasız oldukları ve esaretten kaçamadıkları için ya da belki de doğuştan zanaatkr oldukları için çalışırlardı; ama şimdi bir araya gelip pazarlık yapabilecekleri ve işverenleriyle ticari rekabete girebilecekleri bir konuma geliyorlar. İşverenleri gibi onlar da mümkün olduğunca çok şey için mümkün olduğunca az şey vermeyi öğreniyorlar. Bu iyi bir iştir; ve işveren sonunda çalışanlarına tam anlamıyla iş adamı olmayı öğretmeyi başardığının farkına varmalıdır. İçinde yaşamak için evler inşa edildiğinde, yemek için buğday ve sığır yetiştirildiğinde, bu temel endüstriler kendi başlarının çaresine bakıyordu. Ancak artık ev inşa etmenin ve tahıl yetiştirmenin nedeni kr olduğuna Ėre, vaat edilen getiriler otomobil ya da işlemeli i çamaşırı üretiminden daha fazlaysa, insan ev inşa etmek ya da yiyecek yetiştirmek için artık zorlayıcı nedenler olup olmadığını sormak istiyor.

Yeni icatlar ve keşifler ve aşırı derecede yaygınlaşan ticaretimizle birlikte, çevremizde iki yeni unsur daha ortaya çıkmıştır: bizim belirsiz bir şekilde "demokrasi" ve "milliyet" olarak adlandırdığımız unsurlar. Bunlar da uygulamalı bilim ve mekanik buluşlara dayanmaktadır.

Matbaa halk eğitimini mümkün kılmıştır ve her erkek ve kız çocuğunun okuma yazma öğrenmesi bizim arzumuzdur - Batı Dünyası'nın son yüz yılda gerçekleştirme yolunda çok mesafe kat ettiği bir ideal. nce erkekler arasında başlatılan ve daha sonra kadınlara da yayılan genel eğitim, tüm yetişkinlerin oy hakkına sahip olması ve böylece kamu Ėrevlilerinin seçiminde ve hükümetin politikasının yönlendirilmesinde görünürde bir etkiye sahip olması gerektiği iddiasını makul hale getirmiştir.

Yakın zamana kadar halk kitleleri, zengin sınıfların ve onların temsilcileri ve aracıları olan devlet adamları ya da politikacıların kontrolüne bırakılmış olan kamu işlerine dikkatlerini vermeye davet edilmemiştir. Kuşkusuz kalabalık şehirlerimiz, halkta giderek artan bir

Çünkü artık herkes tramvayı, halka açık parkı, su kaynağını ve bulaşıcı hastalıkları paylaşmak zorundadır.

Ancak demokratik eğilimlerimizin altında yatan daha temel bir keşif vardır. Bu, sosyal ve ekonomik statüleri ne olursa olsun, neredeyse tüm erkek ve kadınların, içinde bulundukları özel koşullarda sergilediklerinden çok daha büyük faaliyet, düşünce ve duygu olanaklarına sahip olabilecekleri; tüm sınıflarda gerçekleşmemiş kapasitenin kanıtlarının bulunabileceği; akıllı davranış ve rasyonel zevk açısından gerekenden çok daha düşük bir ölçekte yaşadığımız gibi kolayca kanıtlanabilen bilimsel bir gerçektir.

Bugünkü milliyet kavramlarımızın kökeni çok yenidir ve neredeyse yüz yıl öncesine dayanmaktadır. Eskiden uluslar şu ya da bu yüce majestenin tebaasından oluşuyordu ve Tanrı vergisi yöneticileri tarafından yük hayvanları ya da köleler ya da daha sevimli ruh hallerinde çocuklar olarak görülüyorlardı. Modern demokrasiyi ortaya çıkaran aynı güçler, Fransa ya da Amerika Birleşik Devletleri gibi geniş insan gruplarının, hükümetlerinin girişimleri ve göze çarpan yurttaşlarının eylemleri hakkında her gün kendilerine ulaşan haberlerle daha önce hiç olmadığı kadar yakın bir şekilde bir arada tutulmasını mümkün kılmıştır.

Bu şekilde, yüz binlerce kilometrekareyi kapsayan geniş bir bölgenin sakinleri, eski günlerdeki Atina halkı kadar birbirine yaklaştırılmıştır. İnsan kesinlikle yalnızlıktan hoşlanmayan, sokulgan bir hayvandır. Dahası, kabilesini abartılı bir şekilde değerlendirmeye yatkındır; ve bu eski temeller üzerine matbaa, telgraf ve ucuz posta aracılığıyla modern milliyet inşa edilmiştir. *Böylece, tam da dünya ekonomik karşılıklı bağımlılığı, bilimsel araştırmaları ve kitap ve sanat alışverişiyle etkin bir şekilde kozmopolit hale gelirken, eski kabile küstahlığı muazzam bir ölçekte geliştirilmiştir.*

İnsanın çevresini, davranış alışkanlıklarını ve yaşam amaçlarını icatlarla değiştirme biçimi belki de insanlık tarihindeki en şaşırtıcı şeydir. Bu belirsiz ve şimdiye kadar oldukça ihmal edilmiş bir konudur. Ancak burada söylenenlerin çok azından, Orta Çağ'dan bu yana ve özellikle de son yüz yılda bilimin değişim sürecini o kadar hızlandırdığı anlaşılmaktadır ki, insanoğlunun sıradan düşünme biçiminin gerçek uygulamalarındaki ve yaşam koşullarındaki radikal değişikliklere ayak uydurması giderek zorlaşmaktadır.

* * * * *

VII

Barış zeytininin altında oturup
geçmiş günleri yad ediyor,
Yoksullar, domuzlar gibi her
cinsten bir araya toplanıp itiişip
kakıştığında,
Sadece hesap defteri
yaşadığında ve sadece herkes
yalan söylemediğinde;
Bağında barış -evet!- ama bir
şirket şarabı dövüyor.
-TENNYSON.

Büyük adamlar gök gürültüsü yapabilir mi
Jove'un kendisinin yaptığı gibi,
Jove asla sessiz olmazdı.
Her yağmur için, astsubay gök
gürültüsü için cennetini kullanırdı;
Gök gürültüsünden başka bir şey
değil!

... Adamım, gururlu adam,
Kısa bir otoriteyle sarhoş, En emin
olduğu şeyden en cahil,
Cam gibi özü, kızgın bir maymun
gibi,
Yüce cennetin önünde böyle
fantastik numaralar oynar
Melekleri ağlatır gibi; kim,
dalaklarımızla,
Hepsi ölümlü gibi gülerdi.
-SHAKESPEARE.

14. "EDİNİMCİ BİR TOPLUMUN HASTALIĞI"

[İçindekiler](#)

İnsanın kendi çevresi hakkında doğru bir tahminde bulunması, büyük ölçüde bu çevreye aşina olmamız nedeniyle, o kadar zor bir iştir ki, tarih öğrencileri genellikle bu sorumluluktan kaçmışlardır. Çoğu zaman bunu tatmin edici bir şekilde yapmanın imkansız olduğunu beyan etmişlerdir. Yine de hiç kimse şu anda olup bitenler hakkında bizden daha fazla şey bilemeyecektir. Bazı sırlar gelecek nesillere açıklanabilir, ancak koşullarımızın çoğu onlar için belirsiz kalacaktır. Ve henüz doğmamış olanlara, altında yaşamak ve mücadele etmek zorunda olduğumuz koşulları anlama görevini vermek, tehlikeli olmasa bile, kesinlikle ihtiyatsızca görünüyor. Uzun zamandır, bir tarih öğrencisinin aşağıdaki konulara yapabileceği tek açık katkının bu olduğuna inanıyorum

Zekanın ilerlemesi, geçmişi sürekli olarak bugünü göz önünde bulundurarak incelemektir. Çünkü tarih bize sadece içinde bulunduğumuz durumun nasıl ortaya çıktığını göstererek bugünün anahtarını vermekle kalmaz, aynı zamanda bir karşılaştırma temeli ve günümüz ile eskiler arasındaki göze çarpan zıtlıkların tespit edilebileceği bir bakış açısı sağlar. Tarih olmadan temel farklılıkların gözümüzden kaçacağı kesindir. Bizim neslimiz, insanlığın önceki tüm nesilleri gibi, kaçınılmaz olarak bulduklarını büyük ölçüde kabul eder ve mevcut koşullar hakkında tartışan büyük bir kitle, şimdiki zamana ve henüz ortaya çıkmamış geleeğe ilişkin sonuçlarının temeli olarak geçmiş koşullarla temel bir benzerlik varsayar.

Böyle bir yöntem gittikçe daha tehlikeli bir hal almaktadır, çünkü bir süreklilik devam etse de, bugünün dünyası ile yüz, hatta elli yıl öncesinin dünyası arasında, uygarlığın başlangıcından bu yana geçen süre içinde gelişenden çok daha fazla sayıda, daha derin ve daha geniş kapsamlı zıtlıklar bulunmaktadır. Burası bilgimizdeki ve koşullarımızdaki, sorunlarımızdaki ve olanaklarımızdaki yeniliklerin taslağını çıkarmanın yeri bile değildir. Burada, insanoğlunun ilgi alanına giren tek bir alanda, bize dayatılan sorunları kavramak ve yönlendirmek için mevcut kaynaklardan yararlanmak amacıyla daha önce görülmemiş derecede açık bir zihne ihtiyaç duyulduğunu göstermekten başka bir şey yapılamaz.

Çok az insan romanın neredeyse evrensel bir meşguliyet olduğunun farkındadır. Her yandan gözlemleyebildiğimiz, ancak sıradan bir gözlemcinin kolayca gözünden kaçacak kadar alışkın olduğumuz iş dünyası ile. Ancak genişliğine ve muhteşem başarılarına rağmen, kitlesel üretime ve speğlatif karlara dayanan iş dünyası, hiçbir düşünceli insanın göz ardı edemeyeceği yeni kötülükler üretmiş ve eskilerini güçlendirmiştir. Bu nedenle de zamanımızın en büyük meselesi, din ve siyasetin eskiden olduğu gibi, kişinin zevkine göre savunulacak ya da saldırılacak başlıca tartışma konusu haline gelmiştir.

İster üretimde, ister ticaretle, isterse de finans alanında olsun, iş adamları çağımızın önde gelen figürleridir. İç ve dış politikada baskın bir etkiye sahiptirler; eğitimimizi desteklemekte ve üzerinde açık bir kontrol uygulamaktadırlar. Diğer çağlarda askeri ya da dini bir kast benzer bir üstünlüğe sahipti. Ancak şimdi iş dünyası, eskiye kıyasla desteğine çok daha fazla bağımlı olan askeri yönlendiriyor ve donatıyor. Dini kurumların çoğu iş dünyasıyla iyi geçinmekte ve ona ya da öğretilerine müdahale etmek bir yana, genel olarak onu içtenlikle desteklemektedir. İş dünyasının, insan doğasının değişmez özelliklerine dayandığını ve ahlak ve vatanseverlikle özdeş olduğunu düşündüğü bir felsefesi vardır. Bu hassas ve hoşgörüsüz bir felsefedir ve bir sonraki bölümde bu felsefe hakkında bir şeyler söylenecektir.

Modern iş dünyası, insanlığın şanslıları için savaşa kadar süren ve pek çok kişinin eski cazibesine kavuştuğunu ve belki de yıllar geçtikçe daha da güzelleştiğini görmeyi umduğu bir tür cennet yarattı. İnsanoğlunun en şaşırtıcı başarılarından birini temsil etmektedir. Nüfusun büyük bir kısmının çok çalıştığına ve görece sefalet içinde yaşadığına şüphe yok, ancak o zaman bile önceki yüzyılların emekçi kitlelerinin bilmediği pek çok konfora sahiptirler ve görünüşe göre oldukça memnundular.

Ama vasatı ağan bir kapasite ya da karaktere sahip olan herkes için orta ya da üst sınıflara kaçmak mümkündü; bu sınıflar için hayat, diğer çağların en zengin ve en güçlü hükümdarlarının bile sahip olamayacağı kolaylıkları, rahatlıkları ve konforu düşük bir maliyetle ve en az zahmetle sunuyordu. Londra sakini, yatağında sabah çayını yudumlarken, telefonla tüm dünyanın çeşitli ürünlerini, uygun göreceği miktarda sipariş edebilir ve makul bir şekilde kapısının önüne erken teslim edilmelerini bekleyebilirdi; aynı anda ve aynı araçlarla servetini dünyanın herhangi bir çeyreğindeki doğal kaynaklara ve yeni girişimlere yatırabilir ve çaba sarf etmeden ve hatta zahmete girmeden bunların

müstakbel meyveler ve avantajlar.... Eğer isterse, herhangi bir ülkeye ya da iklime pasaportsuz ya da başka bir formaliteye gerek kalmadan ucuz ve rahat bir şekilde geçebilir, hizmetçisini uygun görünen değerli metalleri tedarik etmesi için bir bankanın komşu ofisine gönderebilir ve daha sonra dinlerini, dillerini ya da geleneklerini bilmeden, üzerinde sikkeli servet taşıyarak yabancı bölgelere gidebilir ve en ufak bir müdahalede kendisini büyük ölçüde mağdur olmuş ve çok şaşırmış sayabilir.

Ve en önemlisi, savaştan önce bu durumu şu şekilde değerlendirebilirdi

... normal, kesin ve kalıcı, daha fazla gelişme yönü dışında ve bundan herhangi bir sapma sapkın, skandal ve kaçınılabılır olarak. Bu cennette yılanı oynayacak olan militarizm ve emperyalizm projeleri ve politikaları, ırksal ve kültürel rekabetler, tekeller, kısıtlamalar ve dışlamalar, günlük gazetesinin eğlencelerinden biraz daha fazlasıydı ve pratikte uluslararasılaşması neredeyse tamamlanmış olan sosyal ve ekonomik yaşamın olağan seyri üzerinde neredeyse hiçbir etkisi yokmuş gibi görünüyordu[21].

Geçerli ticari sistemin sürekliliği ve normallğine ilişkin bu varsayım, savaşın sonucundan çok rahatsız oldu, ancak özellikle bu ülkede, beklenenden daha az rahatsız oldu. Korkunç çatışmanın, fırsat verildiğinde hızla kendini yeniden tesis edecek olan genel olarak faydalı gidişatı kesintiye uğrattığını iddia etmek kolaydı. Durumu bu açıdan görenlere göre, modern iş dünyası asırlardır süregelen maddi ihtiyaçların ve yaşam kolaylıklarının üretilmesi ve dağıtılması sorununu büyük ölçüde çözmüştür; geriye sistemi ayrıntılarıyla mükemmelleştirmek, potansiyellerini daha da geliştirmek ve dişe diş mücadele etmekten başka bir şey kalmamıştır.

ve kişisel başarı eksikliğinden ya da beceriksizlere duyulan duygusal sempatiden dolayı ona saldırmaya ve altını oymaya yönlendirilenleri çivilemek.

Öte yandan, savaştan önce, kendileri sistemden belirgin bir şekilde zarar görmeyen, adalet, ekonomi ve bir bütün olarak insanlığın en iyi ve en yüksek çıkarları adına sistemin yararına ve sürekliliğine meydan okuyan pek çok kişi vardı. Savaştan bu yana çok daha fazlası, şu anda yürütüldüğü şekliyle iş dünyasının yalnızca adaletsiz, aşırı derecede savurgan ve çoğu zaman sosyal açıdan son derece uygunsuz değil, aynı zamanda tarihsel açıdan da "son derece olağandışı, istikrarsız, karmaşık, güvenilmez ve geçici" (Keynes) olduğu sonucuna varmıştır. Çağımızın başlıca eksantrikliği olduğu kanıtlanabilir; feodal ve malikane sistemi ya da Ortaçağ Kilisesi'nin veya Tanrı'nın lütfuyla hükümdarların rolü gibi oldukça geçicidir; ve şu anda tahmin etmenin oldukça imkansız olduğu değişikliklere uğramaya mahkumdur.

Her halükarda, ekonomik meseleler zamanımızın en önemli ve en acı meseleleridir. Özgür düşüncenin en çok zorlandığı ve yanlış anlaşılmaya en yatkın olduğu konular bunlardır; çünkü bu konular siyasi sadakat, vatanseverlik, ahlak ve hatta din gibi geleneksel saygı ve kutsallıklarla kolayca karıştırılabilmektedir. Yaşamın tüm çeşitli olanaklarını maddi önkoşullarına tabi kılan bu durumun aşağılayıcı bir yanı var; sanki yeniden aciz bir vahşilik aşamasına geri dönmüşüz, kökleri kazıyıp meyveleri ve ölü hayvanları arıyormuşuz gibi. Son zamanların en parlak İngiliz ekonomistlerinden biri doğru söylüyor:

Uygarlığımızın yükü, birçoklarının sandığı gibi, yalnızca sanayinin ürünlerinin kötü dağıtılması ya da zorbaca yönetilmesi ya da işleyişinin şiddetli anlaşmazlıklarla kesintiye uğraması değildir. Mesele, sanayinin kendisinin, insan çıkarları arasında tek bir çıkarın, en azından maddi varoluş araçlarının sağlanmasının işgal etmeye uygun olmadığı özel bir üstünlük konumuna sahip olmasıdır. Tıpkı hastalık hastası bir doktor gibi

Sanayileşmiş toplumlar, zenginliğin elde edilebileceği araçlarla hummalı bir şekilde meşgul olurken, uğruna zenginlik elde etmeye degecek nesneleri ihmal ederler.

Ekonomik meselelere olan bu saplantı, itici ve rahatsız edici olduğu kadar yerel ve geçicidir. Gelecek kuşaklara, on yedinci yüzyılda dinsel çekişmelerin günümüzde yarattığı saplantı kadar acınası görünecektir; aslında daha az rasyoneldir, çünkü ilgilendiği nesne daha az önemlidir. Ve her yarayı alevlendiren ve her önemsiz çizdiği kötü huylu bir ülsere dönüştüren bir zehirdir."[22]

İş sistemimizle ilgili çelişkili görüşlerin esası ne olursa olsun, her türden düşünceli erkek ve kadını tedirgin ettiğine şüphe yoktur. Şairler, tiyatrocular ve öykü yazarları eski *motiflerini bir* kenara bırakarak ekonomist rolünü oynamaktadır. Psikologlar, biyologlar, kimyagerler, mühendisler, daha önce hiç olmadığı kadar, kendi bilgi alanları ile sosyal ve endüstriyel organizasyonun genel sorunları arasındaki ilişkiyi keşfetmeye çalışıyorlar. Ve işte bir tarih öğrencisi, kâr sistemiyle bir uzlaşmaya varıp varamayacağını görmek için Ortaçağ kroniklerinin, kilise tarihlerinin ve hatta bir zamanlar severek incelediği on yedinci yüzyıl rasyonalistlerinin üzerindeki tozların toplanmasına izin veriyor. Peki neden olmasın? Hepimiz bu işin içinde değil miyiz? Hepimiz alıyoruz ve birçoğumuz satıyoruz ve hiç kimse bizim hatamız olmaksızın iki ya da üç yıl içinde gelirlerimizi yarıya indirebilecek bir durumdan etkilenmiyor. Ancak bu kitabın önceki bölümlerinin günümüzün bulmacalarına karşı tutumumuz üzerindeki etkisini ortaya koymaya çalışmadan önce, mevcut sistemi savunmak için yaygın olarak öne sürülen "iyi nedenleri" daha dikkatli bir şekilde ele almalıyız.

15. GÜVENLİK VE AKIL SAĞLIĞI FELSEFESİ

İçindekiler

Şu ana kadar esas olarak insanın şu anda sahip olduğu gibi bir akli biriktirme sürecini ve bu birikimin onun yaşam tarzı üzerindeki etkilerini hatırlamakla meşgul olduk. Eski koşullar altında (ki bunlar artık geçerliliğini yitirmektedir) ve son derece önemli konular hakkında cehalet içindeyken (ki bunlar artık tamamen yeni bir ışık altında ortaya konmaktadır) politik, sosyal ve endüstriyel yaşamında belirli standartlar ve uygulamalar oluşturmuştur. Mülkiyet, hükümet, eğitim, cinsiyetler arası ilişkiler ve diğer çeşitli konulardaki görüşleri, onaylanmak ve başarılı olmak için bu yerleşik standartlar ve uygulamalar ile mevcut iyi ve kötü, doğru ve yanlış kavramlarıyla aynı fikirde olması ve bunları onaylaması gereken okullar, kolejler, kiliseler, gazeteler ve dergiler aracılığıyla yeniden teyit etmekte ve sürdürmektedir. Geçmişte olan buydu ve insanların büyük çoğunluğu için bu hala "toplumu korumanın" tek yolu gibi görünüyor. Bu zihin tutumunu daha fazla eleştiriye tabi tutmadan önce, söz konusu kısır döngüyü algılayamayanların nasıl tartıştıklarını görmek faydalı olacaktır.

Savaş beraberinde daha önce görülmemiş ve çeşitli bir canlılık patlaması getirdi. Faaliyetlerini ev ve iş hayatının olağan rutininin ötesine hiç taşımamış olanlar kendilerini birdenbire, bilgilerini genişlettikleri ve arkadaşlarıyla hayal bile edemeyecekleri bir işbirliği kapasitesi sergiledikleri büyük bir girişimin içinde buldular. Yüksek idealizmin ifadeleri bizi önceki varoluşumuzun küçük kaygılarının üzerine çıkardı, yeni hırslar uyandırdı ve heyecan verici bir

olasılık ve çaba perspektifi. Bu büyük trajediye yol açan güç arzusıyla yanıp tutuşan düşman yenilgiye uğratıldığında, artık hiçbir şeyin "eskisi gibi olmayacağı" yaygın bir söylemdi. O zaman herkes savaşın iğrençliklerin iğrenci olduğu konusunda hemfikir olacak, dünya sağduyulu demokrasi için güvenli hale gelecek ve uluslar gülümseyen bir öykünme içinde birleşecekti.

Büyük umutları hiç bu kadar acı bir hayal kırıklığı takip etmemişti. Milliyetçi politikanın tüm eski alışkanlıkları Versailles'da kendini yeniden gösterdi. Korkmuş ve iflas etmiş bir dünyanın, beş yıl önce kutsallaştırılmış geleneklerinin kendisini uçurumun kenarına sürüklemesine izin veren nispeten mutlu ve düzenli bir dünyadan daha fazla zeka sergilemesi beklenemezdi. Ardından Çarların otokrasisinden proletarya diktatörlüğü doğdu ve Macaristan ve Almanya'da, Hapsburg ve Hohenzollern yöneticilerinin tüm modern yeniliklere rağmen sürdürmeyi başardıkları o eski düzeni aceleyle ve aşırı bir şekilde devrimcileştirmeye yönelik çeşitli şaşırtıcı girişimler ortaya çıktı. Bu hareketlerin gerçek karakteri ülkemizde tam olarak anlaşılamamıştı, ancak insanoğlunun derinlerde yatan animist eğilimleri nedeniyle, zamanında alınacak önlemlerle engellenmediği takdirde kendi topraklarımıza bile saldırabilecek bir tür kötü şeytan ya da ölümcül bir bulaşıcı hastalık olarak ortaya çıkmaları kaçınılmazdı. Savaş doğal olarak muhaliflerle, düşmana sempati duyanlarla ve savaşı küçümseyen ya da tamamen karşı çıkanlarla başa çıkmak için kendi mekanizmasını üretmişti; ve baskıyı Sosyalistler ve I.W.W. üyeleri gibi istisnai ya da popüler olmayan görüşlere sahip olanlara genişletmek dünyadaki en kolay şeydi. Bu dernekleri yabancıların rehberliğinde olmakla, "pasifizmle" ve genel bir sadakatsizlik eğilimiyle suçlamak makuldü. Ancak şüphe daha da ileri giderek, nadiren sosyalist olsalar da, mevcut kurumların genel faydası konusunda şüpheli olduklarını itiraf eden ve yurttaşlarının çoğunluğunun zevkine uygun doğru noktalarda alkışlamakta başarısız olan oldukça küçük, düşünceli bir sınıfın üyelerini de kapsadı. Yani genel

Hükümeti şiddet yoluyla devirmek için bir tür yaygın komplo kurulduğu ya da en azından böyle bir felakete zemin hazırlamak için tehlikeli bir eğilim olduğu ya da en azından böyle bir felaketin gerçekleşme olasılığına karşı kusurlu bir kayıtsızlık olduğu izlenimi doğdu.

Ticari bunalım, savaşın ani ve beklenmedik bir şekilde sona ermesiyle ortaya çıkan doğal bir tepkiyi güçlendirdi. Beklenmedik heyecan ulusal bir baş ağrısına neden oldu ve Cumhuriyetçi Parti tarafından normalleşme şeklinde bir yatıştırıcı önerildi ve ülke geneli tarafından şükranla kabul edildi. Bu koşullar altında güvenlik ve akliselim felsefesi formüle edildi. Tanıdık ve güven vericidir ve onu kabul edenlere zihinsel ve duygusal yeniden ayarlama gibi nahoş bir görev yüklemes. Bu nedenle kaçınılmaz popülerliği ve bariz sağlamlığı vardır.

Ve bunlar onun ön kabulleridir: Hiçbir ulus, zenginliği ve vaatleri, herkes için özgürlük ve fırsat sunması bakımından bizimkiyle kıyaslanamaz. Avrupa'nın yoksulluğundan ve baskısından kaçmak için okyanus ötesine akın eden dünya halklarına kapılarını açmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, devrim öncesi dönemin dağınık kolonilerinden hızla dünya liderliğine doğru ilerlemiştir. Dört yıl süren savaşın ardından Avrupalı güçler umutsuz bir çıkmaza girdiğinde, Birleşik Devletler özgürlük ve demokrasinin savunucusu olarak kılıcını kuşandı ve inanılmaz kısa bir süre içinde, kolayca ayırabileceği birliklerin yarısını göndermeden çatışmayı zaferle sonuçlandırdı. Çatışmaya herhangi bir yüceltme ya da toprak genişletme güdüsüyle girmemişti. Kendi kendine yeterli olduğunu hissediyordu ve Avrupa'daki çekişmelere dahil olmak ya da kendi kaderini tayin hakkından zerre kadar ödün vermek istemediği gerekçesiyle Milletler Cemiyeti'ne katılmayı reddetmeyi gururla karşılayabilirdi.

Birleşik Devletler'in refahı büyük ölçüde Federal Anayasa'nın mükemmelliğine ve demokratik kurumlarının sağlamlığına atfedilmelidir. Sınıf ayrıcalıkları mevcut değildir ya da en azından tanınmamaktadır. Herkes, herhangi bir engelle karşılaşmadan dünyada yükselmek için eşit fırsata sahiptir.

Avrupa kastının prangaları. Dini inanç konularında tam bir özgürlük vardır. İfade ve basın özgürlüğü hem Federal Anayasa hem de çeşitli eyaletlerin anayasaları tarafından onaylanmıştır. İnsanlar yönetim biçimlerinden memnun değillerse, oy hakkını barışçıl bir şekilde kullanarak istedikleri zaman bunu değiştirebilirler.

Başka hiçbir ülkede ahlaka bu kadar değer verilmez ve ahlak bu kadar güçlü bir şekilde savunulmaz. Kadına gereken saygı gösterilir ve aile kurumu her yerde temel olarak kabul edilir. Londra hariç, Avrupa'nın başkentlerini utandıran ahlaksızlıklardan münhasıran uzağız.

Başka hiçbir ülkede okul, demokrasinin ve özgürlüğün temel taşı olarak bu kadar kesin bir şekilde kabul edilmemiştir. Yüksek öğrenim kurumlarımız rakipsizdir; halk kütüphanelerimiz çok sayıda ve erişilebilirdir. Gazetelerimiz ve dergilerimiz tüm ülkeye bilgi ve rasyonel zevk yaymaktadır.

Bizler, icat alanında ve ticari girişimlerimizdeki cesaretimiz konusunda maharetli insanlarız. Öncülerin sağlam erdemlerine sahibiz. Sözleşmelerimize sadık kalan ve adil ölçüler veren dürüst insanlarız. İşimize gösterdiğimiz sabırlı ilgi ve dünyada yükselme konusundaki övgüye değer kararlılığımızla yorulmak bilmeyen bir halkız. En zengin adamlarımızın çoğu işe çiftlikte ya da büroda başladı. Ülkemizde başarı neredeyse tamamen yerli kapasiteye bağlıdır ve bu da burada başka ülkelerde nadir görülen hızlı ve neşeli bir takdirle ödüllendirilir.

Bizler ilerici bir halkız, gelişmelere her zaman hazırız ve bu gelişmelerin düzenli olarak ortaya çıkmasını da doğal karşılıyoruz. Hiçbir uyanık Amerikalı, herhangi bir yabancı ülkeyi ziyaret ettiğinde, sanayi, ticaret ve ulaşım da eskimiş ve hantal yöntemlere aptalca bağlılığın sayısız örneğini göremez.

Elbette hiç kimse, ya yasalarla ya da aydınlanmanın kademeli olarak ilerlemesiyle düzeltilmesi gereken kötülüklerin burada ve orada geliştiğini görmeyecek kadar kör değildir. Bunların birçoğu şüphesiz kendi kendini tedavi edecektir.

Demokrasimiz özünde doğrudur ve tüm insanları her zaman kandıramazsınız. Kendi payımıza düşen sorunlardan kaçmış değiliz. Öyle olmasını beklemek de çok fazla olur. Kuzey ve Güney eyaletleri arasındaki görüş ayrılığı aslında iç savaşa yol açtı, ancak bu sadece ülkenin doğal birliğini teyit etmeye ve daha fazla ilerlemenin yolunu hazırlamaya hizmet etti. Protestanlar bazen bir Katolik egemenliğinden korkmuşlardır; Mormonlar ürkek ruhlar için bir endişe kaynağı olmuştur. Popülistler ve serbest gümüş savunucuları sağlam finansı tehdit eder gibi göründüler. Öte yandan, Wall Street ve tröstler, bazılarının, kurumsal ticari girişimin, engellenmediği takdirde, zaman zaman aşırı güçlü tekellere yol açabileceğini düşünmesine neden olmuştur. Ancak tüm bu şeylerin kötü işleyişi savaştan önce sinsice de olsa barışçıldı. İleri görüşlü ve kamu ruhuna sahip gözlemcilerin zihninde endişe uyandırabilirdi, ancak bunlardan herhangi birinin Cumhuriyeti devireceğine ve şu anda olduğu gibi toplumun şiddetli bir şekilde yok olmasına ve belki de barbarlığa geri dönülmesine yol açacağına dair genel bir korku yoktu.

Dünya Savaşı'na katılmamızın koşulları ve Bolşevizm birçok kişiyi ilk kez toplumun ve Cumhuriyetin gerçekten tehdit altında olduğuna ikna etti. Şimdiye kadar çeşitli türlerdeki sosyalistler, komünistler ve anarşistler ülkemizde nispeten az ilgi çekmişti. Chicago anarşist olayı ve I.W.W. ile yaşanan sorunlar dışında, radikal reformcular, polisin büyük bir müdahalesi ya da kanun koyucuların dikkati olmaksızın kendi yollarına gitmeye, toplantılarını yapmaya ve gazete ve broşürlerini yayınlamaya bırakılmışlardı. Savaşın ilerlemesiyle birlikte bu durum değişti; polis ve kanun koyucular müdahale etmeye başladı ve hükümet yetkilileri ve kamu yararının kendi kendini tayin eden koruyucuları "kızılları" ve "radikal eğilimlerinden" şüphelenilenleri ihbar etmeye başladı. New York eyaletindeki Lusk Komitesi'nin raporu belki de bu vatansever gayretin en etkileyici anıtidir.

Burada Sosyalizm ya da Bolşevizm'in temel teorileri ya da pratikte vaat ettikleri açısından değerlerini tartışmak bizim işimiz değil. Bu tartışmada bizi ilgilendiren sadece güvenlik ve akıl sağlığı felsefesini geliştirme ve kanıtlamadaki etkileridir.

Lusk Komitesi[23] olarak adlandırılan komitenin raporu kayda değer bir etkiye sahip olsun ya da olmasın, ortak ve önemli bir zihin yapısını ve alışılmış bir akıl yürütme yöntemini iyi bir şekilde göstermektedir. Raporun görünürdeki amacı şudur:

... şu anda Amerika Birleşik Devletleri'nde ve özellikle New York eyaletinde faaliyet gösteren ve yalnızca altında yaşadığımız hükümeti değil, aynı zamanda Amerikan toplumunun yapısını da zayıflatmaya ve yok etmeye çalışan çeşitli güçlerin amaç ve hedeflerinin, taktik ve yöntemlerinin açık, tarafsız bir ifadesini ve tarihini vermek. Aynı zamanda bu kötü etkilere karşı ülke çapında faaliyet gösteren çeşitli yapıcı güçleri analiz etmeyi ve bu yapıcı güçlerin karşılaşması gereken ve karşılaşmakta olduğu birçok endüstriyel ve sosyal sorunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Plan, zahmetli bir kapsamlılıkla uygulanmıştır ve "radikal" olarak adlandırılan ifadelerin geniş ve çeşitli yelpazesine aşına olmayan biri, bir araya getirilen kitle karşısında şaşkına dönecektir. Ancak bizim buradaki amacımız, editörlerin ve sempatizanlarının zihin tutumlarını ve varsayımlarını değerlendirmektir.

"Çalışan sınıfların ortak servetin yönetiminde ve kullanımında daha büyük bir pay için gerçek şikayetlerinin ve doğal taleplerinin" varlığını kabul etmektedirler. Kışkırtıcıların entrikalarının temeli olarak kullandıkları bu şikayetler ve taleplerdir. Toplumsal devrime inananlar iki sınıfa ayrılır: sosyalistler ve anarşistler. Ancak gruplar ayrıntılarda farklılık gösterse de, bu ayrıntılar dikkate alınmaya değmez. "Adını verdiğimiz çeşitli grupların propagandalarını inceleyen herkes, sosyalistlerin

Kullanılan argümanlar aynıdır; savunulan taktikler birbirinden ayırt edilemez ve anarşistler tarafından taktikler veya yöntemler konusunda yazılan makaleler veya yapılan konuşmalar, sosyalist veya komünist gazetelerde, bu örgütlerin üyelerini rencide etmeden, uygun bir şekilde yayınlanabilir." Neyse ki okuyucu için sosyalistler, anarşistler, komünistler ve Bolşevikler arasında herhangi bir ayırım yapmak gereksizdir. Hepsinin ortak amacı mevcut toplumu yıkmaktır ve "genel grevler ve sabotajlar doğrudan savunulan araçlardır". Amaç, üretimi azaltarak ve maliyetleri yükselterek işletmeleri iflasa sürüklemektir[24].

Ancak tehlikelerin bizim endüstriyel sistemimizle sınırlı olduğunu varsaymak ciddi bir hata olacaktır. "Amerikalılara anlatılması gereken ilk genel gerçek, bu ülkedeki pasifist hareketin, ki bu hareketin büyümesi ve bağlantıları bu raporun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır, uluslararası sosyalizmin kesinlikle ayrılmaz ve temel bir parçası olduğudur." Bizimkinin üretildiği Avrupa sosyalizminin temel amaçlarından biri "ulusal yurtseverlik ve çabanın yerini alacak uluslararası bir duygu yaratmaktı ve bu enternasyonalizm, uluslar arasındaki tüm savaşlara karşı çıkması ve aynı zamanda amansız bir sınıf savaşıyla doruğa ulaşacak olan sınıf bilincini geliştirmesi anlamında pasifizme dayanıyordu. Başka bir deyişle, amaç gerçekten barış değil, milliyetlerin yurtsever, savaşçı ruhunun ortadan kaldırılmasıydı".

Bu tehdide karşı harekete geçilmesi gerektiği düşüncesiyle New York Eyaletinin anarşi suçu yasasına başvurulmuş, arama emirleri çıkarılmış, "büyük miktarda devrimci, kışkırtıcı ve tahrik edici yazılı ve basılı materyale el konulmuştur". Vali Smith'in imzalamayı reddetmesinin ardından, Lusk eğitim yasa tasarıları Cumhuriyetçi Vali Miller tarafından yeniden kabul edildi ve imzalandı. Okullarda, "Birleşik Devletler hükümetinden başka bir hükümet biçimini sözlü ya da yazılı olarak savunan hiçbir öğretmene ders verme lisansı verilmeyecektir.

Devletleri veya bu eyaletin". Ayrıca, "Hiçbir kişi, firma, şirket, dernek veya topluluk, New York Eyaleti Üniversitesi'ne [*yani* Regents'e] başvurmadan ve bu kurumdan lisans almadan herhangi bir konuda herhangi bir okul, enstitü, sınıf veya eğitim kursu yürütemez, sürdüremez veya işletemez." Vekiller, bu şekilde ruhsatlandırılmış sınıfları ve okulları ziyaret etmek üzere müfettişler gönderme ve mevcut hükümetin şiddet yoluyla devrilmesinin öğretildiğini düşündükleri takdirde ruhsatları iptal etme hakkına sahip olacaktır[25].

Ancak güvenli ve aklı başında felsefe, her türden sosyalistin, anarşistin, pasifistin ve enternasyonalistin, şu anda bildiğimiz toplumu yıkmak için aynı fikirde birleşmiş tehditkar bir gruba ait olarak uygun ve kapsamlı bir şekilde tanımlanmasıyla hiçbir şekilde durmaz. Bu sınıf, Trotzky ve Bayan Jane Addams gibi, büyük meselede temel bir uyum içinde oldukları varsayılan, görünüşte birbirinden farklı kişilikleri de içermektedir. Ancak belki de sosyalistlerin masum araçları olan daha pek çok kiği vardır. Bunlar arasında, Lusk raporunun "sosyalizmin eğitilmiş çevrelerde yayılması" üzerine uzun bir bölüm ayırdığı öğretmenler, öğretim görevlileri, yazarlar, din adamları ve editörler bulunmaktadır. Bu bölümün amacı

... Amerika Sosyalist Partisi üyeleri ve diğer aşırı radikaller ve devrimciler tarafından, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki eğitilmiş ve kültürlü insanlar arasındaki pasifist duyguların, devrimci sosyalist propagandanın tanıtımı için bir araç olarak kullanıldığını göstermek. Burada anlatılanlar önemlidir çünkü bu sosyalistlerin, samimi insanlardan oluşan geniş bir kitlenin pasifist duygularına oynayarak, enerjilerini organize edebildiklerini ve doktrinlerinin yayılması için prestijlerini kullanabildiklerini göstermektedir. [P. 969.]

Bunun bir örneği *New Republic*'te yayınlanan bir makaledir:

... Başsavcı Palmer'a, Bay Lansing'e, Temsilciler Meclisi Göçmenlik Komitesi'ne, Yeni Göçmenlik Bürosu'na az ya da çok açık saldırılar içeriyor.

York *Times*, Senatör Fall, bu Komite, vs. Ayrıca, Abrams davasında Yargıç Holmes ve Brandeis'in muhalefet şerhlerini alıntılanmakta ve Amerika'daki devrim tehlikesini hafifleterek sona ermektedir: ... Bu ülkenin kurumlarına yönelik gerçek tehlikenin bu şekilde küçümsenmesi ve soruşturma yürüten herhangi bir grubun (veya bireyin) itibarsızlaştırılmaya çalışılması, "Salon Bolşeviği" veya "Entelijansiya"nın tam anlamıyla karakteristik özelliği haline gelmiştir. [P. 1103.]

Böylece, en başından beri öngörüldüğü gibi, New York *Times*'in *küçümseyen* ya da Yüksek Mahkeme'nin iki yargıcının muhalefet şerhini hatırlatan bir kişi, aslında anarşi yasasını ihlal etmese bile, en azından Bolşevik olarak damgalanmaktadır.

Dahası, tahmin edilebileceği gibi, meselelerin temelde ekonomik olmaktan çok ahlaki ve dini olduğu ortaya çıkmıştır, çünkü "Materyalizm ve onun korkunç oğulları Anarşi, Bolşevizm ve Huzursuzluk, savaşın ölçüsünü" tüm dürüstlüğe indirmiştir.

... Kilise mensuplarının, sözde Hristiyan Sosyalistlerin, sözde liberallerin ve kendini ifade özgürlüğü taraftarı olarak tanımlayanların aldatıcı argümanlarıyla yoldan çıkmamaları için anlamaları gereken en önemli şey, bir sistem olarak sosyalizmin, anarşizmin ve yüksek kaşlı Bolşevizm'den Rus Anarşist Derneği'ne kadar tüm dallarının, dinin ve kabul edilmiş tüm ahlaki standartların ve kısıtlamaların ilan edilmiş düşmanları olduğudur. [P. 1124.]

"İlerleme kılıfına bürünmüş sahte, aldatıcı idealizm" bizi yanıltmamalıdır. Bu mücadele, radikalizmin, materyalizmin ve anarşinin her türünün şiddetle ve derhal yok edilmesi gereken, ülke için olduğu kadar Tanrı için de verilen bir mücadeledir[26].

Dipnot

[21] Keynes, *The Economic Consequences of the Peace*, s. 11-12.

[22] Tawney, R. H., *The Acquisitive Society*, s. 183-184. Bir Fabian risalesi olan bu takdire şayan küçük eserin orijinal başlığı, "*Edinimci Toplumun Hastalığı*" idi, ancak Amerikalı yayıncılar, yazarın modern toplumun temelde herhangi bir sorunu olduğu iddiasını vurgulamanın uygun olmadığını düşünmüşlerdir.

[23] *Devrimci Radikalizm, Tarihi, Amacı ve Taktikleri: onu engellemek için atılan ve atılması gereken adımların açıklanması ve tartışılmasıyla birlikte, kışkırtıcı faaliyetleri araştıran Ortak Yasama Komitesi'nin 24 Nisan 1920'de New York Eyaleti Senatosu'na sunduğu rapor*. Bu rapor, sırasıyla "Yurtiçi ve Yurtdışındaki Devrimci ve Yıkıcı Hareketler" ve "Amerika'daki Yapıcı Hareketler ve Önlemler" konularını ele alan iki bölüme ayrılmış dört kalın ciltten (toplamda 4.200 sayfadan fazla) oluşmaktadır. Albany, 1920.

[24] "Bu soruşturmanın niteliği, komitenin yıkıcı örgütlerin faaliyetlerine ağırlık vermesine yol açmış olsa da, komite, iş dünyasında ve ticari girişimlerde bulunan kişilerin ve halktan aşırı kazanç elde etmek için durumdan faydalanmaya çalışan bazı mülk sahiplerinin, radikallere aksi takdirde kendisine kapalı olacak bir faaliyet alanı sağlayan sosyal huzursuzluğa küçük bir katkıda bulunmadığına inandığını vurgulamadan bu raporun tamamlanmayacağını düşünmektedir." (P. 10.)

[25] Bu ve benzeri önlemlerin Birleşik Devletler'deki genel tarihi, kamuya açık toplantılara yapılan müdahaleler, yargılamalar, hapis cezaları ve sansür, Profesör Chaffee'nin *Freedom of Speech*, 1920 adlı kitabında yer almaktadır.

[26] Birleşik Devletler Başkan Yardımcısı 1921 yazında *The Delineator*'da "Cumhuriyet Düşmanları" üzerine üç makaleden oluşan bir dizi yayınladı ve bu makalelerde şu soruyu ele aldı: "'Kızılılar' bizi takip mi ediyor?"

üniversiteli kadınlar?" Öyle olduklarına dair bazı işaretler buluyor ve okuyucularını şu konuda uyarıyor: "Radikal doktrinlere bağlılık, erkekliğin ve kadınlığın eski, sağlam erdemlerinin nihai olarak parçalanması, karakterin sinsice yok edilmesi, bireyin ahlaki yapısının zayıflaması ve toplumun temellerinin yıkılması anlamına gelir." Eski, sağlam erdemlerin savunucularının, fikirleri hakkında gerçek bir bilgiye sahip olamayacakları dürüst ve düşünceli erkek ve kadınları bu kadar dikkatsizce "Cumhuriyet düşmanı" olarak damgalamaları bazılarında anormal gelebilir - ancak bunda anormal olan hiçbir şey yoktur. Çok eski zamanlardan beri sağlam ve eski erdemlerin savunucularının alışkanlığı, başkalarının itibarlarına karşı dikkatsiz olmaktır.

* * * * *

VIII

Siyasi bilimlerde, özellikle de özgür halklar için ... genel olarak bilinen ve kabul edilenler dışında hiçbir işe yaramayan bir dizi gerçek vardır. Bu nedenle, bu bilimlerin ilerlemesinin özgürlük ve ulusların refahı üzerindeki etkisi, belli bir eğitimin etkisiyle tüm ruhlara yayılan bu gerçeklerin sayısıyla ölçülmelidir; Bu nedenle, bilimlerin gerekli ilerlemelerine de bağlı olarak, bu eğitimin her zaman gelişmekte olan ilerlemeleri, insan türünün kaderinde kesin olarak kabul edilebilecek bir iyileşmeye karşılık gelir, çünkü bu ilerlemelerin hücrelerinden başka bir sınırı yoktur.-İKİNCİ BÖLÜM.

16. BASKI FELSEFESİ ÜZERİNE BAZI TARİHSEL DÜŞÜNCELER

[İçindekiler](#)

Elbette bir önceki bölümde anlatılan akıl yürütme biçimi ve ön kabuller pek çok okuyucuya, mevcut düzenin bozulmasından duyulan aşırı ve haksız korkunun bir örneği - tehdit altındaki kurumlarımızı savunmaya koşmak için çılgınca bir dürtü - olarak cazip gelecektir. Şüphesiz Lusk raporu, savaş psikolojisinde sadece bir bölüm olarak sınıflandırılabilir. Almanları bastırmak için silahlandıktan ve bunu başardıktan sonra, çatışma ateşi hemen azalmaz, yeni düşmanlar aranır ve kolayca keşfedilir. Bastırma histerisi muhtemelen yatışacaktır, ancak ister organik ister zihinsel olsun, hastalıklarda anormal ve aşırı olanın, olayların olağan seyrinin öğretici abartıları ve sapkınlıkları olduğu artık iyi bilinen bir gerçektir. Bunlar kendi başlarına var olmayıp, bedensel ve zihinsel süreçlerin geçici ve abartılı işleyişini temsil ederler. Burada bizim için asıl soru, Senatör Lusk'ın suçlamalarında çok korkak ve çok gelişigüzel davranıp davranmadığı değil, kendisinin ve meslektaşlarının, insanların toplumsal sorunlarla doğal ve düşüncesizce başa çıkma yönteminin aşırı yüklü ve belki de biraz grotesk bir örneğini sunup sunmadıklarıdır. Bana öyle geliyor ki, bundan şüphelenmemiz için yeterince şey söylendi.

Bu kitabın başlangıcında, eğer sadece erkekler Olaylara şu anda genel olarak baktıklarından farklı bir şekilde bakmaya başlayabilirlerse, en sarsıcı kötülüklerimizden bazıları ya kendiliğinden düzelecek ya da kademeli olarak ortadan kalkacak veya umut verici bir şekilde azalacaktır. Bu kötülükler arasında en temel olanı, mevcut düzenimizin eleştirilmesine karşı takınılan savunmacı tutum ve eleştirenleri toplumun düşmanları olarak sınıflandırma yönündeki naif eğilimdir. Irkın tarihine ilişkin daha kapsamlı bir kavrayışın, şu temel zihin özgürlüğüne katkıda bulunacağı ileri sürülmüştür

eleştiriyi hoş karşılamalı ve eleştirilerin adil bir şekilde değerlendirilmesine izin vermelidir. Şiddet ve yıkıma yol açmaması için eleştiriyi bastırmak isteyenlerin argümanlarını gözden geçirdikten sonra, şimdi bu bağlamda, bu argümanların çoğunu itibarsızlaştırmaya da zayıflatmaya hizmet eden ve sıklıkla ihmal edilen bazı tarihsel gerçekleri uygun bir şekilde hatırlayabiliriz.

İnsanoğlu hiçbir zaman kendini uygarlığına mükemmel bir şekilde adapte edememiştir ve her zaman, zeka ile büyük ölçüde azaltılabilecek olan adaletsizlik ve uyumsuzluk olmuştur. Ancak şimdi bu kronik sıkıntının akut hale geldiği görülüyor ve bazı dikkatli gözlemciler, düşünce şimdiye kadar olduğundan çok daha yüksek bir düzeye çıkarılmadıkça, uygarlığın büyük bir gerilemesinin kaçınılmaz olduğu konusunda oldukça dürüst bir kanaat ifade ediyorlar.

Ancak geleneksel fikirleri ve kuralları kapsamlı bir yeniden değerlendirmeye tabi tutmak yerine, gördüğümüz gibi, mevcut ve alışılmış insan davranışı kavramlarını haklı çıkarmak için acele etme dürtümüz vardır. Sözde "radikal" düşünceleri ve bunların yayılmasını bastırarak, mevcut sistemin yüz ya da yüz bin yıl önceki fikirler temelinde tatmin edici bir şekilde çalışmasını sağlayabileceklerini düşünen pek çok kişi vardır.

Doğa bilimlerindeki özgür düşüncemizin insanın eski dünyasını dönüştürmesine izin verirken, okullarımızın ve hatta üniversitelerimizin geçmişe uygun olan ya da olmayan, ancak şimdi açıkça anakronizm olan inanç ve idealleri aşılama devam etmesine izin veriyoruz. Çünkü okullarımızda öğretilen "sosyal bilim", görünüşe göre, bizi her yandan kuşatan yeni ve endişe verici gerçeklerle boğuşmaya çağırmaktan ziyade, geleneksel adetlerin düzenli bir sunumudur.

Yirminci yüzyılın başında, insan bilimleri olarak adlandırılan bilimler, bazı ilerlemelere rağmen, daha önce de belirtildiği gibi, birkaç yüzyıl önce doğa bilimlerinin bulunduğu konumdadır. Hobbes, skolastik felsefe için "bir ayağı küstahça, bir ayağı da cansızdı" der.

Göt. Bugünkü durumumuz bu gibi görünüyor. Bilimsel ayağımız güçlü ve her geçen gün daha da güçleniyor; diğer üyesi -insan ve onun zavallı mülkü hakkındaki düşüncemiz- kaprisli ve duraksıyor. Kendinden emin filozofların insanlığın eski zincirlerinden kurtulduğuna, batıl inanç bulutlarının dağıldığına ve bilimin yeni başarılarıyla insanın şimdiye kadar hayal bile edilemeyen uyum ve mutluluğa doğru cesurca ve hızla ilerleyeceğine inandığı on sekizinci yüzyıl "aydınlanma" umutlarını gerçekleştiremedik. İngiliz klasik iktisat okulunun, önermeleri daha ileri düşünce ve deneyimlerle yalanlanmış olan aldatıcı kesinliğini artık kabul edemeyiz. Gerçekten yeniden başlamalıyız.

Doğa olaylarını inceleyen öğrenciler, kat etmeleri gereken zorlu yolun farkına erken varmışlardır. Her şeyden önce geçmişten kaçmak zorundaydılar. Özel işleri geçmişin terimleriyle felsefe yapmak ve ahlak dersi vermek olanlardan yardım bekleyemeyeceklerini anladılar. Işığı kendi yollarında ve gelebileceğini düşündükleri yönlerde aramak zorundaydılar. İlk amaçları, Bacon'ın deyimiyle, *meyve* değil *ışık*tı. Değişimlere girişmeden önce öğrenmeleri gerekiyordu ve Descartes felsefi şüphenin günlük davranışlara taşınmaması gerektiğini söylerken çok dikkatliydi. Bu, ne kadar aydınlanmamış olsalar da, şimdilik kabul edilmiş standartlara uygun olmalıdır.

İnsan ilişkilerini anlamaya çalışan birinin zihin yapısı böyle olmalıdır. Bununla birlikte, onun konusu doğa bilimcininkinden çok daha karmaşık ve yönetilemezdir. Doğa biliminin üzerinde yükseldiği deney, insanlığı ve sorunlarını incelemede hiçbir şekilde kolaylıkla uygulanabilir değildir. İnsanlık öğrencisinin üstesinden gelmesi gereken çok daha fazla müzmin önyargı, koruması gereken çok daha fazla doğuştan gelen ve geliştirilmiş zihin zayıflığı vardır. İlk bilim adamları gibi onun da mücadele etmesi gereken skolastik bir gelenek vardır. Şu anki haliyle üniversitelerden çok az yardım bekleyebilir. Din adamları, her ne kadar bu konuda daha az hassas olsalar da

İncil'de bulduklarına rağmen, alışkın oldukları ahlak standartlarının kapsamlı bir şekilde eleştirilmesine hala şiddetle karşı çıkmaktadırlar. Çok az sayıda avukat mesleklerine kayda değer bir tarafsızlıkla bakabilmektedir. Bir de politikacılar tarafından desteklenen ve genel olarak dini, hukuki ve eğitimsel sınıflar tarafından desteklenen, artık her şeye gücü yeten ticari çıkarlar vardır. Gazetelerin ve dergilerin çoğu onların etkisi altındadır, çünkü iş adamlarının habercileri haline gelmişlerdir ve onun lütfuyla yaşamaktadırlar.

Gerçekten de iş dünyası neredeyse dinimiz haline gelmiştir; daha sonraki Roma imparatorları ve Ortaçağ prenslerinin Kiliseyi saldırılara karşı koruduğu gibi sivil hükümet tarafından savunulmaktadır. Sosyalistler ve komünistler günümüzün Waldensian'ları ve Albigensian'larıdır; eskiden olduğu gibi doğrudan cehenneme değilse bile, kovulması, bastırılması ve Rusya'ya sürülmesi gereken sapkınlardır.

Gizli Servis, yeni dinimizi koruyan modern bir Engizisyon rolünü oynamaya meyilli görünüyor. Sayısız dosyada toplanan kanıtlar, "her zamanki gibi iş" anlayışını sorgulamaya cüret eden ya da uluslar arasında barış ve iyi niyet üzerinde fazla sevgiyle duran şüpheli sapkınlarla ilgilidir. Kitaplar ve broşürler, artık sıradan cellatlar tarafından yakılmasa da, biraz anlayışsız memurlar tarafından postalanması yasaklanmıştır. Ortaçağ'da olduğu gibi, yüksek bir kızgınlık ve asil bir kınamadan oluşan dindar bir kelime dağarcığımız var ve bunların bir kısmı, o zaman olduğu gibi akılsızca olsa da gerçek.

İnsan ilişkileri öğrencisinin aşması gereken engellerden bazıları bunlardır. Yine de eleştirinin bastırılmasının (bu eleştiri hata bulmaya dönüşse ve mevcut alışkanlıkların ve kurumların kınanması biçimini alsa bile) yersiz ve dünyanın içinde bulunduğu duruma uygunsuz olduğunun giderek daha açık hale geleceğini umabiliriz. Varsayalım ki, gerçekten kanunsuzluğu ve düzensizliği savunan bu tür insanlar, şiddete ve yıkıma neden olacaklarsa dikkatle izlenmeli ve kontrol edilmelidir. Ancak aşağıdakileri ayırt etmek mümkün değil midir

sorgulayan ve hatta çağımızın standartlaşmış adaletsizlik ve uyumsuzluklarını bir dereceye kadar hararetle eleştirenlerle aralarındaki fark nedir?

Ve hiçbir abartıyla kışkırtıcı olarak görülemeyecek bir başka sınıf daha vardır ki bunlar, düşünerek, son yüz yıl içinde koşullarımızın o kadar değiştiğini ve bilgimizin o kadar arttığını görmüşlerdir ki, eski şeyleri yapma ve görme yöntemlerinin yalnızca mantıksız değil, aynı zamanda tehlikeli olduğunu da anlamışlardır. Ancak savaş histerisi kamuoyunu öylesine tedirgin etmiştir ki, bu son sınıf bile itibarsız suçlamalara ve bir dereceye kadar müdahaleye maruz kalmaktadır.

Sürekli olarak şu ya da bu kişi ya da grubun hükümetin şiddet yoluyla devrilmesini savunduğu, Anayasa'ya sadık olmadığı, özel mülkiyetin ya da ailenin ortadan kaldırılması için açık ya da gizli çalıştığı ya da genel olarak "yerine koyacak hiçbir şey olmadan her şeyi devirmeye" hevesli olduğu suçlamalarını duyuyoruz.

Tarih öğrencisi, gruplara ve bireylere yöneltilen bu tür suçlamalara karşı dikkatli olmamızı tavsiye edebilir. Çünkü tarih öğrencisi, popüler olmayan kişileri, inanmadıkları ya da yapmadıkları inançlara sahip olmakla ve bunları yapmakla suçlamanın her zaman bir gelenek olduğunu görür. Sokrates, gençleri yoldan çıkardığı ve tanrılara sadakatsizlik ettiği için; İsa, hükümeti devirmeyi önerdiği için; Luther, zamanının yetkilileri için "tüm yasalardan kopuk ve tamamen vahşice bir yaşam" öğreten biriydi.

On yedinci yüzyılın din adamları, profesörleri ve yargıçları tarafından, cadılıkla ilgili popüler yanılsamaları sorgulayanlar, gelecekte cezalandırılma korkusu olmadan tanrısız yaşamlarını sürdürebilmek için şeytanın varlığından şüphe duyan ateistler kadar iyi ilan edildi. İnsanoğlunun bu müzmin alışkanlığı karşısında, polisin, Adalet Bakanlığı'nın ya da kendi kendini görevlendirmiş müfettişlerin, kendi gözlerinde zaten mahkum edilmiş olan insanların öğretileri hakkında bildirmeyi seçtikleri şeyleri olduğu gibi kabul etmek nasıl mümkün olabilir?

Elbette kabul gören fikirlerin eleştirilmesi rahatsız edicidir ve uzun süre de öyle kalacaktır. Sonuçta, konuşma ve yazma davranış biçimleridir ve tüm davranışlar gibi, mevcut saygın davranış standartlarından ayrıldıklarında kaçınılmaz olarak nahoşturlar. Yerleşik din, ahlak ve mülkiyet kavramlarımız, çalma ve öldürme fikirlerimiz kusurluymuş ve revizyona ihtiyaç duyuyormuş gibi konuşmak, mevcut eylem kurallarını ihlal etmekten gerçekten daha şok edicidir. Çünkü her zaman işlenen gerçek suçlara, kabahatlere ve günahlara alışkınız, ancak bunları teoride hafifletmeye yönelik herhangi bir şüpheli girişime müsamaha göstermeyeceğiz.

Yeni görüşlerin düşüncesizlere kötü eylemlerin gerekçelendirilmesi ya da hafifletilmesi, şiddet ve isyanın teşvik edilmesi olarak görünmesi ve bu nedenle de şiddetle kınanması kaçınılmazdır. Ancak zekanın artmasının, giderek artan sayıda insanımızı bu eski tuzağa karşı tetikte tutmaması için hiçbir neden yoktur.

Eğer uygarlığımızın karşı karşıya olduğu tehlikeleri cesaretle karşılayacak ve başarıyla üstesinden geleceksek, her zamankinden *daha fazla akla* ihtiyacımız olduğu açıktır. Dürüstçe arzu ettiğimiz ve elimizdeki kaynaklardan yararlandığımız takdirde, halihazırda sahip olduğumuzdan çok daha fazla zihne sahip olabileceğimiz de açıktır. Zihin, daha önce de tanımlandığı gibi, "bilinçli bilgimiz ve zekamız, bildiklerimiz ve bunlara karşı tutumumuz, yani bilgilerimizi artırma, sınıflandırma, eleştirme ve uygulama eğilimimizdir". *Bu anlamda zihnin bir birikim meselesi olduğu ve insanoğlunun uygarlığa ilk adımını atmasından bu yana oluşmakta olduğu açıktır.* İnsanlığın uzun tarihinin durumumuzu nasıl aydınlattığını ve izlenecek yola nasıl ışık tuttuğunu göstermeye çalıştım. Ve tarih, biyologların, antropologların ve yeni psikologların katkıda bulunduğu insanın doğası ve kökeni hakkındaki bilgileri dikkate almaya başlıyor.

Çok az insan, tüm bu insan bilimlerinin amaç ve yöntemlerini etkilemeye başlamış olan umut verici devrimin farkındadır. Daha önce hiçbir

düşünürler kuşağı, genel olarak bugünkü kadar alçakgönüllü, cehaletlerini itiraf etmeye ve her yeni keşfin problemde daha fazla karmaşıklık ortaya çıkarma eğilimini kabul etmeye bu kadar hazır olmuştur. Öte yandan, nihayet yeniden başlama şansına sahip olduğumuzu hissetmekte de haklıyız. On sekizinci yüzyılın sözde "özgür" düşüncesini engellediğini gördüğümüz çeşitli önyargılardan ve önyargılardan önceki tüm çağlardan daha özgürüz.

Doğa bilimlerinin standartları ve ruh hali, insan doğası, inançları ve kurumlarına yönelik hevesli araştırmaları teşvik etmede giderek artan bir etkiye sahip olmaktadır. Bacon'ın sıradan *şeylerin* incelenmesi yönündeki tavsiyeleriyle birlikte insan zihni yeni bir gelişim aşamasına girmiştir. Tarihsel güçler sıradan *insanı* ön plana çıkardığı için, onu bilimsel çalışmaya tabi tutuyor ve bu sayede, başarılı ve gerçek bir demokrasi için mümkün olan tek temeli oluşturabileceğinden, doğası hakkında büyük ölçüde artırılması ve yurtdışına yayılması gereken bu temel bilgiyi kazanıyoruz.

Okuyucunun, bilimin ya da kesin bilginin insan yaşamındaki yerini abarttığım sonucuna varmasını istemem. İçinde yaşadığımız dünya, kendimizin ve hemcinslerimizin doğası hakkında elimizdeki en doğru bilgi olan bilim, yaşamın tamamı değildir; ve birkaç özel kişi dışında asla duygusal tatminlerimizin en sürükleyici ve canlı olanı olamaz. Bizler şiirsel, sanatsal, romantik ve mistikiz. Soğuk analizlere ve yaşamın sıradan ve iyi kanıtlanmış olana indirgenmesine kızarız - ve tüm söylenenlerden sonra, bilimsel çabanın amacı da budur. Ancak kendimizi sürekli biriken bilginin ışığında değişen bir dünyaya uydurmak zorundayız. Dünyayı değiştiren bilgidir ve kendimizi yeni çevremize uydurmak ve çoğumuz için bilimin kendisinden daha cazip olan şeylerin peşinde barış, düzen ve güvenlik tesis etmek için bilgiye ve anlayışa güvenmeliyiz." [27]

Daha önceki hiçbir kuşak bizimki kadar şaşkınlık yaşamamıştır, ancak hiçbiri, büyüyen maddi ve entelektüel kaynaklarını cesur ve mantıklı bir şekilde kullanmayı başarabilirse, daha yüksek umutlar beslemekte haklı olmamıştır. *Bizi geride tutan şey korkudur.* Korku da cehalet ve belirsizlikten doğar. Ve bunlar karşılıklı olarak birbirini güçlendirir, çünkü cehaletimizi belirsizliğimizle bağışlamaya ve belirsizliğimizi cehaletimizle mazur göstermeye çalışırız.

Fikirlerimizi ve inançlarımızı hararetle savunmamız, onlara olan yerleşik bir güveni değil, tıpkı utangaçlıktan muzdarip birinin aşağılık duygusunu ve beceriksizliğini kaba bir saldırganlıkla telafi etmesi gibi, kendimizden gizlemeye çalıştığımız yarı güvensizliği gösterir. Örneğin, dini inançlar gerçekten sağlam bir şekilde yerleşmiş olsaydı, "inanca yardım "a gerek kalmazdı; bugünkü iş sistemimiz, siyasetimiz ve uluslararası ilişkilerimiz de öyle. Olayları dürüstçe düşündüğümüzde ortaya çıkacakları gibi görmekten korkarız, çünkü eleştirel düşüncenin doğasında tanıdık ve onaylanmış dünyamızı garip ve yabancı bir şeye dönüştürmek vardır. Hiç kuşkusuz, mevcut toplumsal sistemin güvencesizliğine ilişkin gergin bir duygu, onun erdemlerinin ve kusurlarının adil ve dürüst bir şekilde değerlendirilmesine yönelik mevcut şiddetli muhalefeti açıklamaktadır.

Tarafgirlik bizim en büyük lanetimizdir. Her şeyin iki tarafı olduğunu ve ya birinde ya da diğesinde yer almanın görevimiz olduğunu çok kolay varsayıyoruz. Bir şeyi savunuyor ya da bir şeye saldırıyor olmalıyız; sadece ciğeri beş para etmeyenler, küstahça bir soru sorarak doğal korkaklıklarını gizlerler: Bütün bunlar ne hakkında? Kahramanlar Rab'bin zırhını kuşanır, omuzlarını dikleştirir ve şüpheyi ortadan kaldırmaya hizmet eden ve bağınazlık ve fanatizmin şehvetini doğuran bir kas gerginliği oluştururlar.[28] Bu ruh halinde sorular uygunluk ve uygunsuzluk değil, doğru ve yanlış meseleleri haline gelir. Cambridge'in değerli insanların en karmaşık sosyal ya da ekonomik sorunu derhal basit bir ahlaki soruna indirgeyebildikleri söylenir

Bu, Yalanların Babası'nın bir hilesi ve çoğumuz buna kolayca boyun eğiyoruz.

Bununla birlikte, bireyin düşünce korkusunun üstesinden gelmesi mümkündür. Bir zamanlar insanların çok fazla düşünmesinden korkardım; şimdi ise sadece çok az ve çok çekingen düşüncelerinden korkuyorum, çünkü artık gerçek düşünmenin nadir ve zor olduğunu ve sayısız eski ve doğal cesaret kırıcı ve engel karşısında her türlü teşvike ihtiyaç duyduğunu görüyorum. Önce kendi zihinlerimizi özgürleştirmek için gayret göstermeli, sonra da başkalarının zihinlerini özgürleştirmek için elimizden geleni yapmalıyız. *Toujours de l'audace!* Bugünkü aydınlanma seviyesine ulaşmak için beş yüz bin ila bir milyon yıl arasında bir süreye ihtiyaç duyan bir ırkın üyeleri olarak, herhangi birimizin zekâsını çok titiz bir şekilde ya da zararlı bir aşırılıkla geliştirebileceğini düşünmek için çok az neden vardır.

17. NE OLDU?

[İçindekiler](#)

Çağımız eşi benzeri görülmemiş bir sorumluluk çağıdır. Bay Lippmann'ın çok iyi söylediği gibi:

Daha önce hiç bu kadar tamamen kendimize güvenmek zorunda kalmamıştık. Bizim adımıza düşünecek bir vasi, sorgusuz sualsiz takip edeceğimiz bir emsal, yukarıda bir kanun koyucu yok, sadece yürek parçalayıcı bir şaşkınlıkla baş etmek zorunda kalan sıradan insanlar var. Tüm zayıflıklar yüzeye çıkıyor. Hayal gücüne musallat olan ve onu cezbeden makinelerin ve evcilleşmemiş güçlerin cangılında evsiziz. Elbette kültürümüz karışık, düşüncemiz spazmodik ve duygularımız dengesiz. Hiçbir denizci ortalama bir insanın girdiği kadar keşfedilmemiş bir denize girmemiştir.

yirminci yüzyılda doğmuş olmak. Atalarımız doğumdan sonsuzluğa kadar yollarını bildiklerini düşünüyorlardı; biz ise yarından sonraki gün hakkında şaşkınlık içindeyiz.... Gerçek görevler özgürleşmeyle başlar ve özgürlük, efendinin vesayetini ve rahibin rahatını ortadan kaldırdığı için araştırmacı bir meydan okumadır. İkonoklastlar bizi özgür bırakmadı. Bizi suya attılar ve şimdi yüzmek zorundayız.[29]

Her zaman yeni çıkmazlar ve maceralar beklemeliyiz. *Hiçbir şey bir zamanlar yerleşmiş olduğu varsayılan anlamda yerleşmiş olmayacaktır, çünkü bilgi muhtemelen artmaya devam edecek ve kaçınılmaz olarak anlaşmalar yapmak zorunda olduğumuz dünyayı değiştirecektir.* Muhtemelen bir şekilde sabit kalabilecek tek şey, bundan sonra hayat oyununun oynanması gereken şartlara ve kurallara uygun bir zihin tutumu ve bitmek tükenmek bilmeyen bir beklentidir. Bu gerçek temelinde yeni bir uyum ve işbirliğini teşvik etmeliyiz. Bu da artık geleneğin yerine amacı koymamız gerektiği anlamına gelmektedir ki bu da karşı karşıya olduğumuz büyük devrimin kısa ve öz bir ifadesidir.

Şimdi, tüm insani kurumlar bu kadar yavaş ve zahmetli bir şekilde Evrilen her şey sorgulanır, her fikir birliğine meydan okunur, her inanca karşı çıkılır, antik Sofistler kadar ve belki de onlardan daha fazla, bize çağrı gelir... inancın temellerini keşfetmeye, test etmeye ve gerekirse yeniden inşa etmeye, çünkü tüm açık sorular yeni fırsatlardır. Eski işaret ışıkları değişti ya da söndü. Son zamanlarda önemsiz olduğunu düşündüğümüz bazı konular kozmik boyutlar kazanmıştır. Hepimiz bizim için çok büyük olan sorularla "karşı karşıyayız", böylece her yerde bilincin dar alanına tam olarak yerleştirilemeyecek kadar derin bir yetersizlik duygusu var. Dolayısıyla, eski liderlere, standartlara, kriterlere, yöntemlere ve değerlere karşı yeni bir hoşnutsuzluk ve her yerde yenileri için bir talep var.

İnsanlık artık yönünü yeniden belirlemeli ve yönünü ebedi yıldızlardan almalı ve artık geçmişin ölü hesaplarıyla bilinmeyen geleceğe yelken açmamalıdır."[30]

Kısacası, hayat ciddi bir sportif teklif haline geldi - ağır sorumlulukları ve en derin dini özlemlerimizi tatmin edecek kadar ciddi; bir beyzbol hayranının veya en karanlık Borneo'daki bir kaşifin fantezilerini gıdıklayacak kadar sportif. Bu oyunu oynayabilir ya da oynamayı reddedebiliriz. Şu anda hükümet, eğitim, sosyal ve dini olmak üzere insan organizasyonlarının çoğu, her zaman olduğu gibi, bir şeyleri zapt etmeye ve geçmişe ait olan ve yeni bilgilerimize ve yeni koşullarımıza göre çok nazıkçe yeniden ayarlanan inançları ve politikaları sürdürmeye yöneliktir. Öte yandan, bilgilerimizi gözden geçirmeye ve artırmaya kararlı olan ve daha fazla bilgiyle gelen eleştirilere dayanamayan herhangi bir inancı veya yöntemi canlı tutmaya söz vermeyen çeşitli bilimsel dernekler vardır. Salt rasyonalizasyona düşme korkusu, sözde doğa bilimlerinden psikolojiye, antropolojiye, siyasete ve politik ekonomiye doğru giderek yayılmaktadır. Tüm bunlar yeni duruma verilen sevindirici bir yanıttır.

Ancak, daha önce de belirtildiği gibi, sosyal, ekonomik ve siyasi standartlarımız ve alışkanlıklarımız hakkındaki dürüst tartışmalar kolaylıkla sapkınlık ve sadakatsizlik şüphesi uyandırmaktadır. Tıpkı on sekizinci yüzyılda, her şeyi bilen ve öngören bir Tanrı (kendi yasalarıyla oynadığından şüphelenilemeyecek olan) adına mucizeleri gözden düşürmeye çalışan "özgür düşünen" kişinin ateist olmakla ve aslında hiçbir Tanrı'ya inanmamakla suçlanması gibi; Bu nedenle, toplumsal örgütlenme ideallerimizi yüceltmek isteyenler, kendilerini ahlaki ve dini kısıtlamalardan kurtarmak ve belki de "hiçbir şey için bir şey elde etmek" için toplumu ve geçmişin tüm başarılarını devirmek isteyen "Entelektüeller" veya "salon Bolşevistleri" olarak tanımlanmaktadır. Paralellik gerçekten de çok doğru.

Kilise her zaman yeni bir sapkınlık olmadığını savunmuştur. İncelendiğinde hepsinin eski ve gözden düşmüş olduğu görülecektir. Amerika Birleşik Devletleri Başkan Yardımcısı kısa bir süre önce şunu beyan etmiştir:

İnsanlar radikal teorileri irili ufaklı şekillerde sayısız kez ve her zaman tam bir başarısızlıkla denemişlerdir. Bunlar yeni değil; eskidir. Her başarısızlık, çaba olmadan başarı olmayacağını bir kez daha göstermiştir. Yarış hiçbir zaman hiçbir şey için bir şey elde etmez.[31]

Ancak bu, apaçık gerçeğin tamamen tersine çevrilmesi değil midir? "Radikal "i hiçbir zaman başarılı olamayan olarak tanımlamadığımız sürece, en temel tarih nosyonlarına sahip herhangi biri, bugün ödüllendirdiğimiz neredeyse tüm şeylerin geleneğe karşı isyanları temsil ettiğini ve başlangıçlarında mevcut inanç ve uygulamalardan şok edici farklılıklar gibi görüldüğünü nasıl göremez? Hristiyanlık, Protestanlık, anayasal hükümet, eski batıl inançların reddedilmesi ve modern bilimsel fikirlerin kabul edilmesine ne demeli? Gördüğümüz gibi, yaratıcı düşünce çok az kişiyle sınırlı olduğu için, ırk her zaman hiçbir şey için bir şeyler elde etmiştir. Ve bunu açıkça savunanların cesaretini kırmak ya da öldürmek, onları liyakatlerine göre ödüllendirmemek gelenek olmuştur.

İnsan sürekli tekrarlanan bu "karşılıksız bir şey elde etme" ifadesine şaşırmadan edemiyor, sanki bu toplumu rahatsız edenlerin kendine özgü ve sapkın bir hırsıymış gibi. Hayvan kıyafetlerimiz dışında, neredeyse sahip olduğumuz her şey bize karşılıksız veriliyor. En kayıtsız gerici, yazı sanatını ya da matbaayı kendisinin icat ettiğini ya da dini, ekonomik ve ahlaki inançlarını ya da kendisine et ve yiyecek sağlayan araçlardan herhangi birini ya da edebiyattan ya da güzel sanatlardan alabileceği zevkin kaynaklarından herhangi birini kendisinin keşfettiğini iddia edebilir mi? Kısacası, uygarlık bir şeyi karşılıksız elde etmekten başka bir şey değildir. Diğer kazanılmış çıkarlar gibi, "hiçbir şey karşılığında bir şey elde etme meşru hakkıdır." [32] Eğer bu gerçek ortaya çıksaydı, ne kadar berbat bir akıl yürütme ve ne kadar aptalca suçlama ortadan kalkardı.

tartışma temeli olarak kabul edildi! Elbette bir şeyi karşılıksız elde etmeye yönelik sistematik çabanın, kâra ve hisse senedi sahipliğine dayalı mevcut iş sisteminden daha bariz bir örneği yoktur.

Matbaanın icadından bu yana ve aslında çok daha öncesinde, değişimden korkanlar kitaplara saldırarak eleştiriye kontrol altına almaya çalışmışlardır. Bunlar tonlarına göre ortodoks ya da heterodoks, ahlaklı ya da ahlaksız, hain ya da sadık olarak sınıflandırılmıştır. Ne yazık ki bu alışkanlık devam etmekte ve kendini sağlam ve sağlam olmayan, radikal ve muhafazakar, güvenli ve tehlikeli ayrımında göstermektedir. Bir kitap hakkında sorulması gereken mantıklı soru, önemli hususları ve bunlardan yapılacak çıkarımları ekleyerek ya da yeniden teyit ederek durumumuzun daha net anlaşılmasına katkıda bulunup bulunmadığıdır. Bu tür kitaplar, belirsiz bir hoşnutsuzluğun ya da öykünmenin ifadesi olan ya da olduğu gibi ya da olmadığı gibi olduğu için bir şeyleri kınayan kitaplarla karşılaştırılabilir. Ben şahsen "lo here" ya da "lo there" diye bağıranlara pek güvenmiyorum. Sosyal düzenin geniş kapsamlı bir şekilde yeniden yapılandırılmasını savunmak için henüz erken, ancak deneyler ve öneriler cesaret kırıcı olmamalıdır. Öncelikle ihtiyacımız olan şey, giderek daha fazla sayıda insanın olayları oldukları gibi, ne oldukları ve ne olabilecekleri ışığında görmelerine izin verecek bir kalp değişikliği ve yumuşatılmış bir ruh halidir. Tarihsel olmayan sınıf mücadelesi varsayımlarıyla, tarihin abartılı ekonomik yorumuyla ve emeğin sermayenin tek üreticisi olduğu fikriyle dogmatik sosyalist, gerçek duruma Lusk Komitesi ve Bay Coolidge'in, özel mülkiyetin kutsallığına, mevcut otoritenin ebedi doğruluğuna ve ilhamına ve kar sisteminin kutsanmasına duydukları güvenden daha fazla ışık tutmamaktadır. Ancak Veblen, Dewey, J. A. Hobson, Tawney, Cole, Havelock Ellis, Bertrand Russell, Graham Wallas gibi, sosyalizmin varsayımlarına ve öngörülerine güvenen ya da güvenmeyen (ya da hiçbir zaman güvenmemiş olan) pek çok yazar vardır,

Kitapları, adil düşünen her okuyucuya zamanımızın acı verici zorunluluklarını daha açık bir şekilde anlatıyor.

Sık sık, diyelim ki iki yüzyıl sonrasının ekonomi tarihçilerinin, o günün ekonomi literatürünün kalıntılarını eşeleyecek zaman bulabileceklerini düşünürüm. Hayal gücümüzle onların kararlarına başvurabilir ve bazı durumlarda onları tahmin etmeye kalkışabiliriz. Yazarlarımızın birçoğunu, ne pahasına olursa olsun, sadece kötü anlaşılmış bugünü kurtarma arzusunun hakim olduğu; diğerlerini ise kendi günlerinde çoktan gözden düşmüş planları gerçekleştirmeye çalıştıkları gerekçesiyle bir kenara atacaktırlar. Geleceğin tarihçileri yine de, bir tür ısrarlı ve ateşli tarafsızlıkla, yakınlarındaki şeyleri diğerlerinden daha tam ve doğru bir şekilde görebilen ve diğerlerinin kendilerini derinden ilgilendiren gerçekleri algılamaları ve hesaba katmaları için ellerinden geleni yapmaya çalışan birkaç kişiyi açıkça ayırt edeceklerdir. Ne mutlu bu zaferi kazanmayı arzulayanlara. Bruno'nun, yaşadığı dönemde otorite sahibi olanlardan daha net gördüğü için yakıldığı yerde dikilen anıtın üzerinde basit bir yazı bulunmaktadır: "Öngördüğü nesil tarafından Giordano Bruno'ya yükseltilmiştir."

Hepimiz görme özürlüyüz, ancak görme yetilerini keskinleştirmek için mevcut çeşitli araçları kullanan bazılarımız diğerlerinden daha kördür. Bir gözlemci olarak, hem "radikaller" hem de canlı muhalifleri tarafından önerilen lenslerin doğal astigmatizmimizi azaltmaktan ziyade artırma eğiliminde olduğunu söylemek bana güvenli geliyor.

En azından bu makalede bir araya getirilen *olgulara ve açık ya da örtülü* olarak öne sürülen temel *çıkarımlara genel olarak katılanlar*, eğitim sistemimizin ve amaçlarımızın, gelecek kuşakların insan yaşamının durumunu anlamaya ve olanaklarından daha fazla yararlanmaya ve tehlikelerine karşı önceki kuşaklardan daha ustaca korunmaya daha iyi hazırlanabilmeleri için nasıl yeniden düzenleneceğini merak etmeye başlayacaklardır. Şu anda mevcut eğitim yöntemlerimizden ve bunların ayrıntılı bir şekilde boşa çıkarılmasından duyulan yaygın bir hoşnutsuzluk var; ancak

Bana öyle geliyor ki, üstesinden gelinmesi çok zor olduğu için bu temel zorlukla yüzleşmeye pek istekli değiliz. Erkek ve kız çocuklarına, genç erkek ve kadınlara, zorunlu bir toplumsal yeniden yapılanma çağında kendileri için en faydalı olacak şeyi söyleyecek kadar dürüst olmaya cesaret edemiyoruz.

Eğitimin görünürdeki amaçlarının çeğitli olduğunu[33] ve bunların arasında gençleri daha sonra oy veren vatandaşlar olarak rollerini oynamaya hazırlama girişiminin de yer aldığını gördük. Eğer önceki nesillerden daha iyi olmaları isteniyorsa, farklı bir çekilde yetiştirilmeleri gerekmektedir. Onlara kurumlar ve ideallere karşı farklı bir genel tutum verilmelidir; bunların onlara standart ve kutsal olarak sunulması yerine, onları yarı çözülmüş problemler olarak görmeleri öğretilmelidir. Ancak eğitimde gerçekten hakim olan güçleri göz önünde bulundurduğumuzda, temel sosyal, ekonomik ve politik yeniden düzenleme konularında gençlerin yargılarını geliştirmeyi nasıl bekleyebiliriz? Ancak bu kısıtlamalar zayıflatılsa ya da kaldırılrsa bile, görev çok hassas bir görev olmaya devam edecektir. Öğretmenler özgür ve olduklarından çok daha bilgili olabilirler, gençlerde insanlığın başarıları ve geleneksel idealleri için haklı bir hayranlık uyandırmak ve aynı zamanda yaygın suiistimaller, aptallık, yaygın sahtekârlık ve çoğu zaman devlet adamlığı yerine geçen boş siyasi ahmaklık hakkında gerekli bilgiyi geliştirmek kolay bir şey olmayacaktır.

Ancak sorunun üstesinden gelinmesi gerekir ve bu doğrudan ya da dolaylı olarak. Doğrudan yol, gerçek koşulları ve yöntemleri ve bunların iyi ve kötü işleyişlerini olabildiğince gerçekçi bir şekilde tanımlamak olacaktır. Şu anda mevcut olandan daha iyi kitaplar olsaydı, öğretmenlerin hükümetin sadece nasıl yönetilmesi gerektiğini değil, gerçekte nasıl yönetildiğini de nazikçe göstermeleri mümkün olurdu. Siyasi yolsuzluk, rüşvet, israf ve beceriksizlikle ilgili gerçek bilgiler veren Federal ve eyalet soruşturma komitelerinin çok sayıda raporu vardır. Bunların şimdiye kadar hükümet bilimi ile bir ilgisi olduğu düşünülmemiştir, ancak bir hükümet bilimi için kesinlikle gerekli oldukları açıktır.

anlayışı. Benzer düşünceler iş dünyası, uluslararası ilişkiler ve ırk düşmanlıkları konularında da kendini göstermektedir. Ancak okullarımız politikacılar tarafından yapılan ödeneklere bağlı olduğu, kolejler ve üniversiteler büyük ölçüde iş adamları veya devlet tarafından desteklendiği ve mevcut sistemi eleştirilerden korumaya kararlı olanların kontrolü altında olduğu sürece, hükümetin ve iş dünyasının geleneksel kavramlarını etkili bir şekilde sorgulayacak bir eğitim türü için herhangi bir umut görmek zordur. Bu kavramlar, değerlendirilmelerinin gerçekten iyileştirici olmasını sağlayacak kadar dürüstlükle tartışılmaz. Cesur ve açık sözlü olanları ve inançlarının cesaretine sahip olduğunu varsaydıklarımızı övüyoruz - ancak bu inançlar bizim için kabul edilebilir ya da kayıtsız olduğunda. Aksi takdirde, dürüstlük ve açık sözlülük sadece küstahlığa dönüşür.[34]

Hiç şüphe yok ki siyaset ve ekonomi zaman geçtikçe daha iyi öğretilir ve öğretiliyor da. Her ikisi de eskiden olduğu gibi tamamen gerçek dışı ve insani işlemlerle ilgisiz değildir. Bir ekonomi politik öğretmenin, üretim üzerindeki kısıtlamaları ve mühendise olan bağımlılığı ile sanayinin kar sisteminin gerçek işleyişini anlatmaması ve spekülative kar payları yerine cari faiz oranı temelinde işlevsiz hissedarlardan sermaye toplama olasılığını önermemesi için hiçbir neden yoktur. İşçilerin gerçek koşulları, mevcut güvencesiz durumları, işe alma ve işten çıkarmanın aşırı ve savurgan yaygınlığı; sendikaların politikası ve savunma ve saldırı taktikleri anlatılabilir. Her gence, asıl meselenin ne "özel mülkiyet" ne de "sermaye" olduğu (çünkü çok azı bunların özünü sorgulamaktadır), daha ziyade endüstriyel girişim için geleneksel güdülerden başka güdülerin, yani bir yanda büyük işçi kitlelerinin köle gibi uysallığı ve sert zorlaması, diğer yanda da şu anda mevcut iş sistemimize hakim olan spekülative karların sağlanması gibi yeni bir sorun olduğu konusunda biraz fikir verilebilir. Çünkü mevcut organizasyon sadece giderek daha fazla israfa yol açmakla kalmıyor,

kalpsiz ve adaletsizdir, ancak çeşitli nedenlerden dolayı çökmeye başlamıştır. Kısacası, yaşamın maddi gerekliliklerini ve kolaylıklarını üretmeye yönelik mevcut yöntemlerimizin erdemleri ne olursa olsun, birçok kişiye, bazı temel revizyonlar olmaksızın, geçmişte olduğu gibi süresiz olarak başarılı olamayacaklarmış gibi görünüyor.

Siyasi hayata gelince, öğrenciler politikacıların boş beyanları ile gerçekleri, muğlak parti programları ile somut öneri ve teklifleri birbirinden başarılı bir şekilde ayırt etmeye alıştıırılabilirse çok şey başarılmış olacaktır. Dilin öncelikle bir fikir ve bilgi aracı değil, çeşitli ötüşlere, hırıltılara, hırıltılara, kargalara ve anırmalara karşılık gelen duygusal bir çıkış yolu olduğunu erkenden öğrenmelidirler. Dikkatleri, Senato'daki sertlik yanlılarının retoriğine ya da Bay Harding'in Başkan adaylığını kabul ederken söylediği yatıştırıcı sözlere çekilebilir:

"Anayasa'nın öngördüğü şekilde tavsiyelerde bulunan bir Senato ile Avrupa ve dünya uluslarına yaklaşıarak, bizi ulusların yeni bir ilişkiye kutsanmasında istekli bir katılımcı yapan, Amerika da dahil olmak üzere dünyanın ahlaki güçlerini barışa ve uluslararası adaletle adayan, Amerika'yı hala özgür, bağımsız, kendine güvenen ama tüm dünyaya dostluk sunan bir anlayış önereceğim. Eğer insanlar daha spesifik ayrıntılar isterlerse, onlara ahlaki taahhütlerin geniş ve her şeyi kapsadığını ve insanlığın ilerlemesi için halkları bir arada düşündüğümüzü hatırlatırım."

Gerçekleri ve amaçları ifade etmek için kullanılan dil ile dindar bir boşalma, nazık ve küçümseyici bir jest veya karşı tarafa yönelik çıkarımsal bir suçlamadan başka bir şey olmayan dil arasındaki farkı öğrendikten sonra, gençlere parti sadakatının teorisi ve pratiği ve partizanlığın hükümet işlerimizin yürütülmesi üzerindeki etkileri öğretilmelidir. Kısacası, partizanlığın sebepleri ve sonuçları hakkında bir fikir edinmelidir.

Başka bir şey öğrense de öğrenmese de, hükümetimizi gerçekten yönetenlerin yöntemleri.

Bununla birlikte, daha akıllıca eleştirel ve açık fikirli bir nesil üretmeye yönelik bu *doğrudan* girişimler, *dolaylı* yöntemlerden çok daha az uygulanabilir olacaktır. Kısmen, şu anda düzenlendiği şekliyle toplumun kendi kendini tayin etmiş savunucularından şiddetli bir muhalefet görecekları için, kısmen de alışkanlıkların ve kurumların doğrudan incelenmesi, bunların kökeninin ve gelişiminin incelenmesi ve diğer sosyal uyum biçimleriyle karşılaştırılması kadar öğretici olmadığı için. Umarım, şu anda tasarlanmaya başlandığı şekliyle Tarih'te büyük ve şimdiye kadar sadece çok yüzeysel olarak işlenmiş kaynaklara sahip olduğumuz şimdiden anlaşılmıştır.

İnsanlığın başına gelmiş en büyük entelektüel devrimin tam ortasındayız. Tüm zihin anlayışımız büyük bir değişim geçiriyor. Onun doğasını anlamaya başlıyoruz ve daha fazlasını öğrendikçe, zeka daha önce hiç sahip olmadığı bir saygınlığa ve etkinliğe yükselebilir. Doğa bilimlerinde cesaret verici bir başlangıç yapılmıştır ve benzer bir başarı, insanın karmaşık doğasının, temel dürtülerinin ve kaynaklarının, bunların geçmişin cehaleti nedeniyle maruz kaldığı gereksiz ve ölümcül baskıların eleştirel bir şekilde değerlendirilmesi ve varlığımızı zenginleştirmenin ve hemcinslerimizle ilişkilerimizi geliştirmenin denenmemiş yollarının keşfedilmesiyle ilgili çalışmaları da bekliyor olabilir.

Goethe'nin "Faust "unda[35] Tarih'i Vahiy'de anlatılan Yedi Mühürlü Kitap'a benzettiği iyi bilinen bir pasaj vardır; bu kitabı ne gökte, ne yerde, ne de yerin altında hiç kimse açıp okuyabilmiştir. Augustinus, Orosius, Freisingli Otto, Bossuet, Bolingbroke, Voltaire, Herder, Hegel ve diğerleri tarafından kitabın içeriğine dair her türlü tahminde bulunulmuş, ancak hiçbirli mühürleri kıramamış ve hepsi de kitabın içeriğine dair bölüm pörçük bilgileriyle ciddi şekilde yanıltılmışlardır. Şimdi görüyoruz ki, yedi mühür yedi büyük

cehaletler. Hiç kimse (1) insanın fiziksel doğasını, (2) düşünce ve arzularının işleyişini, (3) içinde yaşadığı dünyayı, (4) bir ırk olarak nasıl ortaya çıktığını, (5) küçücük bir yumurtadan bir birey olarak nasıl geliştiğini, (6) bebeklik ve çocukluk dönemlerinin çoğu zaman unutulmuş izlenimlerinden ne kadar derin ve kalıcı bir şekilde etkilendiğini, (7) atalarının yüz binlerce yıl boyunca vahşetin karanlık cehaleti içinde nasıl yaşadığını bilmiyordu.

Artık mühürlerin hepsi söküldü. Kitap nihayet onu okuyabilecek olanların önünde açık duruyor ve bu kişiler henüz çok az; çünkü çoğumuz, içinde ne olduğunu kimse bilmeden önce içeriğiyle ilgili olarak yapılan tahminlere hala bağlıyız. Artık kurgu olduğu kanıtlanan bildik eski hikayelere bağlandık ve kitabın içerdiğini kanıtladığı birçok sert sözle kendimizi uzlaştırmakta zorlanıyoruz - "iyi" insanların aptallığına yaptığı sürekli vurgu; saygın ve normal olanı küçümsemesi, ki bu çoğu zaman kibirli rutin ve tembellikten ve kişinin kayıtsız güvencelerinde rahatsız edilmesine duyulan dindar kızgınlıktan biraz daha fazlasına indirgenir. Aslında, öğretilerinin çoğu mevcut standartlara göre düpedüz ahlak dışı görünmektedir.

Geçmişin Kitabı'nın açıkça ortaya koyduğu korkunç bir şey, hayvani mirasımızla yaşamın büyük kaygılarına karşı benzersiz bir şekilde kayıtsız olduğumuzdur. Küçük rahatsızlıklara, küçük tahrişlere, incinmiş kibirlere ve çeşitli tehlike sinyallerine karşı son derece duyarlıyız; ancak iş karmaşık durumları kavramaya ve yaşamın sorunları ve olasılıkları hakkında adil bir perspektif oluşturmaya geldiğinde, kavrayışımız doğası gereği belirsiz ve cansızdır. Hayal gücümüz kendi çekingenliğimiz tarafından kısıtlanır ve bizi her zaman güvenli ve akli başında olmaya çağıran, bununla da kendileri için uygun, davranışlarımızda öngörülebilir ve geçerli standartlara nezaketle uyumlu olmayı kasteden dostlarımızın uyarılarıyla sürekli olarak pekiştirilir.

Ancak, ne kadar rahat ve saygın görünse de, bu müzmin eğilime boyun eğmenin giderek daha tehlikeli olduğu açıktır.

Şu an.

Tarih, H. G. Wells'in çok güzel ifade ettiği gibi, giderek daha fazla "eğitim ile felaket arasında bir yarış" haline gelmektedir. İ politikalarımız, ekonomik ve sosyal fikirlerimiz, toplumsal sınıfların kökeni ve tarihsel ilişkilerine dair yanlış ve fantastik fikirler nedeniyle şu anda derinden sarsılmış durumdadır. Tüm insanlığın ortak macerası olarak bir tarih bilinci, uluslar arasında barış için olduğu kadar iç barış için de gereklidir". Artık tüm dünyanın ortak barışından başka güvenli bir barış olamaz; genel bir refahtan başka bir refah olamaz ve bunun basit nedeni, hepimizin şu anda birbirimize o kadar yaklaşmış ve acınası ve karmaşık bir şekilde birbirimize bağımlı hale gelmiş olmamızdır ki, eski asil İzolasyon ve ulusal egemenlik kavramları muhteşem bir şekilde suç teşkil etmektedir.

Kalplerinin derinliklerinde ya da bilinçaltılarının derinliklerinde, muhafazakâr düşüncelere sahip olanlar, dünyaya ve onun iyileştirilmesine yönelik tüm tutumlarının, Geçmişin Büyük Kitabı'nda en ufak bir destek bulamayan bir varsayıma dayandığını fark etmiyorlar mı? "Muhafazakâr"ın, tutarlı olduğu ve mesleklerine uygun yaşadığı sürece, ölümcül bir yanlış içinde olduğu açık değil midir? Sözde "radikal" de neredeyse her zaman yanılır, çünkü hiç kimse geleceği öngöremez. Ancak doğru bir varsayım üzerinde çalışır - yani, geleceğin şimdiye kadar her zaman geçmişten farklı olduğunu kanıtladığı ve bunu yapmaya devam edeceği varsayımı. Gerçekten de bazılarımız geleceğin geçmişten giderek daha hızlı ve geniş ölçüde farklı olma eğiliminde olduğunu görüyoruz. Muhafazakârın kendisi, teorisinin tek örneğini sunmaktadır ve bu bile oldukça yetersizdir. Genel zihin yapısı sabit kalıyor gibi görünse de, kendisini çok farklı şeyleri savunurken ve reddederken bulmaktadır. Büyük mesele, döneme göre, ilkel bir tabu, Delphic kahininin sözleri, Athanasian inancı, Engizisyon, yer merkezli teori, Tanrı'nın lütfuyla monarşi, büyücülük, kölelik, savaş, kapitalizm, özel mülkiyet veya asil izolasyon olabilir. Tüm bunlar muhafazakârlara sonsuzluk görüntüsü altında görünme eğilimindedir, ancak tüm bu şeylerin

Geldi, birçoğu gitti ve geriye kalanlar zaman geçtikçe hayal bile edilemeyecek değişikliklere maruz kalacak gibi görünüyor. Bu, artık mühürlenmemiş olan kitabın öğretisidir.

Dipnot

[27] Bay James Branch Cabell, *Yaşamın Ötesinde adlı eserinde* insanın romantik özlemlerini ve en azından zamanın bir kısmını doğa bilimleri ve ekonomi politiğin dünyasından çok daha tatlı bir şekilde hayallerine göre şekillendirilmiş bir dünyada yaşamak için duyduğu amansız arzuyu savunmuştur. İnsanın yalnızca ekmekle yaşaması için hiçbir neden yoktur. Bununla birlikte, doğa bilimleri ve ekonomi politik için de bir zaman vardır, çünkü bunlar yaşamsal yalanlarımızdan keyif alabileceğimiz koşulları oluşturmalıdır; o zaman hiçbir zararı olmayacak ve çok fazla neşe getirecektir.

[28] Kinestezi ya da kas duyumuzun bir yandan fanatizmle, diğer yandan da zihin özgürlüğüyle olan ilişkisi, son derece önemli sonuçlar vaat eden ve üzerinde çalışılmaya başlanan bir konudur.

[29] *Drift and Mastery*, s. 196-197.

[30] G. Stanley Hall, "The Message of the Zeitgeist", *Scientific Monthly*, Ağustos, 1921-En eski ve en cesur hakikat arayışçılarımızdan birinin çok harika ve etkili bir çağrısı.

[31] *Delineator*, Ağustos, 1921, s. II.

[32] Bay Veblen'in ilk rapor edildiğinde muhafazakar çevrelerde bazı skandallara neden olan kazanılmış hak tanımını benimsemek. Şüphesiz tanımın son kısmının görünüşteki saldırganlığı, güven verici başlangıcını gizlemiştir.

[33] Yukarıdaki 2. Bölüme bakınız.

[34] Bilge Goethe şöyle demiştir: "*Zieret Stärke den Mann und freies, muthiges Wesen, O, so ziemet ihm fast tiefes Geheimniss noch mehr*", - Römische Elegien, xx.

[35] Kapanış düşünceleri, 1919 yılında New York'ta kurulan New School for Social Research öğrencileri tarafından, yetişkinleri bu makaleye nüfuz eden genel ruh ve ruh hali içinde çalışmalarına devam etmeye teşvik etmek amacıyla yayınlanan *The Leaflet'ten* ödünç alınmıştır.

EK

[İçindekiler](#)

OKUMA KONUSUNDA BAZI ÖNERİLER

Bu makalenin okuyucuları arasında, insanlığa ve günün sorunlarına bakmanın çeşitli yeni yolları hakkında en kolay nasıl daha net bir fikir edinebileceklerini soracak olanlar olabilir. Aşağıdaki kitap listesi bu talebi karşılamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu, terimin alışılmış anlamıyla bir bibliyografya değildir. Çoğumuzun üzerinde çalışmak zorunda olduğu kalabalık programa uygun, oldukça kısa ve kolayca anlaşılabilir sunumlarla sınırlıdır. Bununla birlikte, adı geçen tüm yazarlar, söyledikleri her şeye katılmama hakkını saklı tutsa bile, görüşleri dikkate alınmaya değer olan oldukça küçük bir sınıfa aittir. Benim bildiklerimden daha iyi kaynaklar da olabilir, en az onlar kadar yararlı olanlar da; ama bilgi derecesi ne olursa olsun, belli bir alanda uzman değilse, sözü edilen ciltlerin herhangi birinden değerli bir şeyler elde edemeyecek birini hayal bile edemiyorum.

Maddenin temel doğası ve modern kimyacının maddeyle nasıl oynadığına ilişkin şaşırtıcı açıklamalar için John Mills, *Within the Atom* (D. Van Nostrand Company) ve Slosson, *Creative Chemistry* (The Century Company) adlı kitaplara bakınız.

Evrimsel sürecin genel bir açıklaması Crampton, *The Doctrine of Evolution* (Columbia University Press), bölüm, i-v'de bulunabilir. Bir birey olarak yumurtadan itibaren gelişimimiz için bakınız Conklin, *Heredity and Environment* (Princeton University Press).

Modern antropolojinin genel kapsamı ve bu çalışmanın şu anda bulduğumuz şekliyle insanlığa ilişkin kavramlarımız üzerindeki etkisi Goldenweiser, *Early Civilization, Introduction to Anthropology* (Knopf) kitabından öğrenilebilir. Bu kitap Franz Boas'ın *The Mind of Primitive Man* (Macmillan) adlı dikkate değer deneme kitabıyla desteklenmelidir.

Felsefenin yeniden inşası ve zihin ve zeka ile ilgili yeni kavramlarla ilgili daha yakın tarihli ve kolayca bulunabilen kitaplar arasında aşağıdakiler sayılabilir: Dewey, *Reconstruction in Philosophy and Human Nature and Conduct* (Holt); Woodworth, *Dynamic Psychology* (Columbia University Press); Trotter, *Instincts of the Herd in Peace and War* (Macmillan)-özellikle ilk iki bölüm, pp. 1-65; Bernard Hart, *The Psychology of Insanity* (Putnam), olağan düşünce ve duygularımızı anlamada anormal zihinsel durumların önemine dair takdire şayan küçük bir giriş; McDougall, *Social Psychology* (J. W. Luce); Everett D. Martin, *The Behavior of Crowds* (Harpers); Edman, *Human Traits* (Houghton-Mifflin). İnsanoğlunun sözde davranışçı yorumu için bkz. Watson, *Psychology from the Standpoint of a Behaviorist* (Lippincott). Haldane, *Mechanism, Life, and Personality* (Dutton), modern yaşam anlayışımızdaki en temel unsurlardan bazılarının kısa bir tartışmasıdır.

"Freudçuluk" hakkında bir fikir edinmek söz konusu olduğunda ve Freudçuluk'a sahip olanlar sayesinde tüm ezici keşifler, teoriler ve öneriler

Bebeklik ve çocukluk deneyimlerinin, gizli arzuların -cinsel ve diğer-, "Bilinçdışı" ve psikanalizin kalıcı etkileriyle meşgul olan irili ufaklı pek çok kitap olsa da, bu konulara biraz aşina olanlar arasında neyin tavsiye edilmesi gerektiği konusunda fikir birliği olmayacaktır. Herkesin Havelock Ellis, *The Philosophy of Conflict* (Houghton- Mifflin), Freud ve etkisi hakkındaki makaleyi (XVIII) okuması iyi olacaktır. Wilfred Lay, *Man's Unconscious Conflict* (Dodd, Mead), psikanalizin popüler bir açıklamasıdır ve Tansley, *The New Psychology* (Dodd, Mead), aynı şekilde. Harvey O'Higgins, *The Secret Springs* (Harpers), Washington'dan Dr. Edward Reede'in bazı gerçek tıbbi deneyimlerini hoş bir şekilde aktarmaktadır. Ancak tüm bu küçük kitaplarda, Freud'un kendisine, şimdiki ve eski öğrencilerine, düşmanlarına ve bu yeni ve önemli psikolojik araştırma ve terapi alanındaki araştırmacıların ve uygulayıcıların özel katkılarına başvurulması gereken çok önemli şeyler söylenmeden kalmıştır.

Mevcut endüstriyel sisteme dönecek olursak, bu sistemin doğası, kusurları ve Reform önerileri konusunda, genel ekonomi ders kitaplarından nispeten az şey elde edilebileceğini düşündüğümü söyleyebilirim. Aşağıdaki kapsamlı ciltler durumun bir analizini ve mevcut kötülükler ve uyumsuzluklar için önerilen çözümlerin bir değerlendirmesini sunmaktadır: Veblen, *The Vested Interests and the Common Man*, ayrıca *The Engineers and the Price System* (Huebsch); J. A. Hobson, *Democracy after the War* (Macmillan) ve daha yakın tarihli *Problems of a New World* (Macmillan); Tawney, *The Acquisitive Society* (Harcourt, Brace); Bertrand Russell, *Why Men Fight* (Century) ve son zamanlardaki çeşitli radikal liderlerin ve partilerin tarihini ve amaçlarını açıkça anlattığı *Proposed Roads to Freedom* (Holt).

Modern devlete ve genel olarak siyasi hayata ilişkin daha yeni görüş ve eleştirilere gelince, Bay Hobson'ın yukarıda bahsedilen kitaplarına ek olarak, aşağıdakiler

önem taşımaktadır: Graham Wallas, *The Great Society* (Macmillan); Harold Laski, *Authority in the Modern State and Problems of Sovereignty* (Yale University Press); Walter Lippmann, *Preface to Politics and Drift and Mastery* (Holt).

J. Russell Smith, *The World's Food Resources* (Holt), yukarıda önerilenlerin çoğundan daha geniş ve ayrıntılı bir tartışmadır, ancak bir dizi genel gerçek ve birinci sınıf öneme sahip yorum içerir.

Son zamanlardaki dini düşünce trendinin son derece düşünceli ve bilimsel bir incelemesini isteyen biri McGiffert, *The Rise of Modern Religious Ideas* (Macmillan) kitabını okumalıdır.

